

Міністерство освіти і науки України
Західноукраїнський національний університет

З.-М. В. Задорожний, І. Я. Омецінська, Л. Т. Богуцька

**УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК:
ПРИКЛАДИ, ЗАДАЧІ, ТЕСТИ**

Навчальний посібник

Тернопіль, ЗУНУ – 2025

УДК 657.05 (075.8)

3-15

*Рекомендовано Вченою радою
Західноукраїнського національного університету
(протокол № 3 від 29 жовтня 2025 р.)*

Авторський колектив:

Задорожний Зеновій-Михайло Васильович, доктор економічних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України;

Омецінська Ірина Ярославівна, кандидат економічних наук, доцент;

Богуцька Лілія Тарасівна, кандидат економічних наук.

Рецензенти:

Павелко Ольга Віталіївна, доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри обліку і аудиту Національного університету водного господарства та природокористування;

Реслер Марина Василівна, доктор економічних наук, професор, професор кафедри обліку і оподаткування та маркетингу Мукачівського державного університету;

Садовська Ірина Борисівна, доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри обліку і оподаткування Волинського національного університету імені Лесі Українки.

3-15 Задорожний З.-М. В., Омецінська І. Я., Богуцька Л. Т.

Управлінський облік: приклади, задачі, тести: навч. посіб. 3-тє вид., доп. і переробл. Електронне видання. Тернопіль: ЗУНУ, 2025. 216 с.

У навчальному посібнику знайшли відображення практичні завдання, контрольні запитання та тести в розрізі дев'яти тем: мета, зміст і організація управлінського обліку; класифікація і поведінка витрат; витрати, доходи та фінансові результати як об'єкти управлінського обліку; система обліку і калькулювання за повними витратами; система обліку і калькулювання за змінними витратами; система обліку і калькулювання за нормативними витратами; аналіз релевантності інформації для прийняття управлінських рішень; бюджетування і контроль; облік і контроль за центрами відповідальності. До складу посібника також увійшли приклади розв'язку задач, завдання для індивідуальної роботи та глосарій. Це забезпечить формування у читачів системи знань та вмінь з організації та методики управлінського обліку з урахуванням кращих зарубіжних практик.

Навчальний посібник розраховано, насамперед, для студентів закладів вищої освіти, які навчаються за спеціальністю «Облік і оподаткування». Посібник також буде корисним для викладачів, бухгалтерів-практиків, підприємців, менеджерів усіх рівнів управління підприємством, керівників підприємств.

УДК 657.05 (075.8)

ISBN 978-966-654-821-7

© З.-М. В.Задорожний, І. Я. Омецінська,
Л. Т. Богуцька, 2025

© Західноукраїнський національний
університет, 2025

ЗМІСТ

Передмова.....	5
Тема 1. Мета, зміст і організація управлінського обліку.....	7
Практичні завдання.....	9
Контрольні питання.....	12
Тести.....	12
Тема 2. Класифікація і поведінка витрат.....	17
Практичні завдання.....	20
Контрольні питання.....	27
Тести.....	28
Тема 3. Витрати, доходи та фінансові результати як об'єкти управлінського обліку.....	37
Практичні завдання.....	39
Контрольні питання.....	45
Тести.....	45
Тема 4. Система обліку і калькулювання за повними витратами....	49
Практичні завдання.....	52
Контрольні питання.....	64
Тести.....	65
Тема 5. Система обліку і калькулювання за змінними витратами....	77
Практичні завдання.....	81
Контрольні питання.....	91
Тести.....	92
Тема 6. Система обліку і калькулювання за нормативними витратам.....	96
Практичні завдання.....	97
Контрольні питання.....	100
Тести.....	100

Тема 7. Аналіз релевантності інформації для прийняття управлінських рішень.....	106
Практичні завдання.....	109
Контрольні питання.....	115
Тести.....	116
Тема 8. Бюджетування і контроль.....	122
Практичні завдання.....	126
Контрольні питання.....	134
Тести.....	134
Тема 9. Облік і контроль за центрами відповідальності.....	142
Практичні завдання.....	144
Контрольні питання.....	148
Тести.....	149
Приклади розв’язку задач.....	155
Індивідуальна робота.....	191
Глосарій.....	205
Література.....	212

ПЕРЕДМОВА

В умовах конкурентної боротьби та кризових явищ в економіці ефективне ведення бізнесу неможливе без оперативної та достатньою мірою деталізованої інформації про господарську діяльність суб'єкта господарювання. Керівники підприємств сьогодні щораз більше відзначають доцільність та перспективи впровадження дієвої системи управлінського обліку, яка є ефективним інструментом прийняття виважених та обґрунтованих рішень щодо різних аспектів діяльності суб'єктів господарювання. Відповідно виникає необхідність у підготовці фахівців з ґрунтовними знаннями методологічних, методичних та організаційних аспектів управлінського обліку на підприємстві.

Введення в облікову термінологію управлінського обліку пов'язане з набранням чинності з 01.01.2000 р. Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні». Про те, що управлінський облік є одним із видів бухгалтерського обліку, у законі нічого не зазначено, не визначено його предмет, об'єкти, методи. Водночас у зазначеному законі наведено визначення бухгалтерського і внутрішньогосподарського (управлінського) обліку.

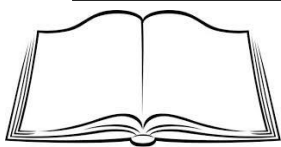
Курс «Управлінський облік» вивчається з метою формування системи знань та вмінь з методології, методики й організації управлінського обліку, його удосконалення з урахуванням кращих зарубіжних практик. В результаті вивчення дисципліни виробляються основні фахові компетенції, а саме: здатність раціонально організувати на підприємстві управлінський облік, що максимально відповідатиме комерційним інтересам; оволодіння технікою формування облікової інформації щодо витрат, доходів та фінансових результатів в розрізі видів продукції (робіт, послуг), структурних підрозділів, відповідальних осіб; вміння організувати систему обліку і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) з урахуванням особливостей галузей економіки; здатність правильно оцінювати очікувані витрати, доходи та фінансові результати для прийняття відповідних управлінських рішень.

Навчальний посібник сприятиме отриманню зазначених фахових компетенцій. Його побудовано відповідно до навчального курсу

«Управлінський облік». В навчальному посібнику подано практичні завдання, контрольні запитання та тести в розрізі дев'яти тем, а саме: мета, зміст і організація управлінського обліку; класифікація і поведінка витрат; витрати, доходи та фінансові результати як об'єкти управлінського обліку; система обліку і калькулювання за повними витратами; система обліку і калькулювання за змінними витратами; система обліку і калькулювання за нормативними витратами; аналіз релевантності інформації для прийняття управлінських рішень; бюджетування і контроль; облік і контроль за центрами відповідальності. З метою забезпечення цілісного сприйняття курсу на початку кожної теми подано стислий виклад лекційного матеріалу, який розкриває ключові положення відповідної теми. До складу посібника також увійшли приклади розв'язку задач, завдання для індивідуальної роботи та глосарій.

Навчальний посібник може бути корисним для студентів при вивченні курсу «Управлінський облік», а також науковців, практиків та інших осіб, які досліджують проблеми впровадження управлінського обліку на підприємствах України.

ТЕМА 1. МЕТА, ЗМІСТ І ОРГАНІЗАЦІЯ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ

ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ

1. Суть, зміст і мета управлінського обліку.
2. Відмінності між управлінським і фінансовим обліком.
3. Історія розвитку управлінського обліку.
4. Види управлінського обліку і його інформації.
5. Організація управлінського обліку на підприємстві.

Внутрішньогосподарський (управлінський) облік – система збору, обробки та підготовки інформації про діяльність підприємства для внутрішніх користувачів у процесі управління підприємством;.

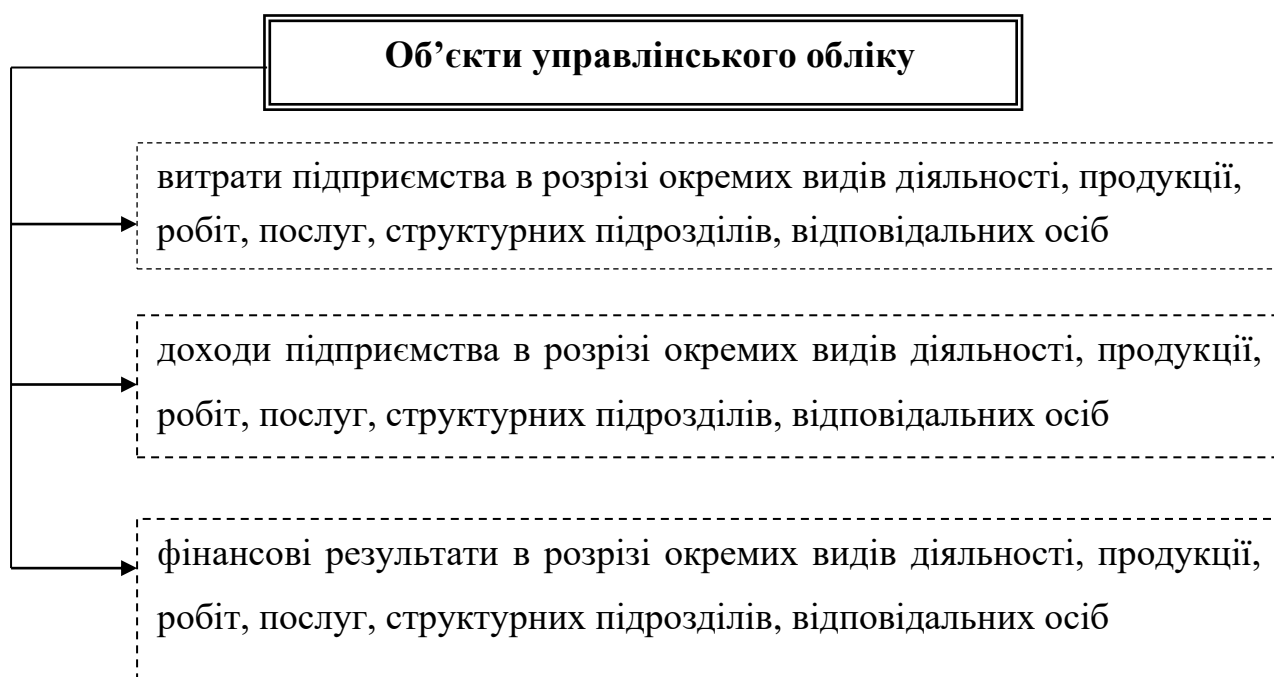

Рис. 1.1. Об'єкти управлінського обліку

Відмінності фінансового і управлінського обліку

Номер ознаки	Назва ознаки	Фінансовий облік	Управлінський облік
1.	Користувачі інформації	Зовнішні і внутрішні	Внутрішні (адміністрація, засновники)
2.	Обов'язковість ведення	Є обов'язковим згідно із законодавством	Відповідно до рішення адміністрації
3.	Вимірники	Переважно грошові	Всі види вимірників
4.	Відкритість даних	Дані відкриті для всіх користувачів	Комерційна таємниця для зовнішніх користувачів
5.	Періодичність подачі інформації та складання звітності	Квартальна, річна звітність	Щоденна, щодакна, щомісячна звітність
6.	Об'єкти обліку	Необоротні активи, виробничі запаси, дебіторська заборгованість, грошові кошти, витрати, власний капітал, зобов'язання, доходи, фінансові результати	Витрати, доходи, фінансові результати в розрізі окремих видів продукції (робіт, послуг), структурних підрозділів, відповідальних осіб тощо
7.	Направленість	Фіксація подій, що відбулись у минулому	На майбутнє
8.	Відповідальність	Адміністративна і кримінальна	Перед адміністрацією та засновниками
9.	Точність даних інформації	Максимально точна інформація	Можливі приблизні розрахунки щодо майбутніх витрат, доходів і фінансових результатів

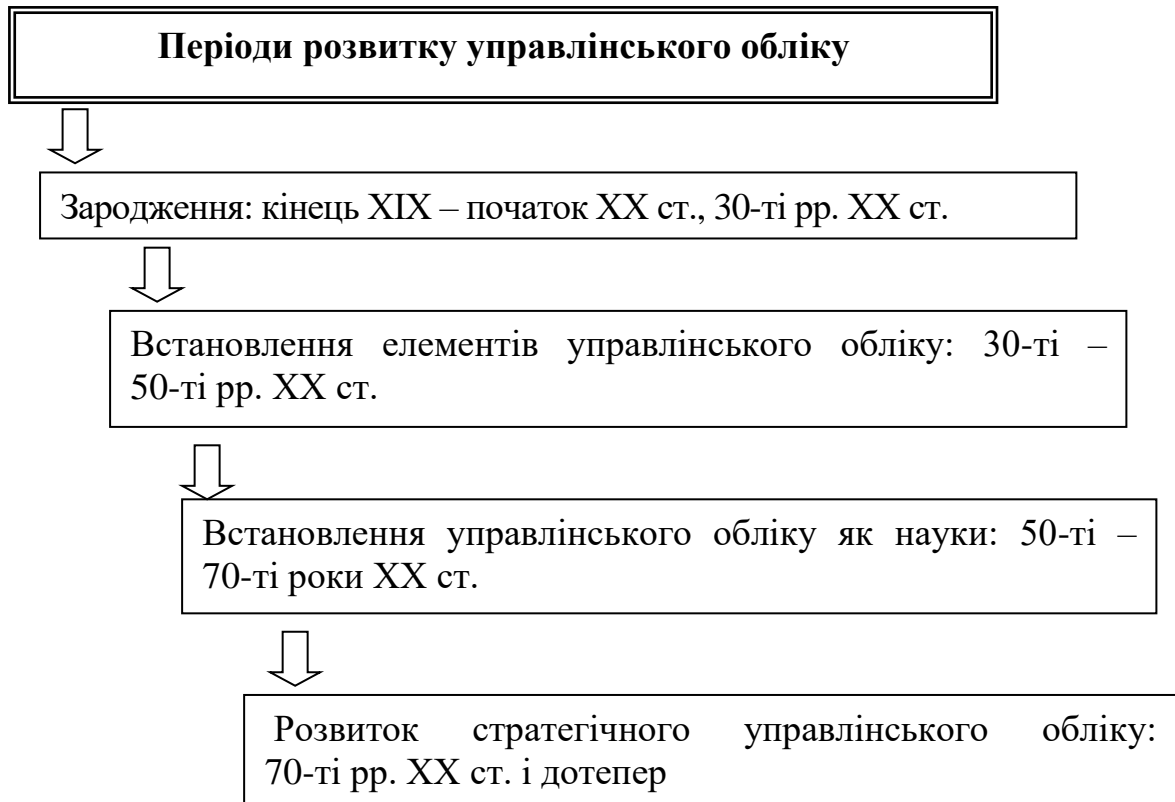

Рис.1.2. Періоди розвитку управлінського обліку

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

Задача 1.1

Вкажіть, які з зазначених тверджень є вірні, а які ні.

Користувачі облікової інформації	Вірне твердження	Невірне твердження
1	2	3
Внутрішньогосподарський (управлінський) облік – система збору, обробки та підготовки інформації про діяльність підприємства для внутрішніх і зовнішніх користувачів у процесі управління підприємством		
Бухгалтерський облік – це процес виявлення, вимірювання, реєстрації та передачі інформації про діяльність підприємства зовнішнім та внутрішнім користувачам для прийняття рішень		

1	2	3
Елементами методу управлінського обліку є: документація й інвентаризація; оцінка та калькулювання; рахунки і подвійний запис; внутрішня звітність та баланс		
Об'єктами фінансового та управлінського обліку є доходи, витрати та фінансові результати		
Починаючи з 70-х років ХХ ст. працівники управлінської бухгалтерії почали зосереджувати увагу на стратегічному плануванні і прогнозуванні доходів, витрат і фінансових результатів діяльності підприємства		
Управлінський облік у науковій літературі поділяють на два види: проблемний; непроблемний		
Форми управлінської звітності регулюються Національним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»		
Користувачами інформації управлінського обліку є потенційні інвестори та кредитори		
Періодичність формування фінансової звітності – квартальна, річна, а управлінської – щоденна, щотижнева, щодакна, місячна звітність		
Управлінська звітність повинна оприлюднюватися середніми і великими підприємствами		

Задача 1.2

Серед наведених характеристик виберіть ті з них, які стосуються фінансової звітності, і ті, які характеризують управлінську звітність.

Характеристика звітності	Вид звітності
1	2
Є конфіденційною	
Формується відповідно до стандартів обліку	
Містить інформацію за минулі періоди	
Її форма залежить від інформаційних потреб підприємства	
Є оперативною, тобто доступною в режимі реального часу або з мінімальною затримкою	
Оприлюднюється (подається в органи статистики, публікується)	

1	2
Містить інформацію про минулі, теперішні та майбутні показники діяльності	
Використовують і зовнішні, і внутрішні користувачі	
Інформація подається відповідно до потреб бізнесу в зрозумілій формі та з різним ступенем деталізації	
Є обов'язковою для кожного підприємства	
Інформація може подаватися і в грошових, і в натуральних показниках	
Подається зі значною затримкою у часі	
На її форму впливають особливості галузі, в якій працює підприємство	

Задача 1.3

Розподіліть користувачів облікової інформації на внутрішніх і зовнішніх:

Користувачі облікової інформації	Внутрішні	Зовнішні
Власники підприємства		
Банківські установи		
Менеджери підприємства		
Директор		
Державна податкова служба України		
Персонал підприємства		
Керівник підрозділу		
Дійсні інвестори		
Потенційні інвестори		
Постачальники		
Покупці (замовники)		
Головний бухгалтер		
Суспільство		
Державна служба статистики України		

Задача 1.4

Скласти інформаційну карту відділу збуту щодо управлінської звітності за формою:

№ з/п	Центр відповідальності	Назва звіту	Вимірники (грошові, трудові, натуральні)	Перелік показників	Періодичність складання	Відповідальна особа
1	2	3	4	5	6	7

Сформууйте форми запропонованих звітів.

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ

1. Еволюція управлінського обліку.
2. Сутність і роль управлінського обліку.
3. Предмет і метод управлінського обліку.
4. Порівняльна характеристика фінансового та управлінського обліку.
5. Види управлінського обліку та їх характеристика.
6. Види та характеристика інформації управлінського обліку.
7. Особливості організації управлінського обліку на підприємстві.

ТЕСТИ

1. На які два види поділяється бухгалтерський облік:

- 1) управлінський і податковий;
- 2) управлінський і виробничий;
- 3) фінансовий і управлінський;
- 4) фінансовий і податковий.

2. На які два види поділяється управлінський облік:

- 1) систематичний і податковий;
- 2) систематичний і проблемний;
- 3) систематичний і оперативний;
- 4) стратегічний і оперативний.

3. Головною відмінністю між фінансовим та управлінським обліком є:

- 1) користувачі інформації;
- 2) об'єкти обліку;
- 3) періодичність складання звітів;
- 4) первинні документи.

4. Зародження управлінського обліку відбулося:

- 1) на початку XII століття;
- 2) на початку XVIII століття;
- 3) кінці XVI – початку XVII століття;
- 4) кінці XIX – початку XX століття.

5. Дані управлінського обліку є:

- 1) відкритими для всіх користувачів інформації;
- 2) комерційною таємницею для зовнішніх користувачів;
- 3) відкритими лише для іноземних інвесторів;
- 4) відкритими лише для вітчизняних інвесторів.

6. Головним завданням управлінського обліку є:

- 1) формування фінансової звітності;
- 2) передбачення наслідків майбутніх операцій;
- 3) визначення вартості підприємства;
- 4) визначення доходів від реалізованої продукції (робіт, послуг).

7. Форми і систему управлінського обліку на підприємстві розробляє:

- 1) підприємство самостійно;
- 2) вищестояща організація;
- 3) Міністерство фінансів України;
- 4) Кабінет Міністрів України.

8. Управлінський облік – це:

- 1) процес виявлення, вимірювання, реєстрації, накопичення, узагальнення та передачі інформації про діяльність підприємства зовнішнім і внутрішнім користувачам для прийняття рішень;
- 2) система збору, обробки та підготовки інформації про діяльність підприємства для внутрішніх користувачів у процесі управління підприємством;
- 3) процес визначення собівартості продукції;
- 4) процес визначення фінансових результатів від реалізації продукції.

9. Організація управлінського обліку є прерогативою:

- 1) вищестоящої організації;
- 2) самого підприємства;
- 3) Кабінету Міністрів України;
- 4) Державної фіскальної служби України.

10. Об'єктами управлінського обліку є:

- 1) витрати, доходи та фінансові результати підприємства в розрізі окремих видів діяльності, продукції (робіт, послуг), структурних підрозділів, відповідальних осіб;
- 2) фінансові результати підприємства в розрізі окремих видів діяльності, продукції (робіт, послуг), структурних підрозділів, відповідальних осіб;
- 3) активи підприємства та джерела їх утворення;
- 4) зобов'язання підприємства.

11. Що з нижченаведеного є спільним для фінансового і управлінського обліку:

- 1) звітність;
- 2) відкритість даних;
- 3) первинні документи;
- 4) користувачі інформації.

12. Що з нижченаведеного є спільним для фінансового і управлінського обліку:

- 1) грошові вимірники;
- 2) елементи методу;
- 3) відповідальність;
- 4) точність даних.

13. Що з нижченаведеного є спільним для фінансового і управлінського обліку:

- 1) точність даних;
- 2) об'єктом обліку є витрати;
- 3) направленість;
- 4) обов'язковість ведення.

14. Що з нижченаведеного є відмінним для фінансового і управлінського обліку:

- 1) первинні документи;
- 2) елементи методу бухгалтерського обліку;
- 3) періодичність подачі інформації;
- 4) працівники, які здійснюють облік.

15. Користувачами інформації управлінського обліку є:

- 1) Державна фіскальна служба України;
- 2) кредитори підприємства;

- 3) управлінський персонал підприємства;
- 4) органи державного регулювання та контролю.

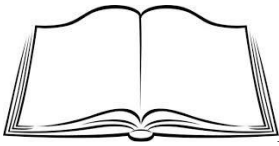
16. Встановлення управлінського обліку як науки відбулося:

- 1) в кінці XIX – на початку XX ст.;
- 2) в 30-ті – 50-ті рр. XX ст.;
- 3) в 50-ті – 70-ті рр. XX ст.;
- 4) в 90-ті рр. XX ст.

17. Інформація управлінського обліку має бути:

- 1) конфіденційною;
- 2) своєчасною;
- 3) економічною;
- 4) все вищезазначене.

ТЕМА 2. КЛАСИФІКАЦІЯ І ПОВЕДІНКА ВИТРАТ

ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ

1. Напрями обліку витрат на виробництво і класифікація витрат.
2. Класифікація витрат для визначення собівартості виробленої продукції і одержаного фінансового результату.
3. Класифікація витрат для планування і прийняття рішень.
4. Класифікація витрат для здійснення процесу контролю і регулювання.
5. Класифікація витрат за видами господарської діяльності.

Витрати – це зменшення економічних вигод у вигляді зменшення активів або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу підприємства (за винятком зменшення капіталу внаслідок його вилучення або розподілу власниками).

Витрати підприємства визнаються за наявності виконання двох умов:

- 1) зменшення активів або збільшення зобов'язань підприємства;
- 2) зменшення власного капіталу підприємства.

Зменшення власного капіталу не відбувається у випадку здійснення відрахувань від прибутку на виплату дивідендів, поповнення резервного і статутного капіталу.

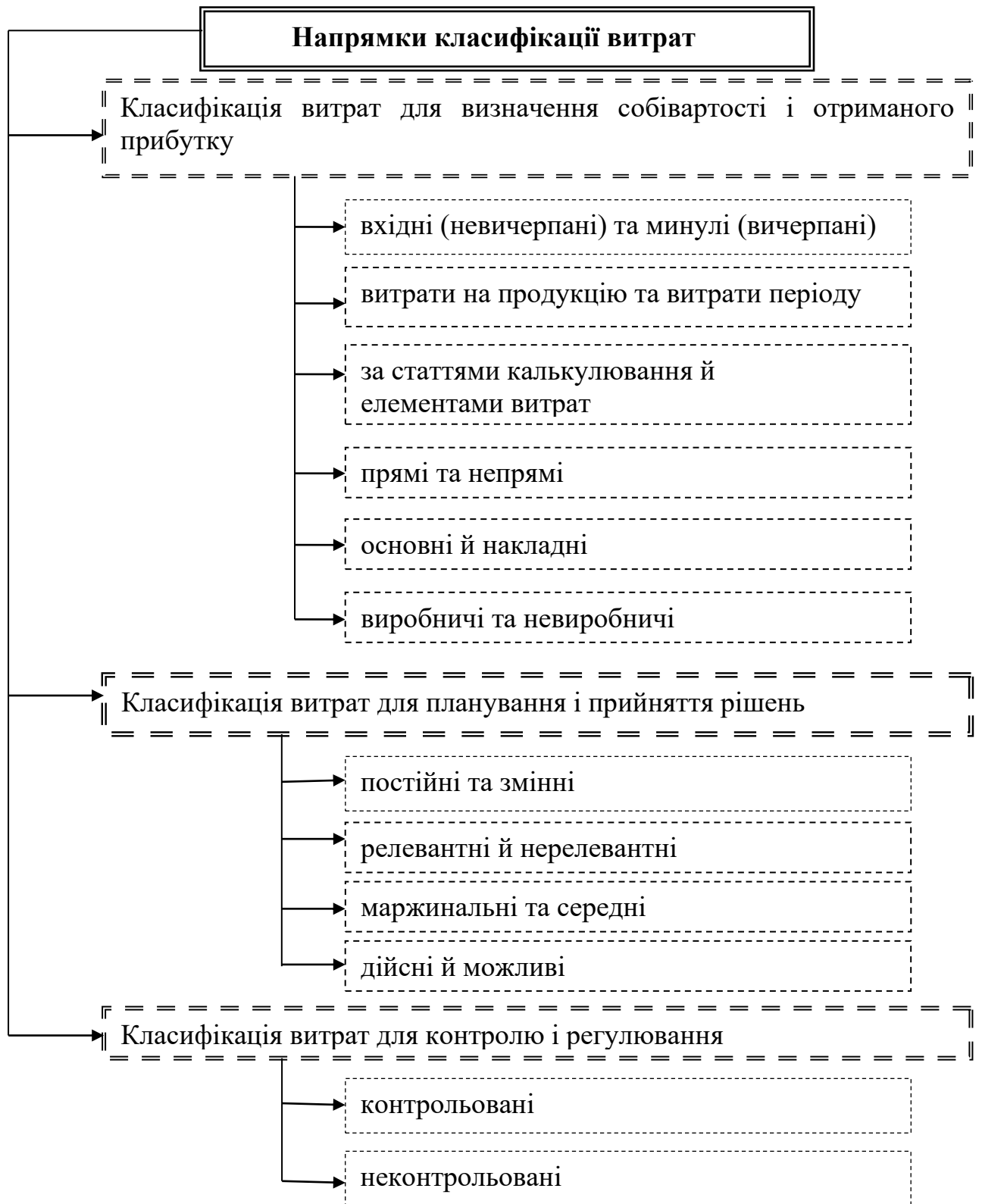

Рис. 2.1. Напрямки класифікації витрат

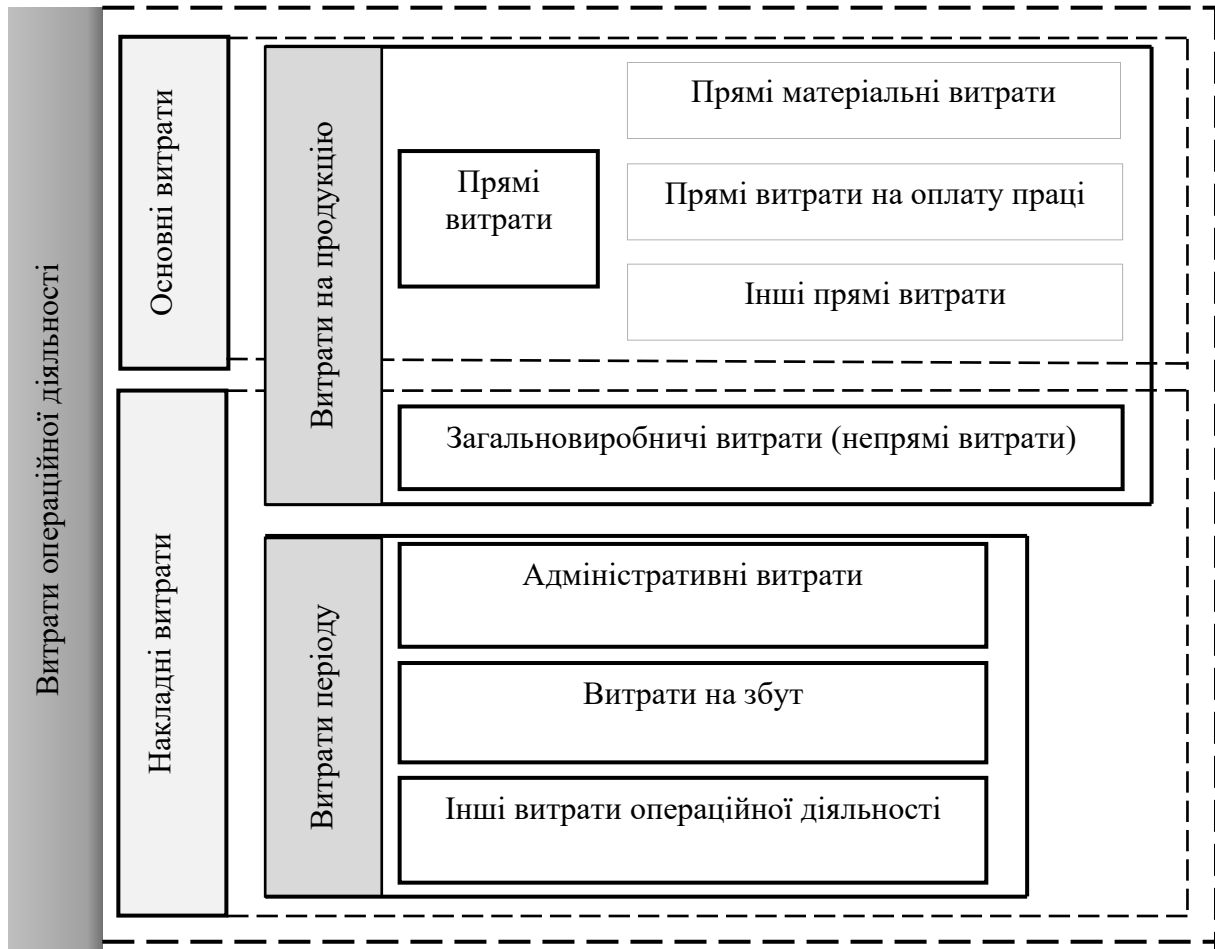

Рис. 2.2. Групування витрат в управлінському обліку для визначення собівартості й отриманого фінансового результату

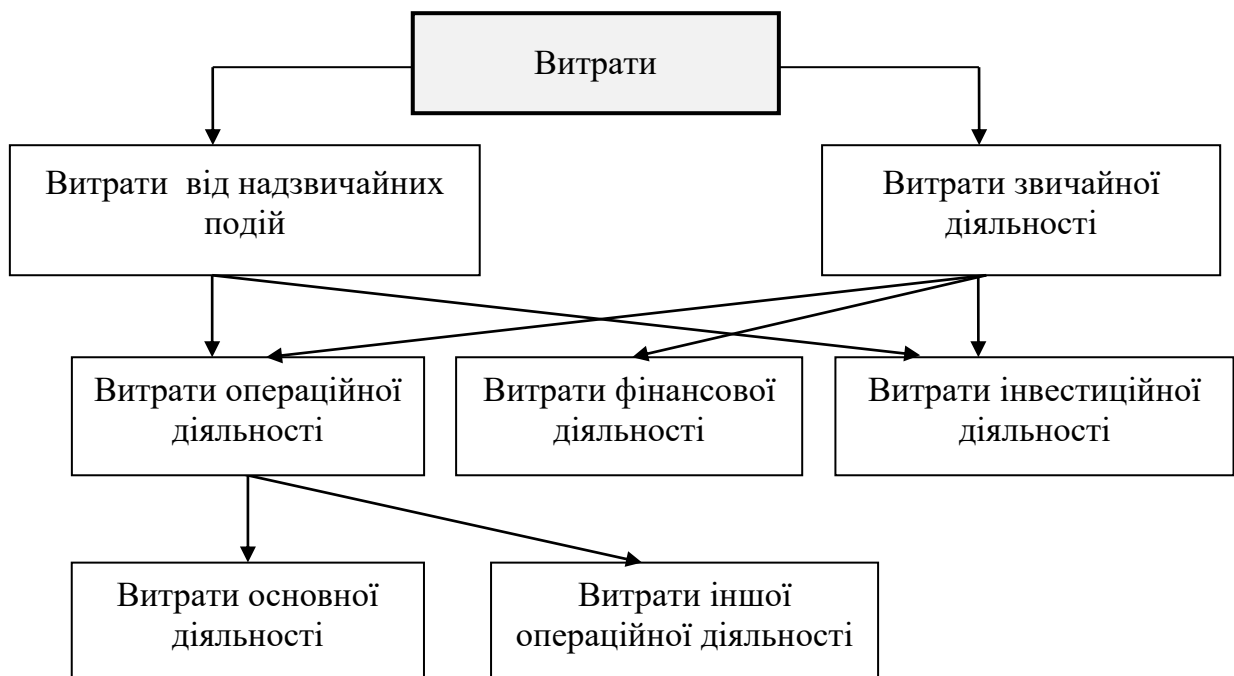

Рис. 2.3. Класифікація витрат в залежності від виду діяльності

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

Задача 2.1

Знайти суму витрат звітного періоду і витрат, які включаються у собівартість продукції, на основі таких даних:

1. Сума коштів, перерахованих постачальникам за одержані матеріальні цінності – 190 000 грн.
2. Сума нарахованої заробітної плати робітникам основного виробництва за місяць – 770 000 грн.
3. Сума виданої заробітної плати робітникам у звітному місяці – 737 000 грн.
4. Сума амортизаційних відрахувань по виробничому обладнанню допоміжного виробництва – 13 000 грн.
5. Попередня оплата орендарю за оренду приміщення під офіс – 12 000 грн.
6. Вартість використаних матеріалів на виготовлення продукції – 1 140 000 грн.
7. Плата банку за розрахунково-касове обслуговування – 1 500 грн.
8. Вартість закуплених канцтоварів – 12 200 грн.
9. Вартість списаних канцтоварів – 4550 грн.
10. Сума орендної плати за оренду офісу за місяць – 9 600 грн.
11. Витрати на рекламу – 8 600 грн.
12. Заробітна плата адміністрації організації – 85 000 грн.

Задача 2.2

Провести розподіл на постійні та змінні, регульовані й нерегульовані на рівні начальника цеху таких витрат:

1. Основна заробітна плата адміністрації організації.
2. Додаткова заробітна плата робітників основного виробництва.

3. Орендна плата за користування приміщенням під офіс.
4. Амортизація обладнання.
5. Витрати на службові відрядження начальника цеху.
6. Нарахування на заробітну плату робітників єдиного соціального внеску (далі – ЄСВ).
7. Знос інших необоротних матеріальних активів.
8. Пеня за несвоєчасне виконання замовлення.
9. Основна заробітна плата робітників основного виробництва.
10. Вартість матеріалів, використаних на виконання замовлення.

Задача 2.3

Вказати, які з наведених нижче витрат є витратами періоду, а які включаються в собівартість продукції, склавши при цьому кореспонденцію рахунків:

1. Заробітна плата адміністрації підприємства.
2. Амортизація обладнання.
3. Витрати на рекламу.
4. Амортизація приміщення офісу адміністрації підприємства.
5. Нарахування на заробітну плату адміністрації ЄСВ.
6. Відрахування в резерв на покриття сумнівних боргів.
7. Матеріальні витрати на виготовлення продукції.
8. Відсотки за користування банківськими кредитами.
9. Списані втрати від браку.
10. Заробітна плата робітників за виготовлення продукції.

Задача 2.4

Вкажіть, які з нижченаведених витрат є постійними, а які – змінними, склавши кореспонденцію рахунків:

1. Орендна плата за обладнання.
2. Плата за телефонні переговори.

3. Матеріальні витрати на проведення поточних ремонтів обладнання.
4. Витрати на рекламу.
5. Відсотки за кредит.
6. Плата за опалення й освітлення офісу.
7. Амортизація обладнання, нарахована виробничим методом.
8. Витрати на технічне обслуговування легкового автотранспорту.
9. Витрати на ремонт вантажного автотранспорту.
10. Заробітна плата виробничих робітників.
11. Заробітна плата адміністрації.
12. Комісійні банку за проведення валютних операцій.
13. Матеріальні витрати на виготовлення продукції.

Задача 2.5

Визначити й обґрунтувати, які з наведених нижче витрат можуть контролюватися:

- а) начальником столярного цеху;
- б) директором підприємства.

Скласти бухгалтерські проведення.

1. Собівартість придбаних матеріалів від постачальників.
2. Витрати на опалення приміщення столярного цеху.
3. Витрати матеріалів у межах норм у столярному цеху.
4. Електроенергія, використана для роботи верстатів в арматурному цеху.
5. Амортизація верстатів у столярному цеху.
6. Відрядна заробітна плата виробничих робітників в арматурному цеху.
7. Страхування обладнання в столярному цеху.
8. Витрати на прибирання кімнати відпочинку працівників підприємства.
9. Витрати на спецодяг для робітників столярного цеху.
10. Нарахування на заробітну плату начальника столярного цеху ЄСВ.

Задача 2.6

Здійснити поділ витрат на змінні, постійні; регульовані, нерегульовані (на рівні начальника цеху), склавши кореспонденцію рахунків:

1. Сума амортизації машин і обладнання основних цехів.
2. Заробітна плата фінансового директора.
3. Плата за рекламу на радіо.
4. Утримання сторожової охорони.
5. Канцелярські товари, використані відділом маркетингу.
6. Вартість виданого спецодягу робітникам.
7. Вартість придбаної ліцензії за вид діяльності.
8. Вартість мастильних матеріалів для обладнання.
9. Витрати на наукові дослідження і розробки.

Задача 2.7

Вкажіть, які з нижченаведених витрат є контрольованими, а які неконтрольованими на рівні начальника цеху:

1. Витрати основних матеріалів.
2. Заробітна плата основних робітників.
3. Плата робітникам за роботу в понадурочний час.
4. Плата за електроенергію для технологічних цілей.
5. Орендна плата за приміщення офісу.
6. Послуги банку за розрахунково-касове обслуговування.
7. Заробітна плата працівника за ремонт легкового автотранспорту.
8. Заробітна плата працівників бухгалтерії.
9. Витрати на комп'ютерне обслуговування.
10. Плата аудиторській фірмі за послуги з підтвердження фінансової звітності.
11. Нарахування ЄСВ на заробітну плату адміністрації підприємства.

Задача 2.8

Визначити, які з наведених витрат включаються в собівартість продукції, склавши при цьому бухгалтерські проведення, на основі таких даних:

1. Вартість списаних на виробництво матеріалів – 1 950 000 грн.
2. Заробітна плата робітників за виготовлення продукції – 500 000 грн.
3. Заробітна плата адмінперсоналу – 92 000 грн.
4. Нарахування на заробітну плату ЄСВ – ?
5. Матеріальна допомога в розмірі прожиткового мінімуму – ?
6. Матеріальна допомога понад розмір прожиткового мінімуму – 10 000 грн.
7. Заробітна плата за час простоїв робітників – 12 000 грн.
8. Премія за скорочення часу перебування вагонів під завантаженням і розвантаженням – 22 000 грн.
9. Нарахування на заробітну плату робітників ЄСВ – ?
10. Дивіденди, нараховані робітникам-акціонерам – 13 000 грн.

Задача 2.9

Визначити суму витрат операційної діяльності за економічними елементами та собівартість продукції за статтями калькуляції, а також скласти бухгалтерські проведення на основі таких даних:

1. Плата за розрахункове обслуговування банком – 1 500 грн.
2. Заробітна плата адміністрації підприємства – 79 000 грн.
3. Оплата збору за реєстрацію підприємства в органах державної виконавчої влади – 1 200 грн.
4. Вартість матеріалів, використаних на виробництво продукції – 1 980 000 грн.
5. Заробітна плата робітників за розвантаження матеріалів на складі – 9 800 грн.
6. Заробітна плата робітників за виготовлення продукції – 760 000 грн.
7. Заробітна плата начальника цеху – 15 000 грн.
8. Нарахування ЄСВ на заробітну плату працівників вищенаведених категорій – ?

9. Амортизація приміщення цеху – 1 800 грн.
10. Амортизація обладнання – 4 400 грн.
11. Поточний ремонт обладнання – 2700 грн.
12. Витрати на опалення, освітлення, водопостачання, водовідведення приміщення цеху – 28900 грн.
13. Собівартість реалізованих на сторону виробничих запасів – 12000 грн.

Задача 2.10

Згрупувати і обґрунтувати на підставі наведених даних витрати ТзОВ «Степ», що займається виготовленням столярних виробів, за статтями калькуляції, склавши бухгалтерські проведення.

1. Вартість браку за мінусом відшкодування винними особами.
2. Енергія для роботи пилорам зі сторони.
3. Оплата праці робітникам за роботу в нічний час.
4. Знос спеціального інструменту.
5. Заробітна плата майстра цеху.
6. Витрати на опалення приміщення цеху власною котельнею.
7. Вартість допоміжних матеріалів.
8. Паливо та електроенергія для опалення приміщень цехів.
9. Тирсоплита, використана для виготовлення столярних виробів.

Задача 2.11

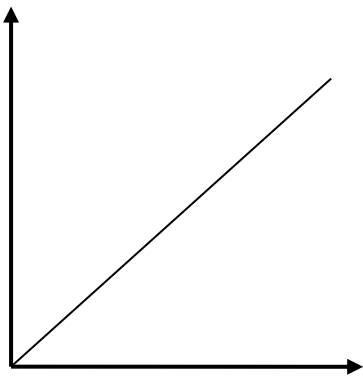
Визначити і обґрунтувати витрати підприємства в розрізі статей калькуляції та елементів витрат на основі таких даних:

<i>№ з/п</i>	<i>Зміст господарських операцій</i>	<i>Сума, грн</i>
1	Основна заробітна плата робітників	930 000
2	Вартість використаних на виробництво матеріалів	1 600 000
3	Заробітна плата начальника цеху	22 000
4	Амортизація обладнання	2 300
5	Заробітна плата водія легкового автотранспорту	6 200
6	Витрати на службові відрядження начальника цеху	7 500
7	Канцелярські витрати	1 120

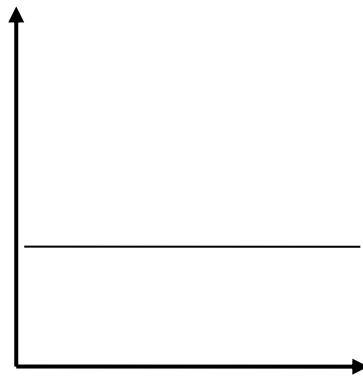
8	Заробітна плата адміністративного персоналу	72000
9	Нарахування ЄСВ на заробітну плату працівників вищенаведених категорій: - робітників; - начальника цеху; - водія легкового автотранспорту; - адміністративного персоналу	?
10	Орендна плата за користування обладнанням	7800
11	Вартість проїзних квитків, виданих працівникам підприємства	620

Задача 2.12

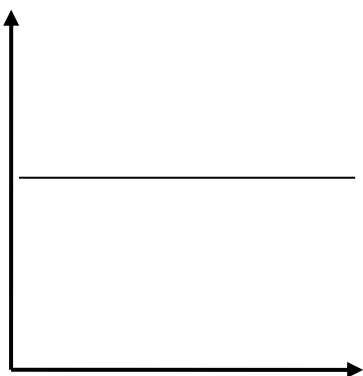
Нижче наведено графіки поведінки витрат. Необхідно для кожної з наведених ситуацій обрати графік, що відображає поведінку витрат, врахувавши, що вісь x – обсяг продукції в натуральних одиницях, а вісь y – величина витрат у грошових одиницях.

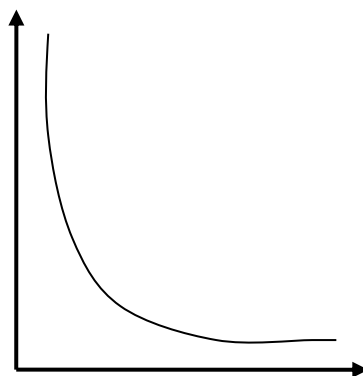
Графік 1

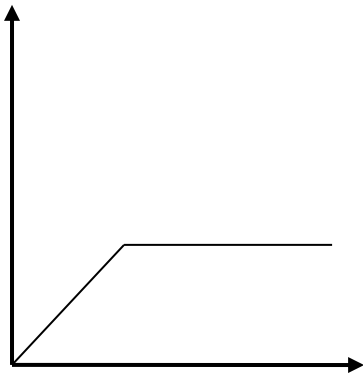
Графік 2

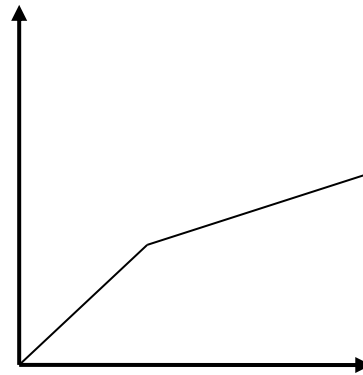
Графік 3

Графік 4

Графік 5

Графік 6

А. Оплата за стоянку автомобіля, яка становить 15 грн за годину, але не більше 280 грн за добу.

Б. Постійні витрати на одиницю продукції.

В. Загальні змінні витрати.

Г. Загальні постійні витрати.

Д. Витрати на оренду вантажного автомобіля. Тариф становить 210 грн за годину впродовж перших п'яти годин прокату, а потім оплата здійснюється за тарифом 180 грн за годину.

Е. Змінні витрати на одиницю продукції.

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ

1. Загальна характеристика напрямків класифікації витрат в управлінському обліку.
2. Групування витрат для визначення собівартості продукції та фінансових результатів.
3. Класифікація витрат для планування і прийняття рішень.
4. Групування витрат для здійснення контролю та регулювання.
5. Класифікація витрат за видами діяльності.

ТЕСТИ

1. Які напрямки класифікацій витрат є основними в управлінському обліку:

- 1) прийняття рішень і планування; контроль і регулювання; визначення собівартості продукції (робіт, послуг) і отриманого доходу;
- 2) прийняття рішення і планування; контроль і регулювання; розрахунок повної собівартості продукції (робіт, послуг) і отриманого доходу;
- 3) контроль і регулювання; визначення собівартості продукції (робіт, послуг), встановлення ціни на продукцію (роботи, послуги);
- 4) контроль і планування; прийняття рішень; визначення фактичної собівартості продукції (робіт, послуг).

2. В залежності від способу включення в собівартість продукції (робіт, послуг) витрати поділяються на:

- 1) поточні й одноразові;
- 2) основні та накладні;
- 3) одноелементні і комплексні;
- 4) прямі та непрямі.

3. Витрати, пов'язані із контролем і регулюванням, поділяються на:

- 1) маржинальні та середні;
- 2) постійні і змінні;
- 3) контрольовані та неконтрольовані;
- 4) основні і накладні.

4. Залежно від впливу зміни обсягів виробництва витрати поділяються

на:

- 1) постійні та змінні;
- 2) прямі і непрямі;
- 3) основні та накладні;
- 4) релевантні і нерелевантні.

5. Вхідні (невичерпані) витрати – це:

- 1) збільшення зобов'язань або зменшення активів у процесі поточної діяльності для отримання доходу в майбутніх періодах;
- 2) збільшення зобов'язань або зменшення активів у процесі поточної діяльності для отримання доходу звітного періоду;
- 3) витрати, пов'язані із придбанням основних засобів;
- 4) витрати, пов'язані із придбанням нематеріальних активів.

6. Минулі (вичерпані) витрати – це:

- 1) збільшення зобов'язань або зменшення активів у процесі поточної діяльності для отримання доходу в майбутніх періодах;
- 2) збільшення зобов'язань або зменшення активів у процесі поточної діяльності для отримання доходу звітного періоду;
- 3) витрати, пов'язані із придбанням основних засобів;
- 4) витрати, пов'язані із придбанням нематеріальних активів.

7. До якої з перелічених класифікаційних ознак не належать адміністративні та збутові витрати:

- 1) одноразові;
- 2) витрати періоду;
- 3) релевантні;
- 4) накладні.

8. Витрати – це:

- 1) зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілення власниками);
- 2) збільшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або зменшення зобов'язань;
- 3) собівартість продукції (робіт, послуг);
- 4) собівартість продукції (робіт, послуг) з урахуванням податку на додану вартість.

9. Витрати періоду – це:

- 1) витрати, що не включаються у собівартість і розглядаються як витрати того періоду, в якому вони були здійснені;
- 2) витрати, пов'язані з виробництвом або придбанням товарів з метою їх реалізації;
- 3) непродуктивні витрати;
- 4) прямі матеріальні витрати.

10. Адміністративні витрати – це:

- 1) прямі витрати;
- 2) непрямі витрати;
- 3) інколи прямі витрати, інколи непрямі;
- 4) прямі та непрямі витрати.

11. Які із нижчеперерахованих витрат не включаються до виробничої собівартості продукції:

- 1) прямі матеріальні витрати;
- 2) прямі витрати на оплату праці;
- 3) загальновиробничі витрати;
- 4) витрати на збут.

12. Елементами операційних витрат є:

- 1) матеріальні затрати, накладні витрати, витрати на оплату праці;
- 2) амортизація, витрати на оплату праці, експлуатація обладнання;
- 3) основна заробітна плата робітників, амортизація основних засобів, накладні витрати;
- 4) матеріальні затрати, витрати на оплату праці, відрахування на соціальні заходи, амортизація, інші операційні витрати.

13. Визнані пені, штрафи, неустойки відносяться до:

- 1) матеріальних витрат;
- 2) відрахувань на соціальні заходи;
- 3) фінансових витрат;
- 4) інших операційних витрат.

14. Нестачі й втрати від псування матеріальних цінностей відносяться до:

- 1) матеріальних витрат;
- 2) відрахувань на соціальні заходи;
- 3) інших витрат;
- 4) інших витрати операційної діяльності.

15. Нарахування єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування відносяться до економічного елемента:

- 1) матеріальні затрати;
- 2) витрати на оплату праці;
- 3) відрахування на соціальні заходи;
- 4) інші витрати.

16. Релевантні витрати – це:

- 1) витрати, що можуть бути змінені внаслідок прийняття рішення;

- 2) витрати, що не залежать від прийняття рішення;
- 3) витрати, що вимагають плати грошей або витрачання інших активів;
- 4) це вигода, що втрачається, коли вибір одного напрямку дії вимагає відмовитися від альтернативного рішення.

17. Нерелевантні витрати – це:

- 1) витрати, що можуть бути змінені внаслідок прийняття рішення;
- 2) витрати, що не залежать від прийняття рішення;
- 3) витрати, що вимагають плати грошей або витрачання інших активів;
- 4) це вигода, що втрачається, коли вибір одного напрямку дії вимагає відмовитися від альтернативного рішення.

18. Дійсні витрати – це:

- 1) витрати, що можуть бути змінені внаслідок прийняття рішення;
- 2) витрати, що не залежать від прийняття рішення;
- 3) витрати, що вимагають плати грошей або витрачання інших активів;
- 4) це вигода, що втрачається, коли вибір одного напрямку дії вимагає відмовитися від альтернативного рішення.

19. Можливі витрати – це:

- 1) витрати, що можуть бути змінені внаслідок прийняття рішення;
- 2) витрати, що не залежать від прийняття рішення;
- 3) витрати, що вимагають плати грошей або витрачання інших активів;
- 4) вигода, що втрачається, коли вибір одного напрямку дії вимагає відмовитися від альтернативного рішення.

20. Контрольовані витрати – це:

- 1) витрати, які менеджер може безпосередньо контролювати або може чинити на них значний вплив;
- 2) витрати, які менеджер не може контролювати;

- 3) матеріальні витрати і витрати на оплату праці;
- 4) витрати, які контролюються Державною фіскальною службою України.

21. Основою обліку за центрами відповідальності є поділ витрат на:

- 1) постійні та змінні;
- 2) прямі і непрямі;
- 3) контрольовані та неконтрольовані;
- 4) одноразові і поточні.

22. Утримання із заробітної плати військового збору відноситься до економічного елемента операційних витрат:

- 1) матеріальні затрати;
- 2) відрахування на соціальні заходи;
- 3) інші операційні витрати;
- 4) не відносяться до жодного елемента.

23. Основні витрати – це:

- 1) витрати, які складають основу майбутньої продукції і пов'язані з процесом виробництва;
- 2) витрати на збут продукції (робіт, послуг);
- 3) витрати, пов'язані з обслуговуванням і управлінням виробництвом;
- 4) адміністративні витрати.

24. Накладні витрати – це:

- 1) сукупність прямих витрат на виробництво продукції (робіт, послуг);
- 2) витрати на збут продукції;
- 3) витрати, пов'язані з обслуговуванням і управлінням виробництвом;
- 4) адміністративні витрати.

25. Виробничі накладні витрати – це:

- 1) адміністративні витрати;
- 2) витрати на збут;
- 3) конверсійні витрати;
- 4) витрати, пов'язані з процесом виробництва, які не можуть бути віднесені до певних виробів економічно можливим шляхом.

26. Поділ витрат на постійні, змінні й умовно-постійні відноситься до класифікації витрат:

- 1) для визначення собівартості запасів і готової продукції;
- 2) для прийняття рішень і планування;
- 3) для контролю і регулювання;
- 4) для визначення собівартості запасів і готової продукції та для контролю і регулювання.

27. За видами діяльності витрати поділяються на:

- 1) витрати операційної діяльності, витрати фінансової діяльності, витрати інвестиційної діяльності;
- 2) витрати основної діяльності, витрати операційної діяльності, витрати інвестиційної діяльності;
- 3) витрати основної діяльності, витрати іншої операційної діяльності, витрати інвестиційної діяльності;
- 4) витрати операційної діяльності, витрати фінансової діяльності, витрати інноваційної діяльності, витрати надзвичайної діяльності.

28. Відповідно до НП(С)БО 16 «Витрати» до виробничої собівартості продукції (робіт, послуг) включаються:

- 1) прямі матеріальні витрати; прямі витрати на оплату праці; інші прямі витрати;
- 2) прямі матеріальні витрати; прямі витрати на оплату праці; інші прямі витрати; змінні загальновиробничі; постійні розподілені загальновиробничі витрати;

- 3) прямі матеріальні витрати; прямі витрати на оплату праці; інші прямі витрати; загальновиробничі витрати;
- 4) прямі матеріальні витрати; прямі витрати на оплату праці; інші прямі витрати; загальновиробничі витрати, адміністративні витрати; витрати на збут.

29. З метою включення до виробничої собівартості продукції (робіт, послуг) загальновиробничі витрати поділяються на:

- 1) контрольовані та неконтрольовані;
- 2) дійсні і можливі;
- 3) одноразові та поточні;
- 4) змінні і постійні.

30. Витрати, що включаються до виробничої собівартості продукції (робіт, послуг), обліковуються на рахунках:

- 1) 23 «Виробництво», 91 «Загальновиробничі витрати»;
- 2) 90 «Собівартість реалізації», 91 «Загальновиробничі витрати», 92 «Адміністративні витрати»;
- 3) 90 «Собівартість реалізації», 91 «Загальновиробничі витрати», 92 «Адміністративні витрати», 93 «Витрати на збут»;
- 4) 23 «Виробництво», 91 «Загальновиробничі витрати», 92 «Адміністративні витрати», 93 «Витрати на збут», 94 «Інші витрати операційної діяльності».

31. Перелік і склад статей калькулювання виробничої собівартості продукції (робіт, послуг) устанавлюються:

- 1) Міністерством фінансів України;
- 2) Державною податковою службою України;
- 3) Державною службою статистики України;
- 4) підприємством.

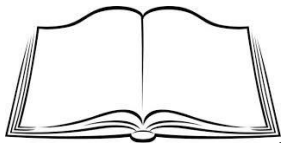
32. До виробничої собівартості продукції (робіт, послуг) включають:

- 1) змінні загальновиробничі витрати;
- 2) постійні нерозподілені загальновиробничі витрати;
- 3) адміністративні витрати;
- 4) витрати на збут.

33. Нарахування єдиного соціального внеску на заробітну плату робітників основного виробництва відносять до:

- 1) прямих витрат;
- 2) непрямих витрат;
- 3) загальновиробничих витрат;
- 4) накладних витрат.

ТЕМА 3. ВИТРАТИ, ДОХОДИ ТА ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ ЯК ОБ'ЄКТИ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ

ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ

1. Особливості формування витрат і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) в окремих галузях економіки та їх вплив на методикау й організацію управлінського обліку.
2. Об'єкти обліку витрат та їх номенклатура.
3. Об'єкти калькулювання собівартості продукції та їх класифікація.
4. Доходи та фінансові результати як об'єкти управлінського обліку.

Об'єкт витрат – продукція, роботи, послуги або вид діяльності підприємства, які потребують визначення пов'язаних з їх виробництвом (виконанням) витрат.

Калькулюванням називають процес визначення собівартості одиниці продукції (робіт, послуг).

Об'єкт калькулювання (носії затрат) – це одиниця продукції (робіт, послуг) різного ступеня готовності в натуральному вимірнику, частина продукту, окреме замовлення. Кількісним вимірником об'єкта калькулювання є калькуляційна одиниця.

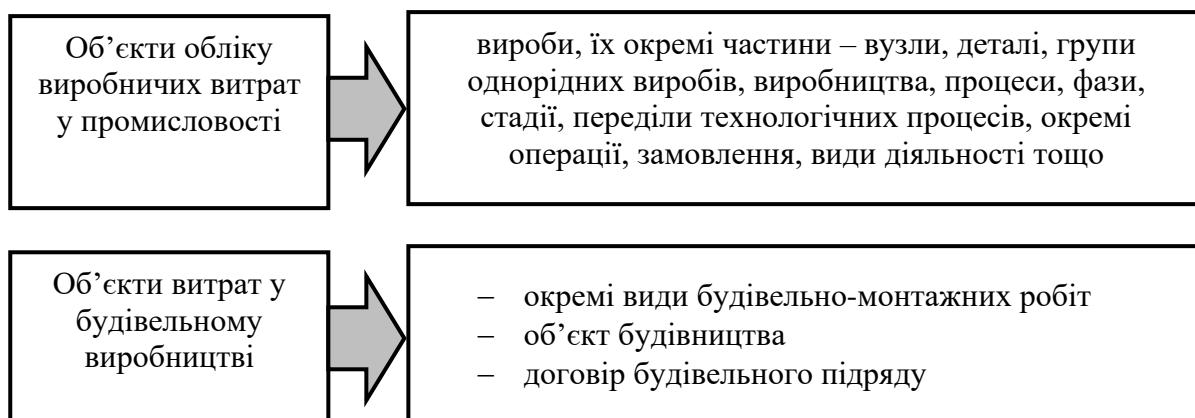

Рис. 3.1. Об'єкти витрат

Рис. 3.2. Організаційно-технологічні особливості будівельного виробництва

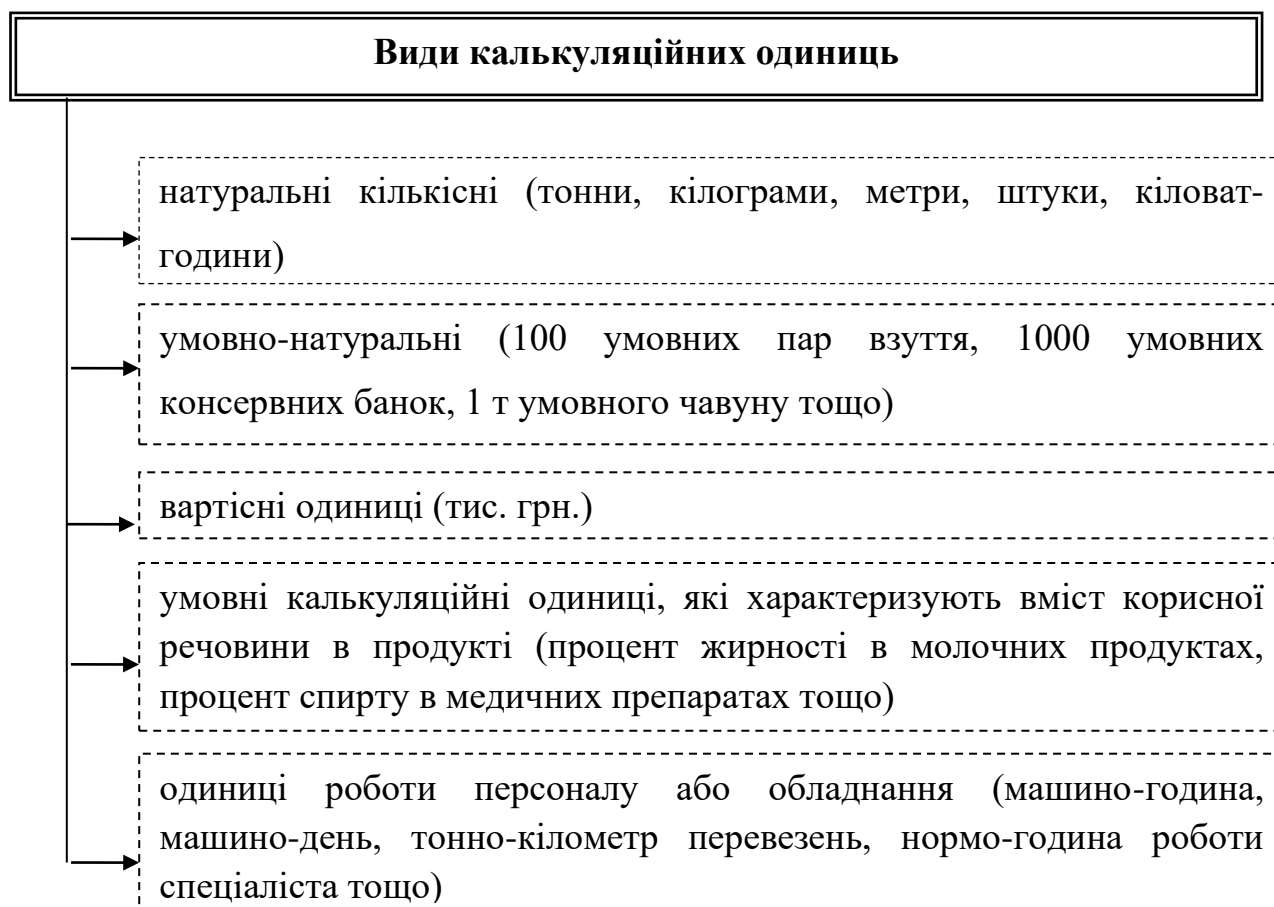

Рис. 3.3. Види калькуляційних одиниць

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

Задача 3.1

Вказати 4–5 видів основних калькуляційних одиниць, які можуть застосовуватись при відповідному об'єкті калькулювання:

Об'єкт калькулювання	Калькуляційна одиниця
Виробниче замовлення	
Виріб	
Напівфабрикат	
Переділ (стадія, фаза)	

Задача 3.2

Провести класифікацію витрат за економічними елементами і статтями калькуляції та скласти кореспонденцію рахунків на основі таких даних:

1. Премії за своєчасне і дострокове введення в дію виробничих потужностей.
2. Витрати на відшкодування шкоди, заподіяної працівникові ушкодженням здоров'я, пов'язаним з виконанням ним трудових обов'язків.
3. Знос нематеріальних активів.
4. Платежі за викиди і скиди забруднюючих речовин у навколишнє середовище в межах лімітів.
5. Вартість пального, використаного для потреб техніки.
6. Заробітна плата майстрів, які працювали в складі бригади.
7. Сума премій до ювілейних дат працівників підприємства.
8. Оплата відсотків за кредит, одержаний для поповнення власних оборотних коштів.
9. Нарахування ЄСВ на заробітну плату робітників основного виробництва.

10. Матеріальні витрати на виготовлення продукції в підсобних виробництвах підприємства, не виділених на окремий баланс.

Задача 3.3

Провести класифікацію витрат за економічними елементами і статтями калькуляції та скласти кореспонденцію рахунків на основі таких даних:

1. Витрати на гарантійний ремонт продукції протягом гарантійного терміну.
2. Амортизація складських приміщень.
3. Відрахування структурних підрозділів на утримання апарату управління підприємства.
4. Витрати на службові відрядження головного бухгалтера в межах норм.
5. Пеня за несвоєчасне перерахування податку на прибуток.
6. Нарахування ЄСВ на заробітну плату начальника цеху.
7. Матеріальна допомога працівникам підприємства.
8. Премія за економію матеріалів.
9. Заробітна плата начальника цеху.
10. Вартість аудиторських консультацій з питань обліку та оподаткування.

Задача 3.4

Визначити суму витрат операційної діяльності за економічними елементами та собівартість продукції за статтями калькуляції, фінансовий результат від усіх видів діяльності та чистий прибуток на основі таких даних:

1. Вартість матеріалів, використаних на виготовлення продукції – 740 000 грн.
2. Орендна плата за користування офісом – 19 000 грн.
3. Заробітна плата адміністрації – 64 400 грн.
4. Заробітна плата робітників за виготовлення продукції – 318 000 грн.
5. Нарахування ЄСВ на заробітну плату працівників вищенаведених категорій – ?

6. Відсотки за короткотерміновими позиками банку для поповнення обігових коштів – 4 000 грн.
 7. Штраф і пеня за несвоєчасне перерахування в бюджет ПДВ – 1 600 грн.
 8. Амортизація обладнання – 7 300 грн.
 9. Амортизація нематеріальних активів – 1 530 грн.
 10. Використано матеріали на ремонт обладнання – 2 570 грн.
 11. Відображено вартість реалізації продукції (в тому числі ПДВ) – 1 800 000 грн.
 12. Сума одержаних коштів від покупців – 1 500 000 грн.
 13. Відображено собівартість реалізованої продукції – ?
 14. Списані витрати на фінансовий результат – ?
 15. Списані доходи на фінансовий результат – ?
 16. Нараховано і списано на фінансовий результат податок на прибуток – ?
 17. Відображено фінансовий результат діяльності підприємства – ?
- Скласти бухгалтерські проведення на всі суми.

Задача 3.5

Визначити й обґрунтувати витрати підприємства за економічними елементами, фінансовий результат від реалізації на основі таких даних:

№ з/п	Зміст господарської операції	Сума, тис. грн.
1.	Вартість матеріалів, використаних на виготовлення продукції	450
2.	Орендна плата за користування офісом підприємства	6,4
3.	Заробітна плата адміністрації	76,6
4.	Заробітна плата робітників за виготовлення продукції	259
5.	Заробітна плата працівників загальнопромислового призначення	89,8
6.	Нарахування ЄСВ на заробітну плату працівників вищевказаних категорій	?
7.	Амортизація приміщення цеху	3,5
8.	Витрати на опалення, освітлення, водопостачання, водовідведення та інше утримання виробничих приміщень	25,6
9.	Амортизація обладнання	4,6

10.	Витрати на службові відрядження апарату управління	2,4
11.	Відсотки за короткотерміновими позиками банку для виробничих потреб	3,8
12.	Штраф і пеня за несвоєчасне перерахування в бюджет ПДВ	2,1
13.	Сума рахунка, виставленого за виготовлену продукцію покупцям (в тому числі ПДВ)	1200
14.	Відображено собівартість реалізованої продукції	?
15.	Списані витрати на фінансовий результат	?
16.	Списані доходи на фінансовий результат	?
17.	Нараховано і списано на фінансовий результат податок на прибуток	?
18.	Відображено фінансовий результат діяльності підприємства	?

Задача 3.6

Визначити й обґрунтувати собівартість продукції за калькуляційними статтями, витрати за елементами витрат операційної діяльності, фінансовий результат від реалізації на основі таких даних:

№ з/п	Зміст господарської операції	Сума, тис. грн
1.	Основна заробітна плата робітників	160
2.	Заробітна плата адміністрації	95
3.	Нарахування ЄСВ на заробітну плату працівників вищенаведених категорій	?
4.	Амортизація будівель ремонтної майстерні й автогаражу	2,8
5.	Вартість матеріалів, використаних на виготовлення продукції	230
6.	Амортизація обладнання	3,6
7.	Отримані послуги від сторонньої організації щодо виготовлення продукції	18,6
8.	Відсотки за короткотерміновими позиками для поповнення власних обігових коштів	1,5
9.	Вартість реалізованої продукції (в тому числі ПДВ)	960
10.	Надійшли кошти від покупців	960
11.	Відображено собівартість реалізованої продукції	?
12.	Списані витрати на фінансовий результат	?
13.	Списані доходи на фінансовий результат	?
14.	Нараховано і списано на фінансовий результат податок на прибуток	?
15.	Відображено фінансовий результат діяльності підприємства	?

Задача 3.7

Визначити суму витрат операційної діяльності за економічними елементами та собівартість продукції за статтями калькуляції, фінансовий результат від всіх видів діяльності та чистий прибуток на основі таких даних:

- 1) основна заробітна плата робітників – 790 000 грн;
- 2) додаткова заробітна плата робітників – 12 000 грн;
- 3) заробітна плата адміністрації – 86 000 грн;
- 4) нарахування ЄСВ на заробітну плату працівників вищенаведених категорій – ?;
- 5) амортизація обладнання – 1 080 грн;
- 6) вартість матеріалів, використаних на виготовлення продукції – 1 940 000 грн;
- 7) витрати на ліцензування для ведення господарської діяльності – 10 000 грн;
- 8) затрати на аудит річної звітності – 24 000 грн;
- 9) орендна плата за користування обладнанням – 9 400 грн;
- 10) витрати на охорону приміщення цеху – 6 400 грн;
- 11) витрати на оплату виробничим комбінатам послуг за підвищення кваліфікації робітників – 18 500 грн;
- 12) витрати на утримання вищестоящої організації – 10 000 грн;
- 13) плата за страхування майна підприємства – 16 000 грн;
- 14) одержані штрафи від постачальників – 5 000 грн;
- 15) штраф і пеня за несплату податку на прибуток – 4 600 грн;
- 16) виручка від продажу продукції – 3 120 000 грн.
- 17) відображено собівартість реалізованої продукції – ?
- 18) списані витрати на фінансовий результат – ?
- 19) списані доходи на фінансовий результат – ?
- 20) нараховано і списано на фінансовий результат податок на прибуток – ?
- 21) відображено фінансовий результат діяльності підприємства – ?

Скласти бухгалтерські проведення на всі суми.

Задача 3.8

Визначити суму витрат операційної діяльності за економічними елементами та собівартість продукції за статтями калькуляції, фінансовий результат від всіх видів діяльності та чистий прибуток:

- 1) вартість матеріалів, використаних на виготовлення продукції – 1 811 000 грн;
- 2) вартість пального, списаного на потреби вантажного транспорту – 85 500 грн;
- 3) амортизація обладнання – 7 300 грн;
- 4) заробітна плата робітників за виготовлення продукції – 650 000 грн;
- 5) заробітна плата адміністрації – 77 000 грн;
- 6) заробітна плата робітників за вислугу років – 9 600 грн;
- 7) одноразова допомога працівникам, які виходять на пенсію – 5 000 грн;
- 8) нарахування ЄСВ на заробітну плату працівників вищенаведених категорій – ?
- 9) перераховано аванс постачальникам за матеріали (в т. ч. ПДВ) – 124 000 грн;
- 10) придбано і введено в експлуатацію основний засіб (без ПДВ) – 38 000 грн;
- 11) плата за землю – 2 500 грн;
- 12) відсотки за простроченими позиками – 16 000 грн;
- 13) відсотки за звичайними короткостроковими позиками, одержаними для поповнення обігових коштів – 9 800 грн;
- 14) амортизація будинку контори управління – 1 500 грн;
- 15) послуги обчислювального центру – 8 500 грн;
- 16) пеня і штраф за несвоєчасну сплату податку на прибуток – 7 000 грн;
- 17) реалізовано продукцію (в т. ч. ПДВ) – 4 460 000 грн;
- 18) сума одержаних коштів від покупця за продукцію – 4 460 000 грн;
- 19) відображено собівартість реалізованої продукції – ?
- 20) списані витрати на фінансовий результат – ?
- 21) списані доходи на фінансовий результат – ?
- 22) нараховано і списано на фінансовий результат податок на прибуток – ?
- 23) відображено фінансовий результат діяльності підприємства – ?

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ

1. Вплив організаційно-технологічних особливостей діяльності підприємств будівництва на організацію обліку витрат.
3. Особливості обліку витрат промислових підприємств.
2. Сутність об'єктів обліку витрат і об'єктів калькулювання.
3. Структура об'єктів обліку витрат будівельних підприємств.
4. Характеристика об'єктів обліку виробничих витрат промислових підприємств.
5. Характеристика та класифікація об'єктів калькулювання собівартості робіт, послуг будівельних підприємств.
6. Об'єкти калькулювання промислових підприємств.
7. Сутність та види калькуляційних одиниць.

ТЕСТИ

1. Об'єкт витрат – це:

- 1) продукція, роботи, послуги або вид діяльності підприємства, які потребують визначення пов'язаних з їх виробництвом (виконанням) витрат;
- 2) вид діяльності підприємства, який потребує визначення витрат;
- 3) напівфабрикати власного виробництва;
- 4) залишки незавершеного виробництва, які потребують визначення витрат.

2. Ціною продукції (робіт, послуг) є:

- 1) кошторисна вартість;

- 2) фактична собівартість;
- 3) договірна ціна;
- 4) повна собівартість.

3. Основним об'єктом калькулювання на виробничому підприємстві є:

- 1) напівфабрикати власного виробництва;
- 2) продукція, що виготовляється для продажу на ринку;
- 3) продукція (роботи, послуги) цехів допоміжного виробництва;
- 4) залишки незавершеного виробництва.

4. Вид продукції, стадія виробництва, замовлення, програма, для яких організовують відокремлений облік витрат, – це:

- 1) об'єкт обліку витрат;
- 2) об'єкт калькуляції;
- 3) калькуляційна одиниця;
- 4) немає правильної відповіді.

5. Вид продукції (робіт, послуг), замовлення, програма, собівартість яких визначають, – це:

- 1) об'єкт обліку витрат;
- 2) об'єкт калькуляції;
- 3) калькуляційна одиниця;
- 4) немає правильної відповіді.

6. Одиниця вимірювання окремих видів продукції, собівартість яких визначається, – це:

- 1) об'єкт обліку витрат;
- 2) об'єкт калькуляції;
- 3) калькуляційна одиниця;
- 4) немає правильної відповіді.

7. Об'єкт обліку витрат і об'єкт калькулювання:

- 1) є тотожними поняттями;
- 2) є різними поняттями;
- 3) об'єкти обліку включають об'єкти калькулювання;
- 4) об'єкти калькулювання включають об'єкти обліку.

8. Основою договірної ціни за будівельну продукцію є:

- 1) кошторисна вартість будівельно-монтажних робіт;
- 2) фактична собівартість будівельно-монтажних робіт;
- 3) витрати періоду;
- 4) змінні витрати.

9. На вибір об'єктів обліку витрат істотно впливають:

- 1) організація виробництва;
- 2) технологічні особливості;
- 3) технічні параметри продукції;
- 4) все вищезазначене.

10. Номенклатуру об'єктів обліку витрат підприємства встановлюють:

- 1) галузеві методичні рекомендації з формування собівартості продукції (робіт, послуг);
- 2) Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати»;
- 3) Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»;
- 4) кожне підприємство самостійно.

11. Якщо об'єктом калькулювання є переділ (стадія, фаза), то калькуляційною одиницею можуть бути:

- 1) стадія технологічного процесу;
- 2) фаза технологічного процесу;

- 3) напівфабрикат;
- 4) все вищезазначене.

12. Об'єктом витрат у будівельній організації можуть бути:

- 1) окремі види будівельно-монтажних робіт;
- 2) об'єкт будівництва;
- 3) договір будівельного підряду;
- 4) все вищезазначене.

13. Якщо об'єктом калькулювання є напівфабрикат, то калькуляційною одиницею можуть бути:

- 1) артикул;
- 2) стадія технологічного процесу;
- 3) група однорідних виробів;
- 4) фаза технологічного процесу.

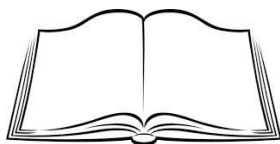
14. Калькуляція – це:

- 1) метод бухгалтерського обліку;
- 2) принцип бухгалтерського обліку;
- 3) прийом аналізу;
- 4) документ, в якому здійснюється калькулювання.

15. Кількісним вимірником об'єкта калькулювання є:

- 1) калькуляційна одиниця;
- 2) переділ (стадія, фаза);
- 3) об'єкт витрат;
- 4) об'єкт обліку.

ТЕМА 4. СИСТЕМА ОБЛІКУ І КАЛЬКУЛЮВАННЯ ЗА ПОВНИМИ ВИТРАТАМИ

ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ

1. Облік матеріальних витрат.
2. Облік витрат на оплату праці.
3. Облік інших прямих витрат.
4. Витрати на експлуатацію машин та обладнання і їх облік.
5. Облік і розподіл інших загальновиробничих витрат.
6. Облік витрат періоду операційної діяльності.
7. Облік витрат періоду неопераційної діяльності.
8. Облік непродуктивних витрат і втрат.
9. Загальна характеристика методів обліку витрат і калькулювання продукції, робіт, послуг (простий, позамовний, попроцесний та попередільний методи).

Внутрішній брак – це брак, допущений з внутрішніх причин при здійсненні виробничо-господарської діяльності підприємства.
Зовнішній брак – це брак, допущений з вини сторонніх підприємств чи організацій.

Виправимий брак – це брак, який економічно доцільно виправляти;
невиправимий – брак, який економічно недоцільно виправляти.

Методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про витрати підприємства та її розкриття в фінансовій звітності визначає Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати».

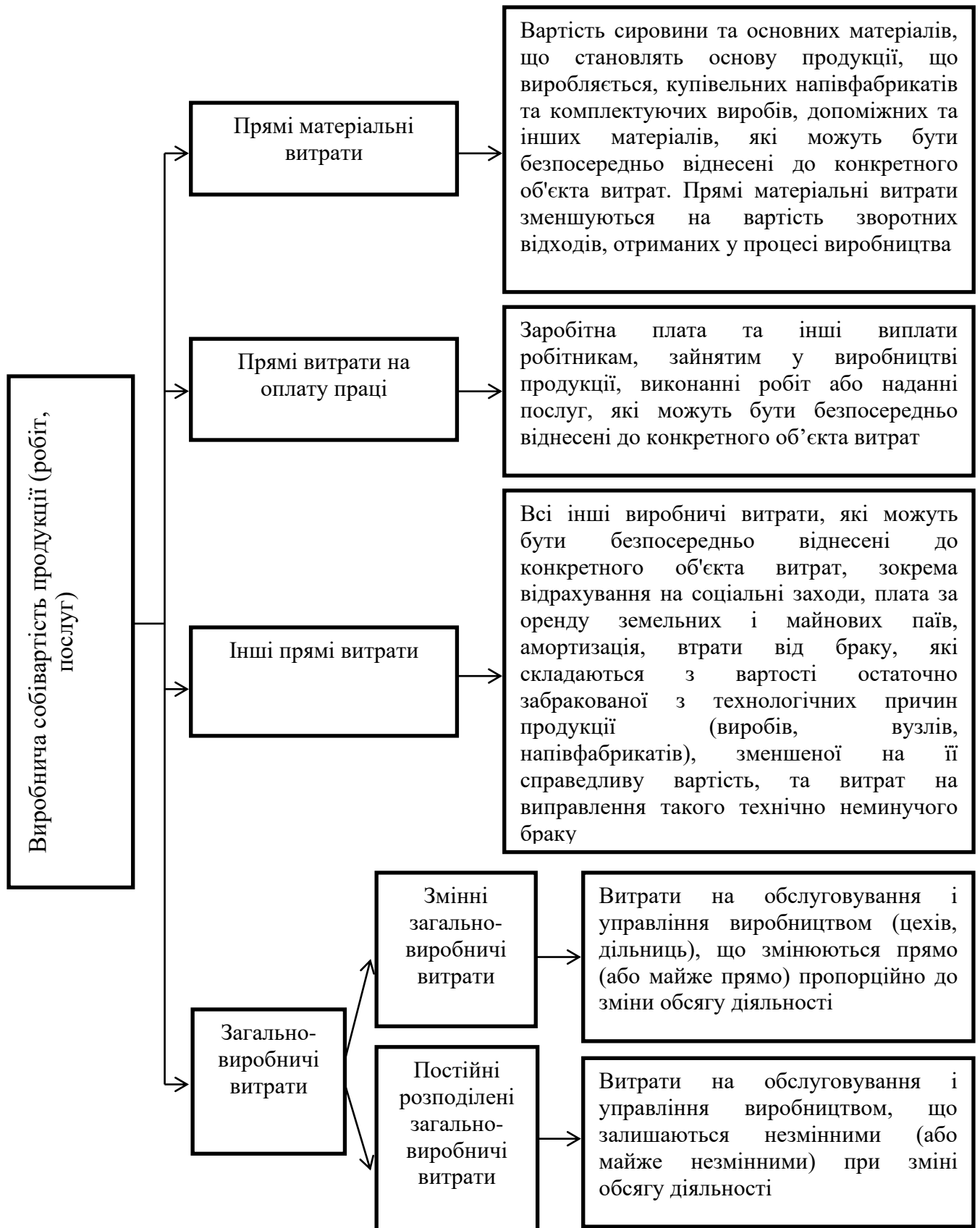

Рис. 4.1. Структура виробничої собівартості продукції (робіт, послуг) згідно з Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 16 «Витрати»

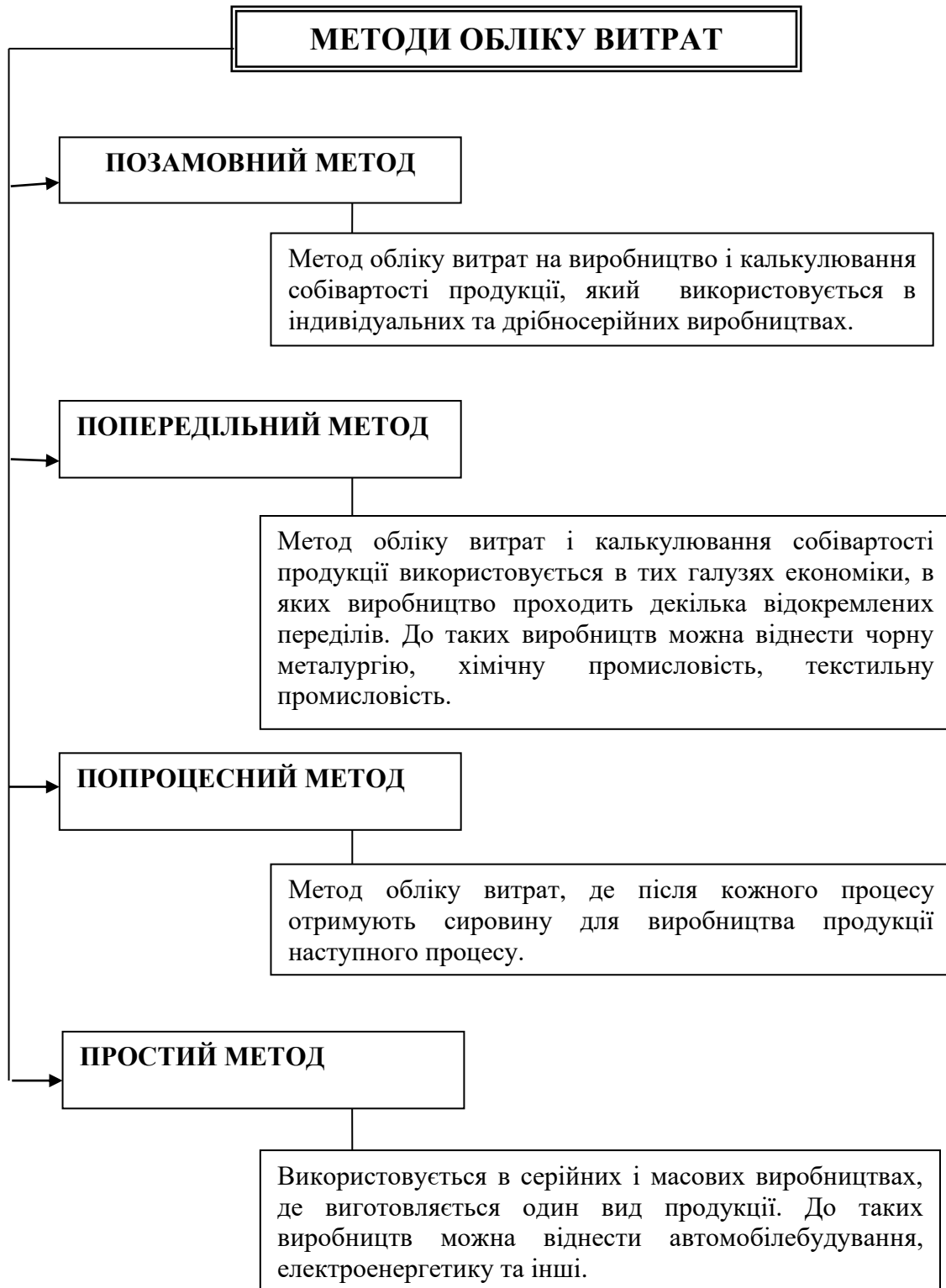

Рис. 4.2. Методи обліку витрат

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

Задача 4.1

Встановити, для яких методів обліку витрат на виробництво властиві наведені у таблиці характеристики.

Характеристики	Метод обліку витрат на виробництво
Об'єктом обліку і калькулювання є окреме індивідуальне замовлення, окремий контракт (проект) або партія продукції, що складається з ідентичних зразків, які проходять однаковий технологічний процес виготовлення	
Облік витрат ведеться за калькуляційними статтями витрат у розрізі видів або груп продукції за переділами, фазами, стадіями виробництва	
Цей метод використовується, як правило, в суднобудівному, меблевому, авіабудівному, машинобудівному, металообробному виробництвах, тобто тих виробництвах, де можливо визначити витрати з окремого замовлення або окремої партії продукції	
За застосування цього методу формується маржинальний дохід із змінної собівартості, який визначається як різниця між відпускнуою вартістю реалізованої продукції та змінними витратами	
Основними елементами цього методу є облік витрат за діючими нормами, облік відхилень від норм і облік зміни норм	
Перетворення сировини в готову продукцію відбувається в умовах безперервного і короткого технологічного процесу чи ряду послідовних виробничих процесів, кожний з яких або група яких є окремими самостійними переділами (фазами, стадіями) виробництва	
Цей метод сприяє впровадженню прогресивних норм витрат і забезпечує дієвий контроль за рівнем витрат виробництва	
Після кожного процесу отримують сировину для виробництва продукції наступного процесу. Собівартість одиниці продукції наступного процесу визначається як частка від ділення витрат попереднього процесу і цього процесу на кількість випущеної продукції	
Цей метод характерний для хімічної, нафтохімічної, лісової, металургійної, текстильної, шкіряної, харчової галузей промисловості	

Задача 4.2

Визначити оптимальну кількість матеріалів, необхідних для виготовлення продукції, якщо відомо:

- вартість розміщення замовлення – 1000 грн;
- ціна одиниці матеріалу – 120 грн;
- складські витрати – 10 % від вартості матеріалів;
- транспортні витрати на одиницю матеріалу – 0,04 грн;
- кількість матеріалу, що використовується на виробництво протягом року – 6 000 одиниць.

Задача 4.3

Визначити фактичну собівартість списаних на виробництво продукції А і Б матеріалів, коли відомо:

- 1) залишок матеріалів за обліковими цінами на початок місяця – 175 000 грн;
- 2) протягом місяця надійшло матеріалів на склад за обліковими цінами – 350 000 грн;
- 3) фактична собівартість матеріалів, що надійшли протягом місяця – 358 000 грн;
- 4) відхилення фактичної собівартості матеріалів від їх вартості за обліковими цінами на початок місяця – 2000 грн;
- 5) вартість списаних матеріалів за обліковими цінами на виробництво продукції «А» – 190 000 грн, на «Б» – 250 000 грн.

Скласти бухгалтерські проведення на фактичну собівартість списаних матеріалів.

Задача 4.4

Розподілити заготівельно-складські витрати між матеріалами і МШП на основі таких даних:

- 1) заробітна плата працівників складу – 42 000 грн;
- 2) нарахування ЄСВ на заробітну плату – ?

- 3) амортизація складського приміщення – 1 160 грн;
- 4) амортизація інших основних засобів, що знаходяться на складі – 870 грн;
- 5) матеріальні витрати на поточний ремонт приміщення складу – 7 800 грн;
- 6) вартість матеріалів за обліковими цінами, які надійшли протягом місяця – 695 000 грн;
- 7) вартість МШП за обліковими цінами, які надійшли протягом місяця – 119 000 грн.

Скласти бухгалтерські проведення на суми списаних заготівельно-складських витрат.

Задача 4.5

Визначити суму заготівельно-складських витрат, розподілити їх між матеріалами, запчастинами, паливом й МШП та скласти бухгалтерські проведення на всі господарські операції на основі таких даних:

- 1) заробітна плата працівників складу – 33200 грн;
- 2) нарахування ЄСВ на заробітну плату працівників складу – ?;
- 3) плата за електроенергію для складу – 2450 грн;
- 4) витрати на опалення складу – 3600 грн;
- 5) витрати на водопостачання та водовідведення складу – 600 грн;
- 6) витрати матеріалів у межах природного убутку на складі – 1800 грн;
- 7) вартість послуг ремонтної майстерні з ремонту автокар, які виконують роботи в складі – 16400 грн;
- 8) вартість послуг власної електростанції з освітлення приміщення складу – 8700 грн;
- 9) амортизація приміщення складу – 1300 грн.

Протягом місяця на склад оприбутковано за обліковими цінами: матеріалів – 800 000 грн, запасних частин – 99 000 грн, палива – 472 000 грн, МШП – 25 000 грн.

Задача 4.6

Визначити собівартість матеріалів, списаних на виробництво, і вартість матеріалів, які залишилися в залишку на кінець місяця, з допомогою оцінок ФІФО і середньозваженої собівартості на основі таких даних:

- на початок місяця в залишку було 100 одиниць матеріалів за ціною 1510 грн.;
- протягом місяця надійшли: 200 од. матеріалів за ціною 1620 грн (10 квітня), 300 од. за ціною 1590 грн (18 квітня) і 100 од. за ціною 1640 грн (24 квітня);
- за місяць використано на виробництво 400 од. матеріалів.

Задача 4.7

Визначити й обґрунтувати вартість матеріалів, списаних на виробництво, використовуючи оцінки ФІФО і середньозваженої собівартості, коли відомо:

- 1) залишок матеріалів на початок місяця: 200 од. по 2089 грн;
- 2) надійшло протягом місяця: 700 од. по 3150 грн;
 160 од. по 3020 грн;
- 3) залишок матеріалів, що залишилися на кінець місяця, – 250 од.

Визначити вартість матеріалів, що залишилися на кінець місяця. Скласти проведення на списання матеріальних витрат.

Задача 4.8

Визначити й обґрунтувати:

- 1) загальну суму заготівельно-складських витрат і списати їх на вартість матеріалів і МШП, коли відомо, що матеріалів протягом місяця за обліковими цінами надійшло на суму 210000 грн, а МШП – 65000 грн;
- 2) скласти бухгалтерські проведення на всі суми.

Протягом місяця здійснено такі заготівельно-складські витрати:

- заробітна плата працівників складу – 28000 грн;
- нарахування ЄСВ на заробітну плату працівників складу – ?;
- амортизація будинку складу – 1720 грн;
- знос необоротних матеріальних активів, що знаходяться в приміщенні складу – 2100 грн.

Задача 4.9

Визначити й обґрунтувати вартість матеріалів, списаних на виробництво, використовуючи оцінки ФІФО і середньозваженої собівартості, коли відомо:

- 1) залишок матеріалів на початок місяця:
 - 1200 шт. по 390 грн;
- 2) надійшло від постачальників протягом місяця:
 - 2500 шт. по 430 грн,
 - 1600 шт. по 455 грн;
 - 400 шт. по 460 грн;
- 3) залишок матеріалів на кінець місяця – 1500 шт.

Знайти вартість матеріалів, що залишились на кінець місяця, і скласти бухгалтерські проведення на списання матеріалів.

Задача 4.10

Визначити й обґрунтувати загальну суму заготівельно-складських витрат і списати їх на вартість матеріалів і МШП, коли відомо, що матеріалів протягом місяця за обліковими цінами надійшло на суму 242 000 грн., а МШП – 29 500 грн. Скласти бухгалтерські проведення на всі суми.

Протягом місяця здійснено такі заготівельно-складські витрати:

- заробітна плата працівників складу – 26 000 грн.;
- відрахування ЄСВ – ?;
- амортизація будинку складу – 1 900 грн.;
- знос інших необоротних матеріальних активів – 800 грн.;
- матеріальні витрати на потреби складу – 1 900 грн.

Задача 4.11

Розподілити заробітну плату між членами бригади на основі таких даних:

- 1) обсяг виконаних робіт бригадою – 200 кв. м.;
- 2) розцінка за виконання 1 кв. м. робіт – 440 грн.;

- 3) кількість членів бригади – 8 чол., із них у двох – V розряд, у п'яти – IV розряд, в одного – III розряд;
- 4) відпрацьований час робітниками відповідно: 170 год., 180 год., 176 год., 172 год., 176 год., 178 год., 180 год., 170 год.;
- 5) тарифні ставки: V розряд – 50,2 грн., IV розряд 47,5 грн., III розряд – 43,0 грн.

Задача 4.12

Знайти загальну суму основної та додаткової заробітної плати працівників і скласти бухгалтерські проведення:

- 1) заробітна плата робітників за виготовлення продукції – 440 000 грн.;
- 2) доплата працівникам за роботу в нічний час – 6 000 грн.;
- 3) доплата незвільненим бригадирам з числа робітників за керівництво бригадою – 2 500 грн.;
- 4) заробітна плата адміністрації підприємства згідно з посадовими окладами – 75 000 грн.;
- 5) оплата праці студентів ЗВО, які проходять виробничу практику на підприємстві – 4 600 грн.;
- 6) заробітна плата робітників за час вимушеного простою – 4 500 грн.;
- 7) оплата перерв працюючим матерям – 1 900 грн.;
- 8) заробітна плата працівників, які не перебувають у штаті організації, за виконання разових робіт з ремонту інвентаря приміщення офісу – 1 500 грн.;
- 9) оплата робочого часу працівників, які залучені до виконання державних обов'язків – 1730 грн.

Задача 4.13

Визначити, обґрунтувати і розподілити заробітну плату в сумі 81 000 грн. між членами бригади, коли відомо, що в бригаді працює шість чоловік, із них у двох – VI розряд, у двох – V, в одного – IV і в одного – III. Вони відпрацювали за місяць відповідно 176 год., 180 год., 170 год., 176 год., 172 год., 176 год. Годинні

тарифні ставки VI – 54,0 грн., V – 50,2 грн., IV – 47,5 грн., III – 43,0 грн. КТУ членів бригади відповідно становить 1,1; 0,8; 1,0; 0,9; 1,0; 1,0. Скласти бухгалтерські проведення на суму нарахованої заробітної плати.

Задача 4.14

Розподілити між об'єктами будівництва такі витрати з утримання баштового крана:

- основна заробітна плата машиніста – 15 500 грн;
- додаткова заробітна плата машиніста у вигляді доплати за роботу у понадурочний час – 2 000 грн;
- нарахування ЄСВ – ?;
- амортизація баштового крана – 1 350 грн;
- поточний ремонт крана – 3 800 грн;
- плата за електроенергію, пов'язана з експлуатацією баштового крана – 4 250 грн;
- витрати на демонтаж, монтаж і перевезення крану на об'єкт – 26 000 грн.

Протягом місяця кран відпрацював на об'єкті А 11 машинозмін, а на об'єкті Б – 13 машинозмін. Скласти бухгалтерські проведення на всі суми.

Задача 4.15

Розподілити між продукцією А, Б і В загальновиробничі витрати, виходячи з таких господарських операцій у звітному місяці:

- 1) заробітна плата начальника цеху та інших працівників загальновиробничого призначення – 68000 грн;
- 2) нарахування ЄСВ на заробітну плату начальника цеху та інших працівників загальновиробничого призначення – ?
- 3) амортизація легкового автомобіля, який обслуговує начальника цеху – 900 грн;
- 4) витрати на відрядження начальника цеху – 4500 грн;

- 5) витрати на опалення, освітлення, водопостачання, водовідведення виробничих приміщень – 22900 грн;
- 6) витрати на видачу ліцензії – 1600 грн;
- 7) розрахунково-касове обслуговування банку – 700 грн;
- 8) відсотки за короткотермінові позики банку – 12500 грн.

Прямі витрати в розрізі видів продукції:

- матеріальні витрати – 1000 тис. грн, 1500 тис. грн, 1600 тис. грн;
- витрати на оплату праці робітників – 300 тис. грн, 350 тис. грн, 320 тис. грн;
- інші прямі витрати – 125 тис. грн, 132 тис. грн, 132 тис. грн.

Скласти бухгалтерські проведення на суми загальновиробничих витрат.

Задача 4.16

Розподілити загальновиробничі витрати між об'єктами основного і допоміжних виробництв, коли відомо:

- 1) сума загальновиробничих витрат основного виробництва – 480000 грн;
- 2) сума загальновиробничих витрат допоміжних виробництв – 150000 грн;
- 3) заробітна плата робітників у розрізі видів продукції:
 - I виріб – 240000 грн;
 - II виріб – 160000 грн;
 - III виріб – 200000 грн;
- 4) заробітна плата робітників ремонтної майстерні – 138450 грн;
- 5) заробітна плата робітників розчинного вузла – 164308 грн;
- 6) заробітна плата шоферів вантажного автотранспорту – 126400 грн.

Задача 4.17

Визначити і списати суми втрат від браку, виявленого в основному виробництві, за такими даними:

- вартість виявленого браку – 15000 грн.;
- отримано металобрухт від браку – 1600 грн.;
- вартість матеріалів, витрачених на виправлення браку – 5900 грн.;

- сума виставленої претензії за неякісний розчин – 3000 грн.;
- утримано з винуватця (майстра) за брак – 4500 грн.

Задача 4.18

Визначити й обґрунтувати втрати від браку на основі таких даних:

Вартість виявленого браку	25 000 грн
Сума виставленої претензії сторонній організації за брак з її вини	6 000 грн
Віднесена на робітника частина вартості браку	4 000 грн
Нарахована заробітна плата робітникам за виправлення браку	1 800 грн
Нараховано ЄСВ на заробітну плату робітників, що здійснювали виправлення браку	?
Списано матеріали на виправлення браку	2 200 грн
Списані втрати від браку	?

Скласти бухгалтерські проведення на всі суми.

Задача 4.19

Визначити суму витрат, склавши при цьому бухгалтерські проведення, на основі таких даних:

- 1) вартість матеріалів, які стали непридатними внаслідок стихійного лиха – 65 000 грн;
- 2) вартість незавершеного будівельного виробництва, яке недоцільно продовжувати, в зв'язку зі шкодою, заподіяною стихійним лихом – 100 000 грн;
- 3) заробітна плата робітників за розбирання об'єктів незавершеного будівництва, які піддані дії стихійного лиха – 15 000 грн;
- 4) нарахування ЄСВ на заробітну плату робітників, що зазначена в п. 3 – ?;
- 5) вартість оприбуткованих матеріалів внаслідок розбирання об'єктів, зазначених у п. 2 – 13000 грн;
- 6) сума страхових платежів, отриманих від страхової компанії на відшкодування збитків, заподіяних стихійним лихом – 5 500 грн.

Задача 4.20

Визначити, обґрунтувати і списати суми втрат від браку, виявленого в основному виробництві, за такими даними:

- вартість виявленого браку – 46 000 грн;
- вартість одержаного металобрухту – 5 000 грн;
- вартість матеріалів, витрачених на виявлення браку – 8 000 грн;
- сума виставленої претензії – 3 600 грн;
- утримано із винуватця (майстра) за брак – 2 500 грн;
- заробітна плата робітників за виправлення браку – 2 100 грн;
- нараховано ЄСВ на заробітну плату робітників, що займались виправленням браку – ?

Задача 4.21

Визначити витрати на 1 т прокату металургійного комбінату, якщо відомо:

1. Витрати на виплавляння чавуну за звітний період становили, грн.:

- матеріальні витрати – 300 тис. грн;
- витрати на оплату праці – 100 тис. грн;
- відрахування на соціальні заходи – ?
- амортизація основних засобів – 16 тис. грн;
- інші витрати – 189 тис. грн;

2. Виплавка чавуну становила 1000 т., з них 100 т. реалізовано, а 900 т. направлено на виплавляння сталі.

3. На виплавлення сталі, крім чавуну, було витрачено:

- інших матеріалів – 20 тис. грн;
- витрати на оплату праці – 110 тис. грн;
- відрахування на соціальні заходи – ?;
- амортизація основних засобів – 18 тис. грн;
- інші витрати – 200 тис. грн.

4. Виплавка сталі становила 905 т., з них 400 т. реалізовано, а 505 т. направлено на виготовлення прокату.

5. На виготовлення прокату, крім сталі, витрачено:

- інших матеріалів – 100 тис. грн;
- витрати на оплату праці – 500 тис. грн;
- відрахування на соціальні заходи – ?;
- амортизація основних засобів – 8 тис. грн;
- інші витрати – 90 тис. грн.

6. Випуск прокату становить 506 т.

Задача 4.22

Визначити витрати на 1 тис. шт. цегли після випалювання, якщо відомо:

1. Витрати на формування 100 тис. шт. цегли:

- матеріальні затрати – 120 тис. грн;
- витрати на оплату праці – 50 тис. грн;
- відрахування на соціальні заходи – ?;
- амортизація основних засобів – 6 тис. грн;
- інші витрати – 7 тис. грн.

2. Брак цегли на стадії формування – 100 шт.;

3. Додаткові витрати на сушіння 99 900 шт. цегли після її формування:

- матеріальні затрати – 10 тис. грн;
- витрати на оплату праці – 30 тис. грн;
- відрахування на соціальні заходи – ?;
- амортизація основних засобів – 9 тис. грн;
- інші витрати – 8 тис. грн.

4. Брак цегли на стадії сушіння – 50 шт.

5. Додаткові витрати на випалювання 99 850 шт. цегли після її сушіння:

- матеріальні затрати – 22 тис. грн;
- витрати на оплату праці – 40 тис. грн;
- відрахування на соціальні заходи – ?;
- амортизація основних засобів – 2,1 тис. грн;

– інші витрати – 9 тис. грн.

Задача 4.23

Визначити й обґрунтувати: собівартість 1 тис. шт. цегли після випалювання, якщо відомо:

Витрати на формування 200 тис. шт. цегли:

- прямі матеріальні витрати – 320 тис. грн;
- прямі витрати на оплату праці – 100 тис. грн;
- інші прямі витрати – 70 тис. грн;
- загальновиробничі витрати – 150 тис. грн.

Брак цегли на стадії формування – 100 шт.

Додаткові витрати на сушіння 199900 шт. цегли після її формування:

- прямі матеріальні витрати – 400 тис. грн;
- прямі витрати на оплату праці – 28 тис. грн;
- інші прямі витрати – 10 тис. грн;
- загальновиробничі витрати – 18 тис. грн.

Брак цегли на стадії сушіння – 50 шт.

Додаткові витрати на випалювання 199850 шт. цегли після її сушіння:

- прямі матеріальні витрати – 12 тис. грн;
- прямі витрати на оплату праці – 91 тис. грн;
- інші прямі витрати – 10 тис. грн;
- загальновиробничі витрати – 17 тис. грн.

Задача 4.24

Визначити й обґрунтувати: собівартість 1 т прокату металургійного комбінату, якщо відомо:

Витрати на виплавляння чавуну за звітний період становили, грн.:

- прямі матеріальні витрати – 2500 тис. грн;
- прямі витрати на оплату праці – 1200 тис. грн;
- інші прямі витрати – 800 тис. грн;

– загально виробничі витрати – 1800 тис. грн.

Виплавка чавуну становила 9000 т., з них 1000 т. реалізовано, а 8000 т. направлено на виплавляння сталі.

На виплавляння сталі, крім чавуну, було витрачено:

- інших матеріалів – 1500 тис. грн;
- витрати на оплату праці – 5000 тис. грн;
- інші прямі витрати – 2000 тис. грн;
- загально виробничі витрати – 100 тис. грн.

Виплавка сталі становила 8000 т., з них 5000 т. реалізовано, а 3000 т. направлено на виготовлення прокату.

На виготовлення прокату, крім сталі, витрачено:

- інших матеріалів – 100 тис. грн;
- витрати на оплату праці – 120 тис. грн;
- інші прямі витрати – 80 тис. грн;
- загально виробничі витрати – 50 тис. грн.

Випуск прокату становив 3020 т.

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ

1. Структура та облік матеріальних витрат.
2. Облік прямих витрат на оплату праці.
3. Облік витрат з утримання та експлуатації машин і обладнання
4. Характеристика складу та порядку розподілу загально виробничих витрат.
5. Облік адміністративних витрат і витрат на збут.
6. Структура та облік інших операційних витрат.
7. Управлінський облік фінансових витрат.

8. Структура та облік інших витрат.
9. Види браку, їх характеристика та облік.
10. Облік витрат від простоїв.
11. Характеристика позамовного методу обліку витрат.
12. Відмінності між попередільним і попроцесним методами обліку витрат.

ТЕСТИ

1. Оцінка запасів за методом ФІФО – це:

- 1) оцінка за собівартістю перших за часом надходження;
- 2) оцінка за собівартістю останніх за часом надходження;
- 3) оцінка за середньою собівартістю;
- 4) оцінка за ціною продажу.

2. Оцінка запасів за ціною продажу – це:

- 1) оцінка за собівартістю перших за часом надходження;
- 2) оцінка за собівартістю останніх за часом надходження;
- 3) оцінка за середньою собівартістю;
- 4) оцінка, що базується на застосуванні підприємствами роздрібною торгівлі середнього відсотка торговельної націнки товарів.

3. Відсотки за користування позиками до первісної вартості запасів:

- 1) включаються;
- 2) не включаються;
- 3) включаються за рішенням керівництва підприємства;
- 4) включаються за рішенням вищестоящої організації.

4. При виявленні браку в основному виробництві складається запис:

- 1) Дт 24 Кт 23;
- 2) Дт 23 Кт 24;
- 3) Дт 94 Кт 24;
- 4) Дт 84 Кт 24.

5. Первинним документом з обліку витрачання запасів є:

- 1) прибутковий ордер;
- 2) матеріальний звіт за формою М-19;
- 3) накладна-вимога;
- 4) книга залишків матеріалів.

6. Витрати, що включаються в статтю калькуляції «Загальновиробничі витрати», відносяться на собівартість продукції (робіт, послуг):

- 1) за прямою ознакою;
- 2) через адміністративні витрати;
- 3) через витрати на збут;
- 4) через систему розподілу.

7. При оприбуткуванні матеріалів на склад від постачальників складається запис:

- 1) Дт 20 Кт 63;
- 2) Дт 15 Кт 64;
- 3) Дт 23 Кт 63;
- 4) Дт 24 Кт 68.

8. При списанні недостач матеріалів понад норми природного убутку на витрати підприємства складається запис:

- 1) Дт 23 Кт 20;
- 2) Дт 94 Кт 20;

- 3) Дт 92 Кт 20;
- 4) Дт 93 Кт 39.

9. При нарахуванні зносу за іншими необоротними матеріальними активами складається запис:

- 1) Дт 91 Кт 132;
- 2) Дт 23 Кт 132;
- 3) Дт 24 Кт 132;
- 4) Дт 11 Кт 132.

10. Стаття калькуляції «Прямі матеріальні витрати» і елемент операційних витрат «Матеріальні затрати»:

- 1) є тотожними поняттями;
- 2) є повністю різними поняттями;
- 3) стаття включає в себе елемент;
- 4) елемент включає в себе статтю.

11. Витрати, що включаються в статтю калькуляції «Прямі матеріальні витрати», відносяться на собівартість продукції (робіт, послуг):

- 5) за прямою ознакою;
- 6) через адміністративні витрати;
- 7) через витрати на збут;
- 8) через систему розподілу.

12. Витрати, пов'язані із транспортуванням запасів у покупців:

- 1) включаються у первісну вартість запасів;
- 2) не включаються у первісну вартість запасів;
- 3) відносяться до витрат періоду;
- 4) відносяться до витрат на збут.

13. Відсотки, заплачені за користування позиками, відносяться до:

- 1) операційних витрат;
- 2) фінансових витрат;
- 3) інвестиційних витрат;
- 4) інших операційних витрат.

14. Транспортно-заготівельні витрати до первісної вартості запасів:

- 1) включаються;
- 2) не включаються;
- 3) включають у випадку безоплатної передачі запасів;
- 4) включають у випадку їх подальшого використання в виробничому процесі.

15. Залишкова вартість ліквідованих основних засобів відноситься до:

- 1) адміністративних витрат;
- 2) фінансових витрат;
- 3) інших витрат;
- 4) інших витрат операційної діяльності.

16. Нарахована матеріальна допомога працівникам відноситься до:

- 1) загальновиробничих витрат;
- 2) фінансових витрат;
- 3) інвестиційних витрат;
- 4) інших витрат операційної діяльності.

17. Положення (стандарт) 16 «Витрати» на облік витрат при проведенні будівельно-монтажних робіт:

- 1) поширюється частково;
- 2) не поширюється;
- 3) частково поширюється за рішенням Кабінету Міністрів України;
- 4) поширюється за рішенням керівництва підприємства.

18. Положення (стандарт) 15 «Доходи» на облік доходів від здачі об'єктів будівництва:

- 1) поширюється за рішенням Кабінету Міністрів України;
- 2) поширюється частково;
- 3) в залежності від облікової політики підприємства;
- 4) поширюється за рішенням керівництва підприємства.

19. Основним Положенням (стандартом) з обліку витрат і доходів при проведенні будівельно-монтажних робіт є:

- 1) 9 «Запаси»;
- 2) 15 «Доходи»;
- 3) 16 «Витрати»;
- 4) 18 «Будівельні контракти».

20. На якому рахунку ведеться синтетичний облік прямих витрат:

- 1) 92 «Адміністративні витрати»;
- 2) 23 «Виробництво»;
- 3) 91 «Загальновиробничі витрати»;
- 4) 93 «Витрати на збут».

21. Які Ви знаєте бази розподілу загальновиробничих витрат між видами продукції:

- 1) пропорційно до годин праці;
- 2) пропорційно до прямих витрат;
- 3) пропорційно до обсягу діяльності;
- 4) все вищезазначене.

22. При нарахуванні основної заробітної плати апарату управління цехами, дільницями складається запис:

- 1) Дт 91 Кт 66;

- 2) Дт 92 Кт 66;
- 3) Дт 66 Кт 91;
- 4) Дт 66 Кт 92.

23. Витрати на опалення, освітлення, водопостачання, водовідведення та інше утримання виробничих приміщень включаються до складу:

- 1) прямих матеріальних витрат;
- 2) інших прямих витрат;
- 3) загальновиробничих витрат;
- 4) адміністративних витрат.

24. Витрати з експлуатації будівельних машин, механізмів поділяють на:

- 1) одноразові та поточні;
- 2) постійні і змінні;
- 3) основні та накладні;
- 4) прямі і непрямі.

25. При нарахуванні амортизації основних засобів цехового, дільничого, лінійного призначення складається запис:

- 1) Дт 91 Кт 13;
- 2) Дт 92 Кт 13;
- 3) Дт 13 Кт 91;
- 4) Дт 13 Кт 92.

26. При відображенні собівартості реалізованих на сторону виробничих запасів складається запис:

- 1) Дт 90 Кт 20;
- 2) Дт 94 Кт 20;
- 3) Дт 23 Кт 20;

4) Дт 70 Кт 20.

27. Куди відноситься основна заробітна плата бригадирів і майстрів, які працюють у складі бригади:

- 1) в калькуляційну статтю «Інші прямі витрати»;
- 2) в калькуляційну статтю «Прямі витрати на оплату праці»;
- 3) до загальновиробничих витрат;
- 4) до адміністративних витрат.

28. Що з переліченого включається у статтю калькулювання «Загальновиробничі витрати»?

- 1) витрачання сировини та матеріалів на виробничі потреби;
- 2) компенсаційні та інші грошові виплати працівникам;
- 3) плата за оренду земельних і майнових паїв;
- 4) витрати на опалення, освітлення, водопостачання та інше утримання виробничих приміщень.

29. Заробітна плата та інші виплати робітникам, зайнятим у виробництві продукції, виконанні робіт або наданні послуг, включається до складу:

- 1) прямих витрат на оплату праці;
- 2) інших прямих витрат;
- 3) загальновиробничих витрат;
- 4) адміністративних витрат.

30. Основними первинними документами з обліку заробітної плати є:

- 1) вимога, лімітно-забірна карта, накладна;
- 2) прибутковий ордер, прибутковий касовий ордер;
- 3) видатковий касовий ордер, платіжна відомість;
- 4) наряд, акордний наряд, таблиць обліку використання робочого часу.

31. При нарахуванні заробітної плати робітникам основного виробництва складається запис:

- 1) Дт 231 Кт 66;
- 2) Дт 91 Кт 66;
- 3) Дт 92 Кт 66;
- 4) Дт 93 Кт 66.

32. При нарахуванні єдиного соціального внеску на заробітну плату робітникам основного виробництва складається запис:

- 1) Дт 231 Кт 65;
- 2) Дт 66 Кт 65;
- 3) Дт 91 Кт 65;
- 4) Дт 90 Кт 65.

33. При нарахуванні заробітної плати працівникам, зайнятих удосконаленням технології виробництва, складається запис:

- 1) Дт 23 Кт 66;
- 2) Дт 91 Кт 66;
- 3) Дт 92 Кт 66;
- 4) Дт 93 Кт 66.

34. Загальновиробничі витрати допоміжних виробництв розподіляються між видами допоміжних виробництв пропорційно до:

- 1) витрат з експлуатації машин та обладнання;
- 2) основної заробітної плати адміністрації;
- 3) основної заробітної плати робітників допоміжних виробництв;
- 4) суми прямих витрат у розрізі об'єктів.

35. Адміністративні витрати є витратами:

- 1) що включаються в собівартість продукції;

- 2) періоду;
- 3) що покриваються за рахунок чистого прибутку;
- 4) що покриваються за рахунок дивідендів.

36. Витрати на збут є витратами:

- 1) що включаються в собівартість продукції;
- 2) періоду;
- 3) що покриваються за рахунок чистого прибутку;
- 4) що покриваються за рахунок дивідендів.

37. Відрахування на соціальні заходи робітників основного виробництва включаються до складу:

- 1) прямих витрат на оплату праці;
- 2) інших прямих витрат;
- 3) загальновиробничих витрат;
- 4) адміністративних витрат.

38. Негативна курсова різниця за неопераційними операціями є:

- 1) прямими витратами;
- 2) інвестиційними витратами;
- 3) витратами основної діяльності;
- 4) іншими витратами операційної діяльності.

39. Позитивна курсова різниця за заборгованістю за реалізовані оборотні активи є:

- 1) фінансовими доходами;
- 2) інвестиційними доходами;
- 3) іншими операційними доходами;
- 4) операційними доходами.

40. Собівартість реалізованих запасів є:

- 1) фінансовими витратами;
- 2) інвестиційними витратами;
- 3) іншими витратами операційної діяльності;
- 4) прямими витратами.

41. Сплачені відсотки за фінансовий лізинг є:

- 1) фінансовими витратами;
- 2) інвестиційними витратами;
- 3) іншими операційними витратами;
- 4) операційними витратами.

42. Сплата митного збору включається в економічний елемент:

- 1) матеріальні затрати;
- 2) витрати на оплату праці;
- 3) відрахування на соціальні заходи;
- 4) інші операційні витрати.

43. Витрати на демонтаж, монтаж і переміщення великої будівельної техніки на новий об'єкт будівництва відносяться до:

- 1) одноразових витрат;
- 2) поточних витрат;
- 3) змінних витрат;
- 4) можливих витрат.

44. Залишкова вартість реалізованих основних засобів є:

- 1) фінансовими витратами;
- 2) інвестиційними витратами;
- 3) іншими операційними витратами;
- 4) прямими витратами.

45. Втрати від браку, які складаються з вартості остаточно забракованої з технологічних причин продукції, зменшеної на її справедливую вартість, включаються в статтю калькуляції:

- 1) прямі матеріальні витрати;
- 2) інші прямі витрати;
- 3) інші витрати операційної діяльності;
- 4) загальновиробничі витрати.

46. Додаткова заробітна плата робітників, зайнятих експлуатацію будівельних машин і механізмів, включається в статтю калькуляції:

- 1) прямі витрати на оплату праці;
- 2) експлуатація будівельних машин і механізмів;
- 3) прямі матеріальні витрати;
- 4) загальновиробничі витрати.

47. Інші прямі витрати включають:

- 1) відрахування на соціальні заходи, плату за оренду земельних і майнових паїв, втрати від браку;
- 2) адміністративні витрати, витрати на збут;
- 3) загальновиробничі витрати, відрахування на соціальні заходи;
- 4) фінансові витрати.

48. При списанні втрат від браку складається запис:

- 1) Дт 24 Кт 23;
- 2) Дт 24 Кт 79;
- 3) Дт 79 Кт 24;
- 4) Дт 23 Кт 24.

49. При оплаті простоїв не з вини персоналу складається запис:

- 1) Дт 23 Кт 66;

- 2) Дт 91 Кт 66;
- 3) Дт 92 Кт 66;
- 4) Дт 97 Кт 66.

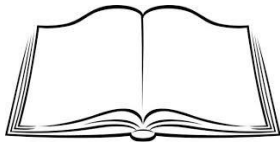
50. Методами обліку затрат на виробництво і калькулювання собівартості продукції є:

- 1) позамовний, попроцесний, попередільний, нормативний;
- 2) подетальний, інформаційний, простий, калькуляційний;
- 3) позамовний, напівфабрикатний, безнапівфабрикатний, нормативний;
- 4) простий, нормативний, напівфабрикатний, безнапівфабрикатний.

51. Основним методом обліку витрат і калькулювання собівартості в суднобудівництві є:

- 1) попроцесний;
- 2) позамовний;
- 3) попередільний;
- 4) простий.

ТЕМА 5. СИСТЕМА ОБЛІКУ І КАЛЬКУЛЮВАННЯ ЗА ЗМІННИМИ ВИТРАТАМИ

ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ

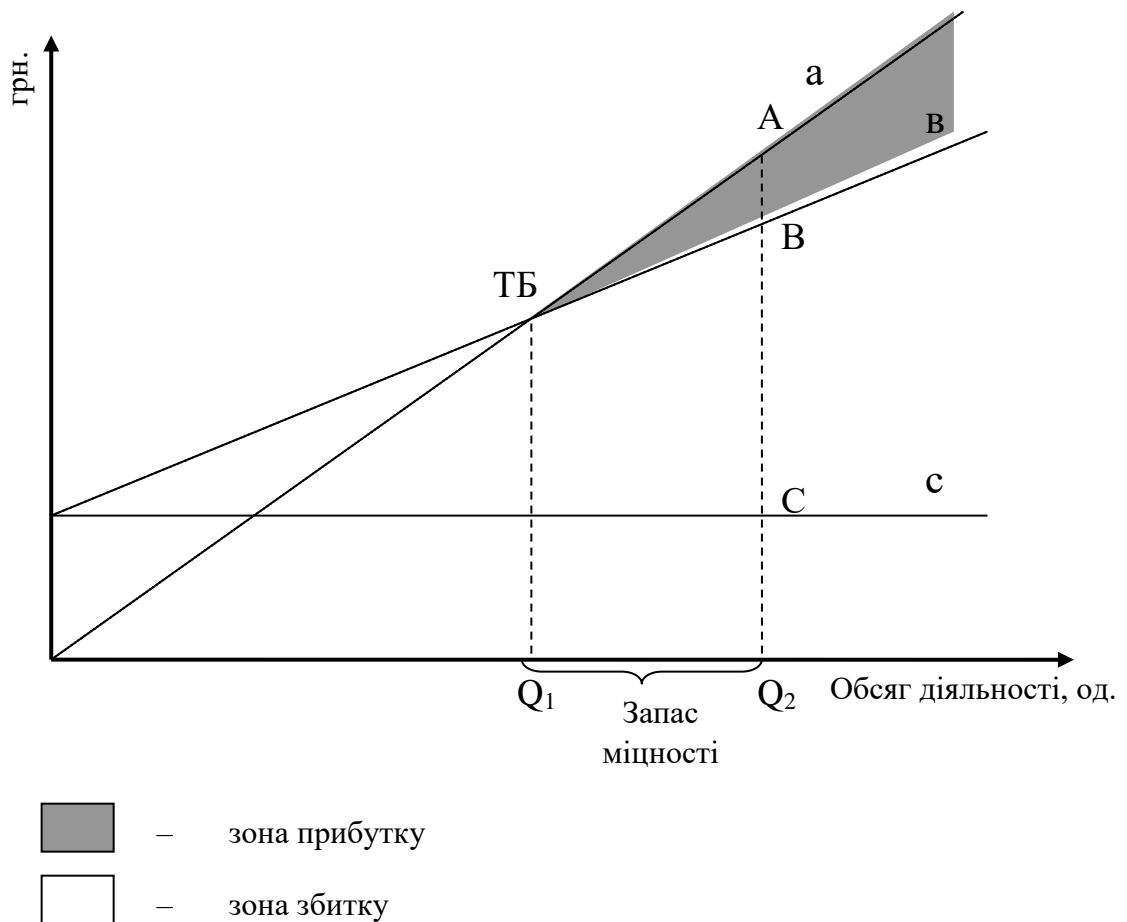
1. Система обліку «директ-костинг» і її характеристика.
2. Простий «директ-костинг». Розвинутий «директ-костинг».
3. Система обліку й управління «абзоршин-костинг», її суть.
4. Система обліку та управління «АВС-костинг» і її суть.

При системі обліку й управління «директ-костинг» у собівартість продукції включаються тільки змінні витрати, якими є прямі та частина непрямих витрат. Оскільки постійні витрати не пов'язані з виробництвом конкретного виду продукції, а зумовлені діяльністю підприємства загалом, то можна зробити висновок, що найточнішою є собівартість за змінними витратами, яка визначається при такій системі обліку.

Маржинальний дохід – це різниця між виручкою і змінними витратами. Цей показник допомагає управлінському персоналу вирішити, яку продукцію і надалі слід виготовляти, оскільки вона забезпечує формування прибутку підприємства, а від виробництва якої слід відмовитися.

Чистий прибуток у системі обліку «директ-костинг» дорівнює різниці між маржинальним доходом і постійними витратами.

де лінія а – дохід від реалізації; в – сукупні витрати; с – постійні витрати; ТБ – точка, нижче якої випуск продукції є збитковий (критична точка обсягу виробництва)

Рис. 5.1. Графік залежності прибутку та витрат від обсягу діяльності при системі обліку «директ-костинг»

Точка перетину ліній доходу від реалізації та сукупних витрат називається точкою беззбитковості. В даній точці величина сукупних витрат дорівнює величині доходу від реалізації. Обсяг реалізації в точці беззбитковості визначають у натуральних показниках (точка Q_1 на рис. 5.2) При реалізації обсягу продукції нижче точки Q_1 підприємство отримає збитки, вище даної точки – прибутки.

Окрім графічного методу, точку беззбитковості можна визначити і аналітичним. Для цього використовують формулу:

$$ТБ = \frac{ПВ}{Ц - ЗВ_о}, \quad (5.1)$$

де ПВ – постійні витрати; Ц – ціна реалізації одиниці продукції; $ЗВ_о$ – змінні витрати на одиницю продукції.

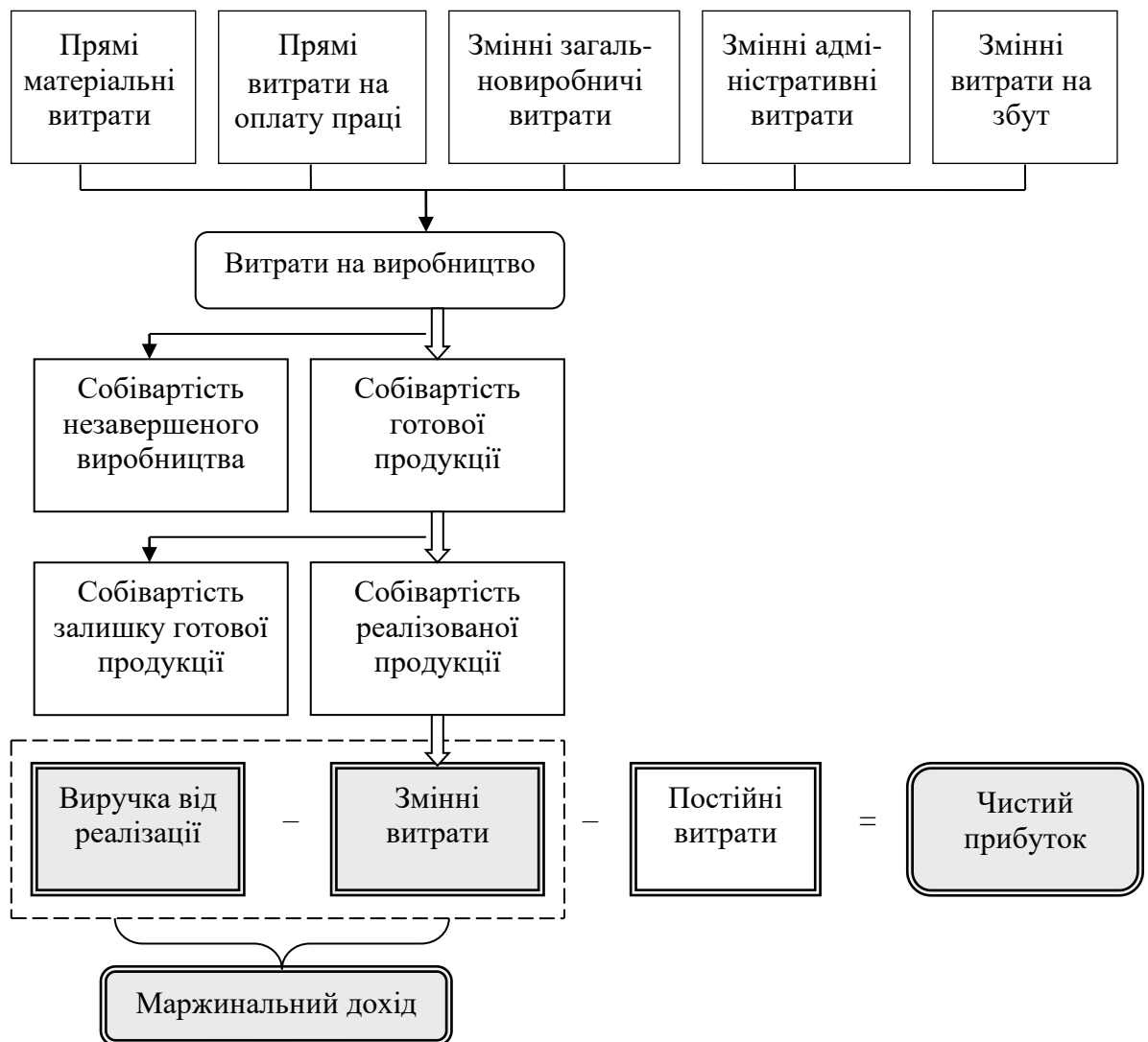

Рис. 5.2. Формування маржинального доходу і чистого прибутку при системі обліку «директ-костинг»

Система обліку й управління «абсорпшен-костинг» (absorption costing) призначена для калькуляції собівартості з повним розподілом витрат.

При «абсорпшен-костинг» передбачається, що до виробничої собівартості включаються всі виробничі витрати незалежно від того, чи є вони постійними, чи змінними. В цій системі використовується поняття «**валова маржа**», яка визначається як різниця між виручкою від реалізації та виробничою заводською собівартістю, в яку включаються прямі витрати (матеріали, заробітна плата), загальновиробничі витрати. Валова маржа може бути представлена загальною сумою або сумою, яка припадає на одиницю продукції.

Рис. 5.3. Формування чистого прибутку при системі обліку «абзорпшен-костинг»

ABC-костинг – система калькулювання собівартості, заснована на обліку витрат за видами діяльності (Activity-Based Costing), що передбачає розподіл витрат підприємства відповідно до факторів їх виникнення та споживання ресурсів. Система використовується підприємствами, що виготовляють велику кількість продукції та мають стандартизований процес її виробництва, багато виробничих процесів. «ABC-костинг» дає можливість розподілити структурні підрозділи підприємства на більш важливі і на менш важливі та виявити ті проблемні ділянки діяльності, які призводять до отримання збитків.

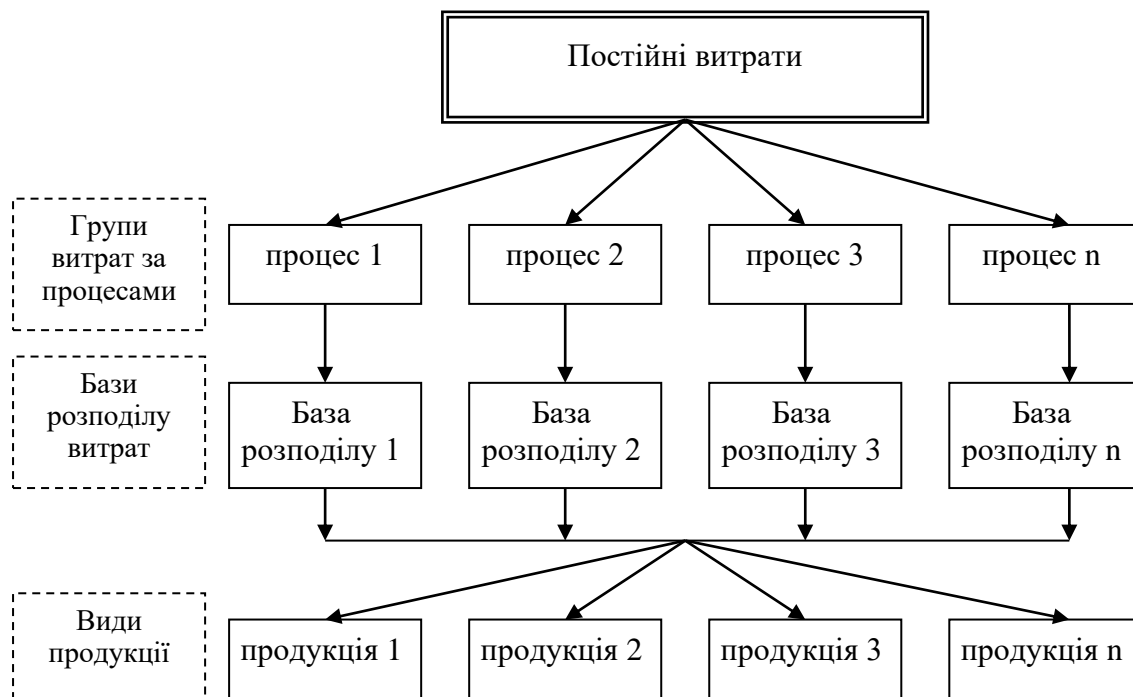

Рис. 5.4. Схема системи обліку та управління «АВС-костинг»

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

Задача 5.1

За якого обсягу реалізації підприємство одержить 150 000 грн. прибутку, якщо змінні витрати на одиницю продукції дорівнюють 96 грн., постійні витрати – 112 000 грн., а оптова ціна одиниці продукції – 152 грн. Визначте точку беззбитковості та запас міцності.

Задача 5.2

Визначити, за якого обсягу реалізації рентабельність підприємства становитиме 25 %, якщо постійні витрати на такий випуск дорівнюють 200 тис. грн., змінні витрати на одиницю продукції – 50 грн., а оптова ціна одиниці продукції – 90 грн.

Задача 5.3

Визначити й обґрунтувати:

- 1) точку беззбитковості для кожного виробу у комбінації їх продажу;
- 2) обсяг реалізації, необхідний для одержання чистого прибутку – 50 000 грн.

ТЗОВ «Кераміка» виготовляє плитку облицювальну і продає її в наборі:

Показник	Плитка		
	Біла	Зелена	Голуба
Дохід від реалізації, тис. грн.	80	80	40
Питомий маржинальний дохід, грн / од.	2,0	3,0	6,0
Постійні витрати, тис. грн.	40		

Задача 5.4

Визначити й обґрунтувати:

- 1) точку беззбитковості для кожного виробу у комбінації продажу;
- 2) чистий прибуток при реалізації 500 дверей марки Д-1; 1000 дверей марки Д-2; 900 дверей марки Д-3.

В столярному цеху виробництво і реалізація трьох видів дверей характеризуються такими даними:

Показник	Види дверей		
	Д-1	Д-2	Д-3
Обсяг продажу, шт.	800	900	300
Ціна дверей, грн.	2500	2800	3000
Змінні витрати на одні двері, грн.	1800	2000	2100
Постійні витрати, тис. грн.	450000		

Задача 5.5

Визначити й обґрунтувати точку беззбитковості в обсязі реалізації та запас міцності в доходах від реалізації за даними, передбаченими кошторисом; за кошторисними даними розрахувати, на яку величину у відсотковому вираженні (до десяткового знаку) необхідно змінити ціну реалізації, щоб отримати прибуток в розмірі 420 000 грн.

ПП «Дім» виготовляє тільки один вид виробу. Згідно з річним кошторисом, грн.:

Ціна реалізація одиниці продукції	125
Змінні витрати на одиницю продукції	18
Сукупні постійні витрати	210000
Кошторисний прибуток	300000

Рівень прибутку вважається низьким, тому є альтернативні пропозиції:

Пропозиція	Наслідки
Зменшити ціну реалізації на 10 %	Збільшиться обсяг реалізації на 6 %
Збільшити ціну реалізації на 8 %	Зменшиться обсяг реалізації на 4 %

Розрахувати річний прибуток за кожною пропозицією. Звернути увагу на те, що потрібно представити дані в двох варіантах. Кожна пропозиція є незалежною; при припущенні, що змінні витрати і доходи є лінійними, а постійні витрати не змінюються, коротко пояснити, яка з цих пропозицій буде оптимальнішою?

Задача 5.6

Визначити й обґрунтувати точку беззбитковості для кожного виробу у комбінації їх продажу та обсяг реалізації, необхідний для одержання чистого прибутку 300 000 грн.

ТЗОВ «Крона» виготовляє ялинкові прикраси і продає їх у наборі:

Показник	Кульки		
	зелена	червона	синя
Дохід від реалізації, тис. грн.	60	80	40
Питомий маржинальний дохід, грн./од.	3,0	2,0	5,0
Постійні витрати, тис. грн.	206		

Задача 5.7

Визначити й обґрунтувати, за якого обсягу реалізації продукції підприємство отримає 25 000 грн. чистого прибутку, якщо ціна одиниці продукції становить 200 грн., змінні витрати на одиницю продукції – 120 грн., постійні витрати – 100 000 грн.

Задача 5.8

Визначити й обґрунтувати точку беззбитковості для кожного виробу у комбінації продажу та чистий прибуток за обсягу реалізації 500 виробів АК-1; 1000-АК-2; 900-АК-3. На ПАТ «Мікрон» виробництво і реалізація трьох виробів характеризуються такими даними:

Показник	Вироби		
	АК-1	АК-2	АК-3
Обсяг продажу, шт.	800	900	300
Ціна виробу, грн.	210	160	250
Змінні витрати на один виріб, грн.	180	120	170
Постійні витрати, грн.	42000		

Задача 5.9

Визначити й обґрунтувати ціну електроенергії, яка забезпечить прибуток 1600000 грн. при запланованому обсязі виробництва; розрахувати точку беззбитковості, виходячи з ціни, що була визначена; розрахувати запас міцності.

Гідроелектростанція потужністю 360 МВт планує виробити 635 млн. кВт / год. електроенергії на рік.

Бюджет витрат електроенергії має такий вигляд, грн.:

Витрати	Постійні	Змінні на 1000 кВт/ год.
Плата за воду	—	60
Інші виробничі витрати	23400000	30
Витрати на транспортування електроенергії	—	10
Адміністративні витрати	6750000	—
РАЗОМ	30150000	100

Задача 5.10

Визначити й обґрунтувати, за якого обсягу виробництва рентабельність фірми становитиме 25%, якщо постійні витрати на цей випуск дорівнюють 20 тис.

грн., змінні витрати на одиницю продукції – 55 грн., а оптова ціна одиниці продукції – 95 грн.

Задача 5.11

Визначити й обґрунтувати, за якого обсягу виробництва рентабельність фірми становитиме 20 %, якщо постійні витрати на цей випуск дорівнюють 25 тис. грн., змінні витрати на одиницю продукції – 65 грн., а оптова ціна одиниці продукції – 98 грн.

Задача 5.12

Визначити й обґрунтувати, за якого обсягу виробництва підприємство одержить 50 000 грн. прибутку, якщо змінні витрати на одиницю продукції дорівнюють 64 грн., постійні витрати – 86 000 грн., а оптова ціна одиниці продукції – 97 грн.

Задача 5.13

Визначити й обґрунтувати точку беззбитковості підприємства; визначити обсяг реалізації кожного сорту пива для отримання чистого прибутку 63 000 грн.

ПАТ «Бровар» виробляє три сорти пива: «Світле», «Темне» і «Ювілейне».

№ з/п	Показник	Сорт пива		
		«Світле»	«Темне»	«Ювілейне»
1.	Ціна за 1 л, грн.	14,00	14,20	14,60
2.	Змінні витрати на одиницю, грн.	8,60	8,90	9,40
3.	Питома вага в загальному обсязі реалізації, %	50	40	10
4.	Постійні витрати, грн.	272000		

Примітка: податок на прибуток становить 18 %.

Задача 5.14

Визначити й обґрунтувати, за якого обсягу реалізації продукції підприємство матиме рентабельність 10 %, якщо ціна одиниці продукції

становить 170 грн., змінні витрати на одиницю продукції – 145 грн., постійні витрати – 50 000 грн.

Задача 5.15

На основі наведених нижче даних слід визначити:

- 1) розрахувати за умовами задачі маржинальний дохід за видами продукції.
- 2) за даними маржинального доходу та за видами продукції розрахувати середньозважений маржинальний дохід.
- 3) розрахувати точку беззбитковості в натуральних одиницях.
- 4) точку беззбитковості кондитерської фабрики в розрізі виробів;
- 5) обсяг реалізації кожного виду продукції для одержання чистого прибутку у сумі 680 000 грн.

Вихідні дані:

№ з/п	Показник	Виріб		
		Печиво «Сніжинка»	Зефір	Печиво «Топлене молоко»
1	2	3	4	5
1	Ціна за 1 кг/грн	75	85	62
2	Змінні витрати на одиницю продукції, грн	42	55	30
3	Питома вага в загальному обсязі реалізації, %	25	35	40
4	Постійні витрати, грн	333 750		

Задача 5.16

Визначити змінні витрати на збут, маржинальний дохід та виробничу собівартість реалізації продукції на основі таких даних:

- валовий прибуток – 20 000 грн.;
- чистий збиток – 5 000 грн.;
- продажна вартість товарної продукції – 100 000 грн.;
- прямі матеріальні витрати – 35 000 грн.;
- прямі витрати на оплату праці – 25 000 грн.;

- адміністративні витрати – 15 000 грн.;
- постійні витрати на збут продукції – 10 000 грн.

Задача 5.17

Визначити й обґрунтувати маржинальний дохід від реалізації продукції, якщо відомо, що ціна одиниці реалізованої продукції – 110 грн., постійні витрати – 40 000 грн., чистий прибуток – 25 000 грн., обсяг реалізації – 64 000 шт.

Задача 5.18

Визначити і обґрунтувати: маржинальний дохід, чистий прибуток і точку беззбитковості виробництва. Заповнити наведену нижче таблицю, розрахувавши витрати на кожен обсяг виробництва.

<i>Вид витрат</i>	<i>I варіант</i>	<i>II варіант</i>	<i>III варіант</i>
Обсяг виробництва, шт.	500	600	700
Змінні витрати – всього	?	?	?
Постійні витрати – всього	70000	74000	75000
Загальні витрати	?	?	?
Змінні витрати на одиницю	200	210	220
Постійні витрати на одиницю	?	?	?
Загальні витрати на одиницю	?	?	?
Ціна за од. виробу	500	600	700

Задача 5.19

ТзОВ «Зоря» виготовляє тільки один вид виробу. Згідно з річним кошторисом:

- ціна реалізації одиниці продукції, грн. 260
- змінні витрати на одиницю продукції, грн. 172
- сукупні постійні витрати, грн. 226064
- кошторисний прибуток, грн. 300000

Визначити й обґрунтувати: точку беззбитковості в обсязі реалізації та запас

міцності в доходах від реалізації за даними, передбаченими кошторисом.

За кошторисними даними розрахувати, на яку величину у відсотковому вираженні (до десяткового знака) необхідно змінити ціну реалізації, щоб отримати прибуток у розмірі 350000 грн.

Задача 5.20

Підприємство виробляє два види продукції. Дані про виробництво і реалізацію цих виробів за звітний період представлено в таблиці.

№ з/п	Показник	Продукція		Разом
		Виріб 1	Виріб 2	
1	Обсяг реалізації, шт.	30 000	20 000	50 000
2	Ціна за одиницю, грн.	125	86	x
3	Змінні витрати на одиницю, грн.	72	58	x
4	Загальні постійні витрати, тис. грн.	X	X	91

Розрахувати точку беззбитковості для кожного виду продукції.

Задача 5.21

На основі наведених нижче даних слід визначити:

- 1) точку беззбитковості кондитерської фабрики;
- 2) обсяг реалізації кожного виду продукції для одержання чистого прибутку у сумі 680 000 грн.

Вихідні дані

№ з/п	Показник	Виріб		
		Печиво «Ескімо»	Печиво «Грюфель»	Печиво «Горіхове»
1.	Ціна за 1 кг/грн.	75	85	62
2.	Змінні витрати на одиницю продукції, грн.	47	55	30
3.	Питома вага в загальному обсязі реалізації, %	25	35	40
4.	Постійні витрати	333 750		

Примітка: податок на прибуток становить 18 %.

Задача 5.22

Підприємство здійснює випуск і реалізацію 1000 одиниць продукції. У наступному звітному періоді планується збільшення випуску та реалізації продукції до 1400 одиниць за рахунок збільшення кількості менеджерів з продажу, що відповідно призведе до збільшення суми витрат на оплату праці менеджерів у сумі 54000 грн. Необхідно обчислити загальну суму витрат у наступному звітному періоді, визначивши при цьому функцію витрат.

Вихідні дані:

Обсяг випуску 1000 одиниць				
Рахунок витрат	Сума витрат, грн.			
	Сукупні	Постійні	Змінні	Змінні на одиницю
Собівартість реалізованої продукції	850 000	90 000	760 000	760
Адміністративні витрати	105 000	105 000	–	–
Витрати на збут	156 500	102 000	54 500	54,5
Всього	1 111 500	297 000	814 500	814,5

Задача 5.23

Підприємство виготовляє два вироби А і Б. Інформація про прямі і накладні витрати представлена в таблицях 1 та 2. Розрахуйте собівартість виробів за методом АБС-костинг.

Таблиця 1

Показник	Виріб А	Виріб В
Обсяг виробництва, од.	1000	500
Прямі матеріальні витрати на одиницю, грн	500	800
Прямі витрати на оплату праці на одиницю, грн	400	400
Інші прямі витрати на одиницю, грн	200	150
Разом прямих витрат на одиницю, грн	?	?
Разом прямих витрат на весь обсяг, грн	?	?

Таблиця 2

Вид накладних витрат	Загальна сума накладних витрат, грн	Драйвер витрат	Обсяг драйвера	
			Виріб А	Виріб В
Налаштування обладнання	60000	Кількість налаштувань	10	30
Контроль якості	45000	Кількість перевірок	50	100
Енергопостачання	20000	Кіловат-години	5	15
Заробітна плата начальника цеху начальника цеху	50000	Кількість робітників	10	6
Логістика всередині виробництва	22500	Кількість продукції	1000	500
Витрати на маркування та пакування на виробництві	31500	Кількість продукції	1000	500

Задача 5.24

Підприємство виготовляє два вироби Х і У. Інформація про прямі і накладні витрати представлена в таблицях 1 та 2. Розрахуйте собівартість виробів за методом АВС-костинг.

Таблиця 1

Показник	Виріб Х	Виріб У
Обсяг виробництва, од.	1200	1800
Прямі матеріальні витрати на одиницю, грн	350	650
Прямі витрати на оплату праці на одиницю, грн	320	360
Інші прямі витрати на одиницю, грн	210	160
Разом прямих витрат на одиницю, грн		
Разом прямих витрат на весь обсяг, грн		

Вид накладних витрат	Загальна сума накладних витрат, грн	Драйвер витрат	Обсяг драйвера	
			Виріб А	Виріб В
Обслуговування й ремонт устаткування	60000	Кількість запусків	2400	900
Амортизація обладнання	45000	Машино-години	140	80
Енергопостачання	20000	Кіловат-години	300	100
Заробітна плата начальника цеху	50000	Кількість робітників	10	18
Прибирання та утримання цеху	22500	Площа, м ²	40	50
Охорона праці та інструктажі	31500	Кількість робітників	10	18

Задача 5.25

Розрахуйте собівартість виробів за даними задач 5.23 та 5.24 традиційним способом, обравши як базу розподілу накладних витрат прямі витрати. Порівняйте отримані результати із собівартістю, визначеною за АВС-костингом, та зробіть відповідні висновки

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ

1. Історія виникнення системи обліку й управління «директ-костинг».
2. Сутність системи обліку «директ-костинг», її переваги та недоліки.
3. Порядок формування маржинального доходу і чистого прибутку при системі обліку «директ-костинг».
4. Порядок формування чистого прибутку при системі обліку «абсорпшен-костинг».

5. Порівняльна характеристика систем «директ-костинг» та «абсорпшен-костинг».

6. Характеристика системи обліку й управління «ABC-костинг».

ТЕСТИ

1. Маржинальний дохід – це:

- 1) різниця між виручкою і постійними витратами;
- 2) різниця між виручкою і змінними витратами;
- 3) різниця між виручкою і витратами на збут;
- 4) різниця між виручкою і витратами.

2. Критична точка обсягу виробництва – це:

- 1) точка, нижче за яку виробництво є збитковим;
- 2) точка, вище за яку виробництво є збитковим;
- 3) оптимальний обсяг випуску продукції;
- 4) мінімальний обсяг випуску продукції.

3. Основою системи обліку «директ-костинг» є класифікація витрат залежно:

- 1) від зміни обсягу виробництва;
- 2) від виду виробництва;
- 3) від часу виникнення;
- 4) від структури.

4. При системі обліку й управління «директ-костинг» у собівартість продукції включаються:

- 1) змінні витрати;

- 2) постійні витрати;
- 3) прямі та накладні витрати;
- 4) прямі витрати.

5. Постійні витрати при використанні «директ-костингу» – це витрати, які:

- 1) не залежать від зміни обсягів виробництва і покриваються за рахунок фінансових результатів;
- 2) залежать від зміни обсягів виробництва і покриваються за рахунок фінансових результатів;
- 3) не залежать від зміни обсягів виробництва і включаються у собівартість продукції;
- 4) залежать від зміни обсягів виробництва і включаються у собівартість продукції.

6. Недоліками системи обліку й управління «ABC-костинг» є такі:

- 1) підприємство може отримати точну величину собівартості, але інколи для цього витрачається надто багато зусиль;
- 2) придатна для використання, як правило, у масовому виробництві;
- 3) отриманий результат здебільшого не забезпечить інформацією, до якого рівня можна знижувати ціну на продукт;
- 4) все вищенаведене.

7. Валова маржа при системі обліку й управління «абсорпшен-костинг» визначається:

- 1) як різниця між виручкою від реалізації та змінними витратами;
- 2) як різниця між виручкою від реалізації та постійними витратами;
- 3) як різниця між маржинальним доходом і собівартістю реалізованої продукції;
- 4) як різниця між виручкою від реалізації та виробничою заводською собівартістю.

8. Система обліку й управління ... використовується підприємствами, які мають значну величину непрямих витрат поряд з багатоміноменклатурним виробництвом, чимало виробничих процесів.

- 1) стандарт-кост;
- 2) ABC-костинг;
- 3) абсорпшен-костинг;
- 4) директ-костинг.

9. При системі обліку й управління «абсорпшен-костинг» використовують терміни:

- 1) валова маржа;
- 2) нормативна собівартість;
- 3) маржинальний дохід;
- 4) постійні та змінні витрати.

10. Визначте точку безбитковості підприємства, якщо його постійні витрати становлять 208 тис. грн., маржинальний дохід на одиницю продукції – 265 грн.

- 1) 55120 од.;
- 2) 57 од.;
- 3) 785 од.;
- 4) 1274 од.

11. Визначте точку безбитковості підприємства, якщо його постійні витрати становлять 512 тис. грн, ціна продажу одиниці продукції – 950 грн., змінні витрати на одиницю продукції – 610 грн.

- 1) 1506 од.;
- 2) 539 од.;
- 3) 328 од.;
- 4) 664 од.

12. Визначте точку беззбитковості підприємства, якщо його постійні витрати становлять 298 тис. грн, ціна продажу одиниці продукції – 600 грн., змінні витрати на одиницю продукції – 305 грн.

- 1) 977 од.;
- 2) 497 од.;
- 3) 330 од.;
- 4) 1010 од.

13. В точці беззбитковості маржинальний дохід:

- 1) дорівнює змінним витратам;
- 2) дорівнює постійним витратам;
- 3) дорівнює нулю;
- 4) дорівнює виручці від реалізації.

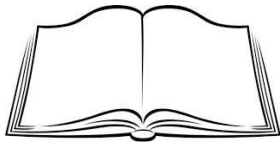
14. Яка із систем обліку й управління вимагає найбільше затрат для визначення собівартості продукції:

- 1) стандарт-кост;
- 2) ABC-костинг;
- 3) абсорпшен-костинг;
- 4) директ-костинг.

15. Собівартість продукції при «абсорпшен-костингу» відрізняється від собівартості при «директ-костингу» на суму:

- 1) постійних витрат;
- 2) постійних виробничих витрат;
- 3) змінних витрат;
- 4) прямих витрат.

ТЕМА 6. СИСТЕМА ОБЛІКУ І КАЛЬКУЛЮВАННЯ ЗА НОРМАТИВНИМИ ВИТРАТАМИ

ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ

1. Система обліку «стандарт-кост», її характеристика.
2. Нормативний метод обліку витрат і калькулювання собівартості продукції. Облік витрат за нормами, облік відхилень та змін норм.
3. Спільні та відмінні риси систем обліку «стандарт-кост» та нормативного методу.

Основою системи обліку й управління «Стандарт-кост» є системи нормування праці Тейлора, Гілберта, Емерсона, які

були започатковані в кінці XIX – на початку XX ст. Її суть полягає у тому, що до початку процесу виробництва розробляються стандарти для всіх видів витрат як у кількісному, так і в вартісному виразах.

Розрізняють три способи обліку відхилень фактичних витрат від стандартних при системі «стандарт-кост»:

- 1) часткова система;
- 2) одинарна система;
- 3) подвійна система.

Суть **нормативного методу обліку витрат** полягає у тому, що до початку виробництва визначаються нормативи всіх видів витрат на продукцію (роботи, послуги), що планується випускати підприємством. На основі норм здійснюється планування, нормування, відпуск матеріалів у виробництво, складання

внутрішньої звітності, калькуляція собівартості продукції (робіт, послуг), економічний аналіз і контроль господарської діяльності підприємства.

Важливою особливістю нормативного методу обліку витрат є облік витрат на виробництво за нормами, відхиленнями від норм і змін норм:

$$C_{\phi} = C_n \pm B_n \pm Z_n,$$

де C_{ϕ} – собівартість фактична; C_n – собівартість нормативна; B_n – відхилення від норм; Z_n – зміни норм.

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

Задача 6.1

Провести й обґрунтувати розподіл витрат матеріалу між видами продукції пропорційно до нормативних витрат, скласти бухгалтерські проведення на суму понесених витрат, вказавши назву калькуляційної статті і елемента витрат операційної діяльності.

На виробництво трьох видів виробів витрачено 3500 кг вихідних матеріалів:

Вироби	Кількість виробленої продукції, банок	Норма витрат на одиницю, кг
Фарба жовта	200	6
Фарба біла	300	4
Емаль біла	200	5

Задача 6.2

Провести й обґрунтувати розрахунок списання відходів виробництва за виробами за грудень поточного року, розподілити відхилення від норм виходу відходів пропорційно до нормативного витрачання матеріалів, скласти бухгалтерські проведення на суму понесених витрат, вказавши назву калькуляційної статті і елемента витрат операційної діяльності:

№ цеху	Шифр замовлення	Витрати матеріалу за нормою	Зворотні відходи		
			За нормою (3%)	Відхилення	
				%	сума
1	235	180500	?	?	?
1	236	101500	?	?	?
	Разом	?	?	X	+3603
2	235	26200	?	?	?
2	236	13000	?	?	?
	Разом	?	?	X	-392
3	235	48000	?	?	?
3	236	20518	?	?	?
	Разом	?	?	X	+686
	Всього	?	?	x	

Задача 6.3

Визначити і проаналізувати відхилення від норм матеріальних витрат за умови, що:

- 1) за місяць виготовлено 200 виробів;
- 2) норма витрат матеріалів на одиницю продукції становить 4 кг, ціна – 42 грн./кг;
- 3) фактично витрачено 900 кг матеріалів на суму 40 000 грн.

Задача 6.4

Визначити і проаналізувати відхилення від норм трудових витрат за умови, що:

- 1) за місяць виготовлено 300 виробів;
- 2) норми витрат на одиницю продукції:
 - за трудомісткістю – 8 л/год.;
 - за тарифною ставкою – 12 грн.;
- 3) фактично витрачено 2600 л/год., нараховано заробітної плати – 35 500 грн.

Задача 6.5

Визначити загальну собівартість товарного випуску балансовим і нормативним методами за статтею «Основна заробітна плата» за даними:

- 1) незавершене виробництво на початок місяця:
 - за нормою – 4000 грн.;
 - зміна норм – 100 грн. (–);
 - разом – ...;
- 2) витрати за місяць:
 - за нормою – 25000 грн.;
 - відхилення від норм – 5000 грн. (+);
 - разом – ...;
- 3) незавершене виробництво на кінець місяця:
 - за нормою – 2500 грн.;
- 4) списано на брак:
 - за нормою – 600 грн.;
- 5) списано на товарний випуск:
 - за нормою – ...;
 - зміна норм – ...;
 - відхилення від норм –

Задача 6.6

Визначити відхилення від норм витрат у зв'язку із заміною матеріалу:

Показники	Норма витрат матеріалу на одиницю продукції, кг	Кількість виробів, шт.	Потреба матеріалу на випуск, кг	Облікова ціна матеріалу, грн.	Сума, грн.
Матеріал, необхідний за технологією	2	4000		65,00	
Матеріал, який його замінює	1	4000		76,00	

Загальна сума відхилень _____ (грн.)

У тому числі:

за рахунок цін _____ (грн.)

за рахунок норм _____ (грн.)

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ

1. Історія виникнення системи обліку й управління «стандарт-кост».
2. Характеристика системи обліку і управління «стандарт-кост».
3. Характеристика способів обліку відхилень фактичних витрат від стандартних при системі обліку й управління «стандарт-кост».
4. Історія виникнення нормативного методу обліку витрат.
5. Характеристика нормативного методу обліку витрат.
6. Відмінності між нормативним методом обліку витрат і системою обліку «стандарт-кост».

ТЕСТИ

1. Відокремлений облік змін норм передбачає:

- 1) позамовний метод;
- 2) попроцесний метод;
- 3) нормативний метод;
- 4) попередільний метод.

2. Відхилення від норм витрачання матеріалів оформляється:

- 1) прибутковим ордером;
- 2) накладною;
- 3) вимогою;
- 4) вимогою з сигнальною смугою.

3. Зміна норм при нормативному методі оформляється:

- 1) накладною;
- 2) наказом;
- 3) повідомленням;
- 4) вимогою.

4. Система обліку й управління «стандарт-кост» передбачає:

- 1) відокремлений облік затрат за стандартами і відхилень від стандартів;
- 2) відокремлений облік затрат за стандартами, відхилень від стандартів і змін стандартів;
- 3) відокремлений облік затрат за стандартами і змін стандартів;
- 4) відокремлений облік затрат за стандартами.

5. Основою нормативного методу обліку затрат є:

- 1) система обліку і управління «директ-костинг»;
- 2) система обліку і управління «стандарт-кост»;
- 3) система обліку і управління «абсорпшен-костинг»;
- 4) системи обліку і управління «директ-костинг» і «стандарт-кост».

6. Основою системи обліку й управління «стандарт-кост» є:

- 1) системи нормування праці Тейлора, Гільберта та Емерсона;
- 2) нормативний метод обліку затрат;
- 3) позамовний метод обліку затрат;
- 4) простий метод обліку затрат.

7. Основоположником нормативного методу обліку затрат і управління вважають:

- 1) М. Х. Жебрака;
- 2) Д. Ч. Гаррісона;
- 3) А. Ш. Маргуліса;
- 4) О. С. Нарінського.

8. Фактична собівартість при використанні нормативного методу визначається за формулою:

- 1) собівартість нормативна \pm відхилення від норм \pm зміни норм;
- 2) собівартість нормативна \pm зміни норм;
- 3) собівартість нормативна \pm відхилення від норм;
- 4) собівартість нормативна \pm відхилення від норм \pm зміни норм \pm природний убуток.

9. Розрізняють такі способи обліку відхилень фактичних витрат від стандартних при системі обліку й управління «стандарт-кост»:

- 1) часткова і повна системи;
- 2) одинарна, часткова і повна системи;
- 3) подвійна система;
- 4) часткова, одинарна і подвійна системи.

10. Основною формулою при системі обліку й управління «стандарт-кост» є:

- 1) фактична собівартість за мінусом стандартної собівартості;
- 2) фактична собівартість плюс стандартна собівартість;
- 3) фактична собівартість за мінусом відхилень від стандартів;
- 4) фактична собівартість за мінусом відхилень від стандартів та зміни стандартів.

11. Нормативний метод може застосовуватись на підприємствах з масовим, серійним та індивідуальним характером виробництва при:

- 1) позамовному методі обліку виробничих витрат і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг);
- 2) попередільному методі обліку виробничих витрат і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг);
- 3) попроцесному методі обліку виробничих витрат і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг);
- 4) позамовному, попередільному та попроцесному методах обліку виробничих витрат і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг);

5) немає вірної відповіді.

12. Норми витрат є основою для складання:

- 1) фінансової звітності;
- 2) калькуляцій;
- 3) Приміток до річної фінансової звітності;
- 4) бюджетного балансу.

13. При нормативному методі обліку витрат собівартість продукції визначається:

- 1) за прогресивними нормами;
- 2) за фактичними витратами;
- 3) за нормами витрат, встановленими Міністерством фінансів України;
- 4) за плановими витратами.

14. Нормування витрат підприємств здійснюють:

- 1) Міністерство фінансів України;
- 2) Державна фіскальна служба України;
- 3) підприємства самостійно за погодженням з Міністерством регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України;
- 4) підприємства самостійно.

15. Як у зарубіжній практиці називають аналог системи калькулювання за нормативними витратами?

- 1) директ-костинг;
- 2) абзорпшен-костинг;
- 3) стандарт-кост;
- 4) ABC-костинг.

16. Хто з відомих діячів у галузі управлінського обліку першим оприлюднив концепцію обліку, що дістала назву «стандарт-кост»?

- 1) Чартер Гаррісон;
- 2) Джон Кларк;
- 3) Джон А. Хіггінс;
- 4) Спенсер А. Такер.

17. Відхиленням від норм є (вказати повну відповідь):

- 1) економія матеріальних та/або трудових витрат;
- 2) перевитрати матеріальних та/або трудових витрат;
- 3) як економія, так і перевитрати матеріальних та/або трудових витрат;
- 4) економія чи перевитрати матеріальних та/або трудових витрат понад 5 % від величини фактичних відповідно матеріальних та/або трудових витрат.

18. При застосуванні нормативного методу обліку необхідно:

- 1) здійснювати щоденний оперативний контроль за ходом виробничого процесу і дотриманням норм витрат;
- 2) систематично (щозміни, щодня) за допомогою поточного обліку виявляти відхилення від діючих норм за вказаними вище основними статтями витрат на виробництво;
- 3) установлювати причини і винуватців допущених відхилень від установлених норм для прийняття необхідних оперативних заходів.
- 4) усе вищезазначене.

19. Нормативний метод обліку і калькулювання собівартості продукції дозволяє вести щоденний контроль за:

- 1) ходом виробничого процесу;
- 2) виконанням завдань зі зниження собівартості продукції;
- 3) витратами, що спричинили відхилення до початку та у процесі виробництва продукції;
- 4) все вищезазначене.

20. Витрачання сировини в межах норм на виробництво продукції при застосуванні нормативного методу відображають бухгалтерським проведенням:

- 1) Дебет 201 Кредит 23;
- 2) Дебет 23 Кредит 201;
- 3) Дебет 90 Кредит 201;
- 4) Дебет 79 Кредит 201.

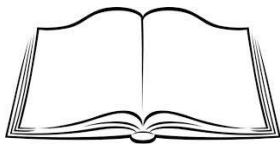
21. Нарахування заробітної плати робітників в межах норм при застосуванні нормативного методу відображають бухгалтерським проведенням:

- 1) Дебет 66 Кредит 23;
- 2) Дебет 23 Кредит 66;
- 3) Дебет 90 Кредит 66;
- 4) Дебет 79 Кредит 66.

22. При нормативному методі, як правило, формують:

- 1) норми матеріальних витрат;
- 2) норми трудових витрат;
- 3) норми фінансових витрат;
- 4) норми витрат, що включаються у собівартість продукції (робіт, послуг).

ТЕМА 7. АНАЛІЗ РЕЛЕВАНТНОСТІ ІНФОРМАЦІЇ ДЛЯ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ

ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ

1. Характеристика релевантної та нерелевантної інформації.
2. Прийняття поточних рішень.
3. Прийняття рішень в процесі постачання.
4. Прийняття рішень в процесі виробництва.
5. Прийняття рішень в процесі реалізації продукції, робіт, послуг.
6. Прийняття рішень щодо інвестиційної діяльності.

Релевантна інформація – це інформація, внаслідок якої можна вплинути на прийняття рішення.

Нерелеванта інформація – це така інформація, яка не може вплинути на те чи інше управлінське рішення.

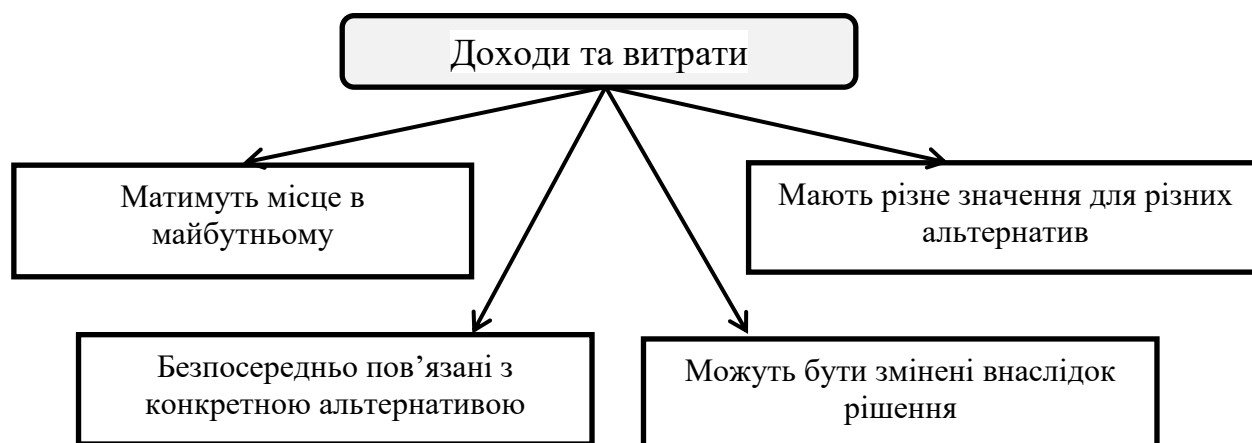

Рис. 7.1. Критерії релевантності доходів та витрат

Найпоширенішими серед поточних рішень є:

- рішення щодо спеціального замовлення;
- рішення щодо розширення чи скорочення діяльності;
- рішення щодо виготовлення напівфабрикатів у власному виробництві чи придбання їх ззовні;
- рішення щодо управління в умовах обмежених ресурсів;
- рішення щодо методу визначення ціни продукту.

Рис. 7.2. Процес прийняття управлінських рішень

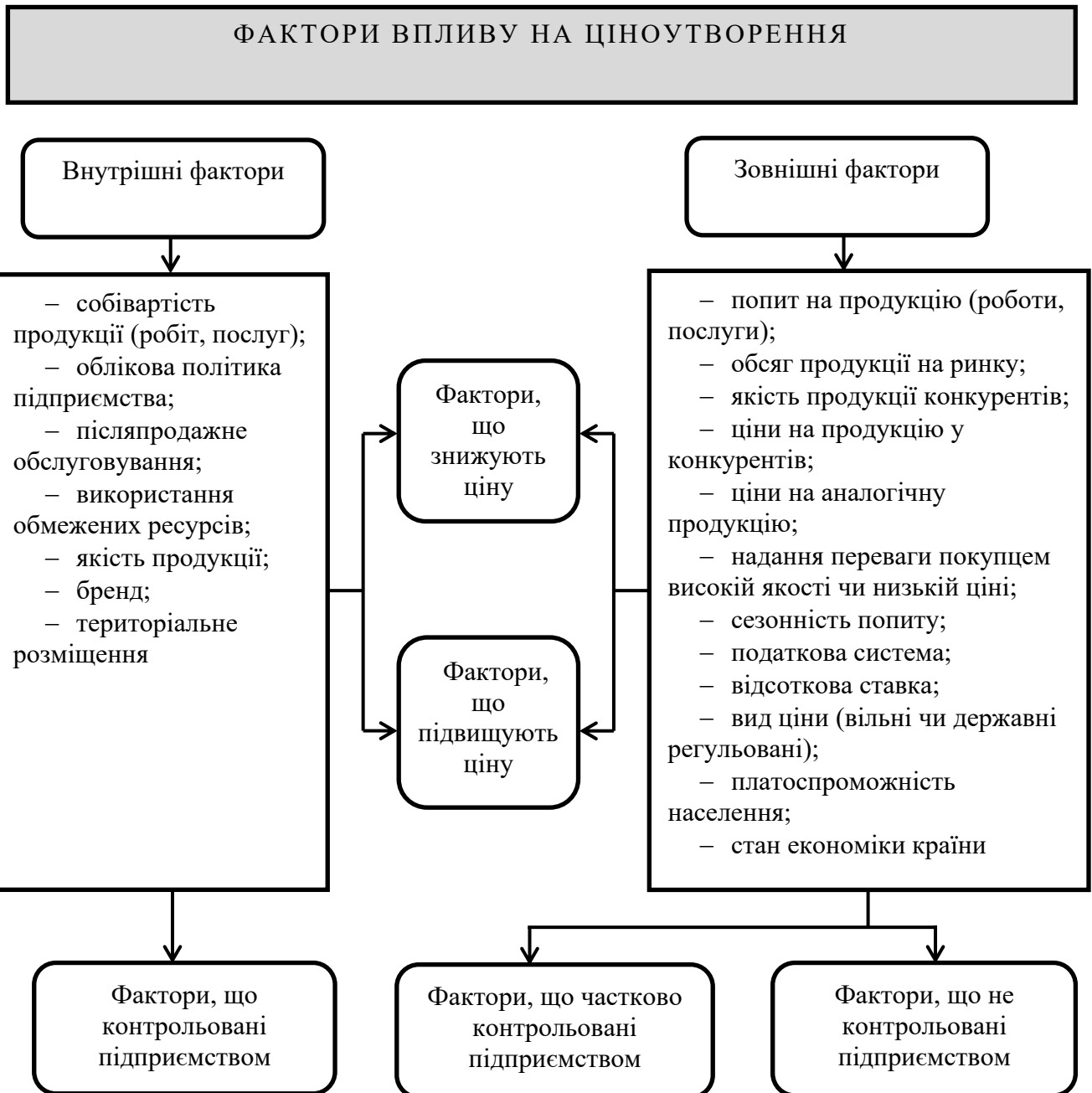

Рис. 7.3. Класифікація факторів, що впливають на ціноутворення в підприємствах

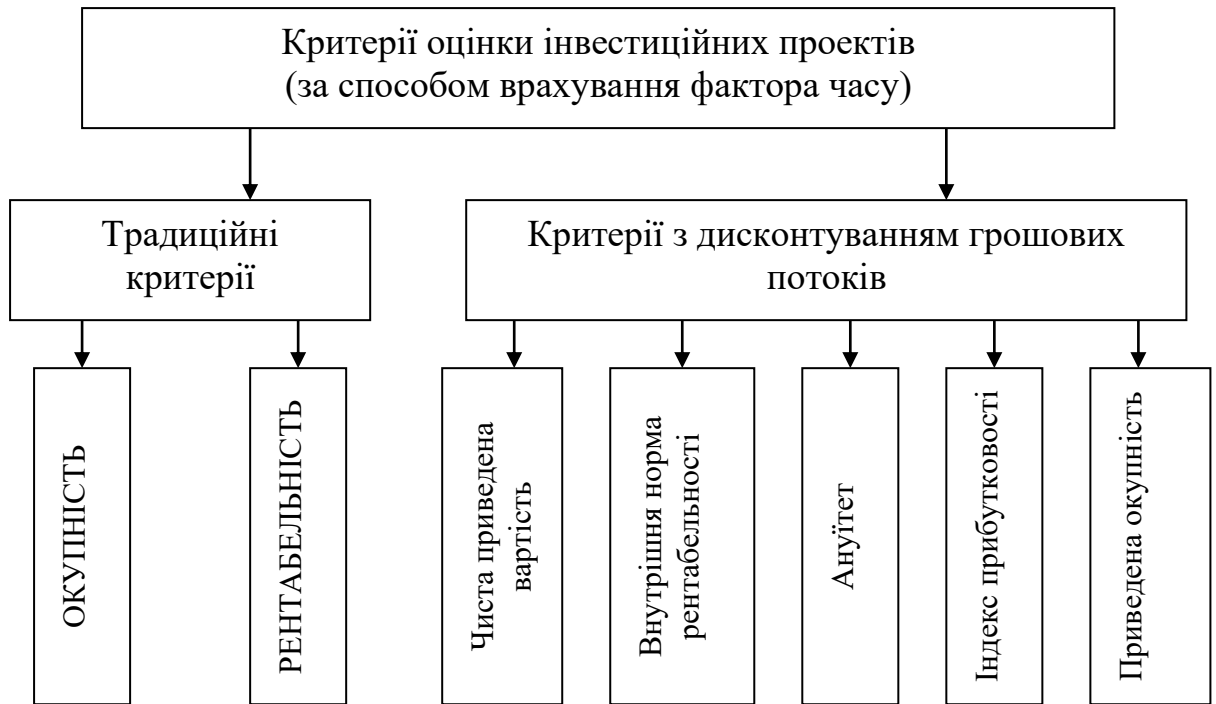

Рис.7.4. Класифікація критеріїв оцінки інвестиційних проектів

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

Задача 7.1

ПАТ «Фінал» виготовляє ремені безпеки. Нижче наведено звіт про прибутки та збитки товариства за попередній місяць, грн.:

Продаж (30400 одиниць)	304000
Змінні витрати:	
– виробничі	152000
– на збут	66000
Маржинальний дохід	86000
Постійні витрати:	
– виробничі	45000
– інші	25000

Операційний прибуток 16000

Фірма «Мотор-Сервіс» бажає придбати 40000 ременів за ціною 6,4 грн. за одиницю замість звичайної ціни 10 грн. при випуску за минулий місяць. Прийняття цього замовлення не збільшить витрати товариства на збут.

Необхідно допомогти керівництву ПАТ «Фінал» визначитися щодо доцільності прийняття спеціального замовлення.

Задача 7.2

Компанія «Енергія» виготовляє електродвигуни, які використовує для виробництва машини. Річна потреба у двигунах складає 3000 штук. Витрати на виробництво електродвигуна власними силами наведені у таблиці:

Калькуляція електродвигуна

Види затрат	Величина витрат, грн.	Характеристика витрат
Прямі матеріальні витрати	500	(релевантні)
Прямі витрати на оплату праці	400	(релевантні)
Виробничі накладні витрати:		
– змінні	600	(релевантні)
– постійні	800	(нерелевантні)
Разом	2300	

Компанія отримала пропозицію купувати електродвигуни за ціною 1800 грн. У цьому випадку вільна виробнича площа може бути передана в оренду за 200 тис. грн. на рік.

Обґрунтуйте, яке рішення буде вірним: «виробляти» чи «купувати»?

Задача 7.3

Витрати підприємства на виробництво 30 000 деталей становлять 1 382 500 грн., з них 750 000 грн. – змінні, решта – постійні.

Підприємство може купувати такі деталі у зовнішнього постачальника за ціною 42 грн. за одиницю.

Визначіть чи варто компанії купувати деталі замість продовжувати їх виробництво.

Задача 7.4

Фабрика «Дитяча іграшка» виробляє три види ляльок в однаковій кількості: «Оля», «Юля» і «Тарас», про які є така інформація, грн.:

Показник	Виріб		
	«Оля»	«Юля»	«Тарас»
Ціна	160,00	170,00	175,00
Витрати:			
– пряма заробітна плата	14,80	12,40	16,00
– прямі матеріальні витрати	72,00	78,20	67,60
– змінні загальновиробничі витрати	35,00	40,00	29,00

Попит на продукцію фабрики перевищує її потужність, тому керівництво фабрики розглядає питання щодо виробничої програми на наступний місяць. Ставка оплати праці робітників на фабриці встановлена в розмірі 35,00 грн за год., а місячна потужність становить 1 000 годин праці.

Задача 7.5

Корпорація «Медтехніка» виробляє медичне устаткування, ціна реалізації якого 550 грн. за одиницю. Постійні накладні витрати на рік становлять 215 тис. грн. Дані про інші витрати підприємства подано нижче:

Показник	На одиницю, грн.
Прямі матеріальні витрати	250
Пряма заробітна плата	140
Інші змінні виробничі витрати	90

У звітному періоді корпорація отримала замовлення на виготовлення додатково 3000 одиниць продукції. Прийняття цього замовлення не вплине ані на основний обсяг реалізації на існуючому сегменті ринку, що становить 4000 одиниць, ані на обсяг постійних витрат.

На підставі наведеної інформації необхідно визначити:

1) мінімальну ціну продажу додаткової партії медичного устаткування, яку може прийняти корпорація «Медтехніка» для отримання додаткового прибутку;

2) який прибуток (збиток) отримає корпорація, якщо ціна за одиницю устаткування буде встановлена на рівні 530 грн.

Задача 7.6

Фірма «Побутмаш» виготовляє та реалізовує два види продукції – барометри і термометри, використовуючи всі виробничі потужності:

Показник	Барометр	Термометр
Ціна, грн.	25	18
Змінні витрати на одиницю, грн.	15	12
Час виготовлення, год.	2	1

Попит на обидва види продукції перевищує його пропонування з боку виробників. Для виготовлення одного барометра необхідно витратити більше годин праці, ніж для виробництва одного термометра. Загальний час роботи персоналу обмежений до 80 000 год. на місяць, а постійні витрати становлять 120 000 грн.

На підставі наведених даних визначте оптимальну виробничу потужність.

Задача 7.7

Підприємство «Харлан» встановлює ціну продажу нового продукту «Х». Обліковий відділ надав такі дані:

Показник	На одиницю, грн
Прямі матеріальні витрати	62
Пряма заробітна плата	34
Змінні загальновиробничі витрати	51
Постійні загальновиробничі витрати (3300000 грн / 100000 од.)	33
Змінні витрати на збут	42
Постійні адміністративні витрати (4200000 грн / 100000 од.)	42

На підставі наведених даних визначити:

1) ціну продажу, якщо націнку встановлено на рівні 110 % до повних витрат підприємства;

- 2) відсоток націнки для збереження ціни, визначеної в п.1, якщо він розраховується на основі змінних виробничих витрат.

Задача 7.8

Виробниче підприємство за звітний рік реалізувало 1270 одиниць продукції за ціною 224 грн. за одиницю. Змінні та постійні витрати відображені у таблиці:

Показник	Сума, грн.
1	2
Дохід від реалізації	284 480
Змінні витрати, в т.ч.:	
– матеріальні	95 250
– на оплату праці	35 560
– загальновиробничі	21 590
Постійні витрати, в т.ч.:	
– загальновиробничі	14 680
– адміністративні	28 790
– на рекламу	11 230

Підприємство планує опанувати новий ринок збуту, на якому воно зможе реалізувати 300 одиниць продукції за ціною 200 грн. за одиницю. Для цього необхідно провести рекламу на суму 5000 грн. та ввести додаткову одиницю управлінського персоналу, що збільшить адміністративні витрати на 6100 грн. Чи варто підприємству опанувати новий ринок збуту?

Задача 7.9

Підприємство може прийняти спецзамовлення на купівлю їхньої продукції за ціною, яка є нижчою, ніж звичайна ціна їх реалізації. Чи варто прийняти підприємству таке замовлення, якщо відомо:

- 1) ціна реалізації продукції у спецзамовленні – 700 грн. (звичайна ціна реалізації – 850 грн.);
- 2) обсяг реалізації у спецзамовленні – 500 од.;
- 3) калькуляція спецзамовлення (повна собівартість):

Показник	Витрати загалом, грн.	Витрати на одиницю, грн.
Прямі матеріальні витрати	195 000	390
Прямі витрати на оплату праці	64 500	129
Інші прямі витрати	27 000	54
Загальновиробничі витрати (з них 65 % – постійні)	47 000	94
Адміністративні витрати	34 000	68
Витрати на збут (з них 72 % – постійні)	27 500	55
Разом	395 000	790

Задача 7.10

Виробниче підприємство у трьох цехах виготовляє три види продукції: А, Б і В. Інформація про виробництво, повну собівартість та реалізацію продукції наведена у таблиці:

Показник, тис. грн.	Цехи			Разом
	Для виготовлення продукції А	Для виготовлення продукції Б	Для виготовлення продукції В	
Дохід від реалізації	1300	2140	1840	5280
Змінні витрати	920	1310	1160	3390
Маржинальний дохід	380	830	680	1890
Постійні витрати на утримання цеху	290	215	240	745
Постійні витрати на утримання підприємства	128	181	161	470
Операційний прибуток (збиток)	(38)	434	279	675

Підприємство вирішило ліквідувати виготовлення продукції А. У нього є два варіанти рішень:

1) у цеху, де раніше виготовлялася продукція А, виготовляти продукцію Б, на яку є попит. Дохід від реалізації додатково виготовленої продукції Б становитиме 1200 тис. грн. Постійні витрати на утримання цеху не зміняться;

2) цех, де раніше виготовлялася продукція А, здати в оренду. Орендна плата становитиме 180 тис. грн., а постійні витрати на утримання цеху знизяться до 25 тис. грн.

Яке рішення доцільно прийняти підприємству?

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ

1. Чим саме відрізняється релевантна інформація від нерелевантної?
2. З якими економічними категоріями асоціюється релевантність інформації?
3. Дайте характеристику головних ознак релевантності.
4. Які показники слід враховувати сучасним менеджерам при прийнятті управлінських рішень?
5. Охарактеризуйте вимоги, на які повинен орієнтуватися управлінець при розробці системи критеріїв прийняття управлінських рішень?
6. Які саме управлінські рішення належать до поточних у процесі постачання?
7. Яка процедура прийняття рішень щодо розмірів партії замовлень?
8. Яка процедура прийняття рішень щодо вибору найвигідніших постачальників та видів матеріалів?
9. Яка процедура прийняття рішень щодо прискорення оборотності виробничих запасів?
10. Охарактеризуйте поточні рішення, які відносяться до процесу прийняття управлінських рішень у процесі виробництва.
11. Які основні критерії беруться до уваги при прийнятті рішень щодо обсягу і структури випуску продукції?
12. Для яких цілей доцільно використовувати ABC– та XYZ– аналіз?
13. Які чинники слід брати до уваги в процесі прийняття управлінських рішень типу «виробляти чи купувати»?
14. Які основні критерії беруться до уваги при прийнятті рішень щодо формування оптимальної виробничої програми?

15. Від яких факторів залежить нижня границя відпускної ціни у процесі реалізації продукції?

16. Назвіть критерії оцінки інвестиційних проектів?

17. Дайте характеристику традиційним критеріям оцінки інвестиційних проектів та вкажіть на їх недоліки.

18. Охарактеризуйте критерії оцінки інвестиційних проектів з дисконтуванням грошових потоків.

ТЕСТИ

1. Інформація, яка може вплинути на прийняття управлінського рішення, називається:

- 1) звичайною;
- 2) конфіденційною;
- 3) релевантною;
- 4) нерелевантною.

2. Релевантність інформації асоціюється із:

- 1) витратами підприємства;
- 2) доходами підприємства;
- 3) фінансовими результатами підприємства;
- 4) витратами і доходами підприємства.

3. Діапазон діяльності, в межах якого зберігається взаємозв'язок між величиною витрат та їх фактором, називається:

- 1) релевантним;
- 2) нерелевантним;
- 3) граничним;
- 4) критичним.

4. В сучасних умовах господарювання важливо приймати рішення, які найповніше відповідали б існуючій ситуації та супроводжувалися (в міру можливості):

- 1) меншими затратами;
- 2) більшими вигодами;
- 3) відповіді 1 і 2;
- 4) мінімальним ризиком.

5. Усі критерії прийняття рішень можна розташувати між двома підходами (полюсами):

- 1) позитивними і негативними;
- 2) повною раціональністю і повною ірраціональністю;
- 3) додатними і від'ємними;
- 4) вірна відповідь відсутня.

6. У процесі прийняття управлінських рішень керівник, як правило, використовує критерії:

- 1) кількісні та якісні;
- 2) натуральні та вартісні;
- 3) позитивні та негативні;
- 4) усі вищеперелічені.

7. До поточних рішень у процесі постачання належать рішення щодо:

- 1) розмірів партії замовлень;
- 2) вибору найвигідніших постачальників та видів матеріалів;
- 3) прискорення оборотності виробничих запасів;
- 4) усі вищеперелічені.

8. Прийняття рішень щодо вибору найвигідніших постачальників та видів матеріалів доцільно здійснювати на основі:

- 1) ABC – аналізу;

- 2) XYZ – аналізу;
- 3) кореляційного аналізу;
- 4) ABC– та XYZ-аналізу.

9. Для коригування оптимального обсягу запасу на основі ABC-методу використовують систематичний контроль запасів:

- 1) групи А;
- 2) групи В;
- 3) групи С;
- 4) усіх груп.

10. Структура споживання окремих видів матеріалів, умови постачання (закупівлі) є характерними для:

- 1) ABC – аналізу;
- 2) XYZ – аналізу;
- 3) кореляційного аналізу;
- 4) усі відповіді вірні.

11. При неповному завантаженні потужностей і відсутності «вузьких місць» як критерій визначення виробничої програми використовують:

- 1) питомий маржинальний прибуток;
- 2) упущену вигоду;
- 3) питомий маржинальний прибуток на одиницю «вузького місця»;
- 4) усе вищеперелічене.

12. При повному завантаженні потужностей і великій кількості «вузьких місць» як критерій визначення виробничої програми використовують:

- 1) питомий маржинальний прибуток;
- 2) упущену вигоду;
- 3) питомий маржинальний прибуток на одиницю «вузького місця»;

4) вірна відповідь відсутня.

13. Маржинальний дохід – це:

- 1) різниця між виручкою від реалізації продукції (послуг) і постійними витратами;
- 2) різниця між собівартістю продукції (послуг) і постійними витратами;
- 3) різниця між ціною продукції (послуг) і постійними витратами;
- 4) різниця між виручкою від реалізації продукції (послуг) і змінними витратами.

14. Які із наведених нижче рішень не мають жодного відношення до поточних рішень у процесі виробництва:

- 1) рішення щодо обсягу і структури випуску;
- 2) рішення щодо розмірів партії (серії) виробництва продукції;
- 3) прийняття рішень типу «виробляти чи купувати»;
- 4) прийняття рішень щодо надання знижок покупцям.

15. Вибір управлінського рішення типу «виробляти чи купувати» залежить від:

- 1) економічних і неекономічних чинників;
- 2) завантаження виробничих потужностей;
- 3) наявності «вузьких місць»;
- 4) усього вище переліченого.

16. Здійснювати порівняння витрат на придбання з додатковими витратами, що виникнуть у результаті самостійного виробництва, доцільно у випадку прийняття рішення типу «виробляти чи купувати» при умові:

- 1) недовантаження виробничих потужностей;
- 2) відсутності «вузьких місць»;
- 3) відповіді 1 і 2;
- 4) наявності «вузьких місць».

17. У випадку відсутності «вузьких місць» до виробничої програми підприємства найбільш доцільно включати продукцію:

- 1) з найбільшою сумою покриття;
- 2) з найменшою сумою покриття;
- 3) традиційну;
- 4) нову.

18. З метою оптимізації виробничої програми у випадку наявності на підприємстві «вузького місця» необхідно використовувати:

- 1) абсолютну суму покриття;
- 2) відносну суму покриття;
- 3) одну з перелічених вище;
- 4) вірна відповідь відсутня.

19. Нижня границя ціни – це показник, який слід застосовувати у випадку прийняття управлінських рішень стосовно процесу (-ів):

- 1) постачання;
- 2) виробництва;
- 3) реалізації;
- 4) усі відповіді вірні.

20. У випадку реалізації продукції традиційного асортименту критеріями прийняття управлінських рішень вважаються:

- 1) релевантні витрати та упущена вигода;
- 2) змінні витрати і плановий маржинальний прибуток;
- 3) постійні і змінні витрати на одиницю продукції;
- 4) загальні змінні та постійні витрати.

21. Які з наведених нижче критеріїв оцінки інвестиційних проектів не відносяться до традиційних?

- 1) окупність;

- 2) рентабельність;
- 3) індекс прибутковості;
- 4) вірна відповідь відсутня.

22. Які з наведених нижче критеріїв оцінки інвестиційних проектів не відносяться до критеріїв з дисконтуванням грошових потоків?

- 1) чиста приведена вартість;
- 2) внутрішня норма рентабельності;
- 3) окупність;
- 4) індекс прибутковості.

23. Послідовність однакових регулярно повторюваних грошових потоків називається:

- 1) ануїтетом;
- 2) приведеною окупністю;
- 3) приведеним доходом;
- 4) усі відповіді вірні.

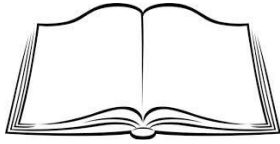
24. Ставка дисконтування, при якій чиста приведена вартість інвестицій дорівнює нулю, – це:

- 1) чиста приведена вартість;
- 2) внутрішня норма рентабельності;
- 3) ануїтет;
- 4) рентабельність капіталовкладень.

25. Економічну вигоду, яку може принести інвестиційний проект на кожен затрачену гривню, показує:

- 1) окупність інвестицій;
- 2) чистий приведений дохід;
- 3) індекс прибутковості;
- 4) внутрішню норму рентабельності.

ТЕМА 8. БЮДЖЕТУВАННЯ І КОНТРОЛЬ

ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ

1. Бюджетування: суть, мета і призначення.
2. Складання та взаємоузгодження бюджетів.
3. Контроль виконання бюджетів і аналіз відхилень.
4. Особливості планування і ціноутворення в окремих галузях економіки.

Бюджетування – це динамічний процес планування майбутніх операцій підприємства за різними альтернативними рішеннями, результатом якого є підготовка окремих бюджетів.

Бюджет – це план господарської діяльності підприємства, відображений системою кількісних і вартісних показників, підготовлений на певний період часу, який відображає необхідну для досягнення визначеної мети величину доходів, витрат, капіталу.

Рис. 8.1. Функції бюджетування

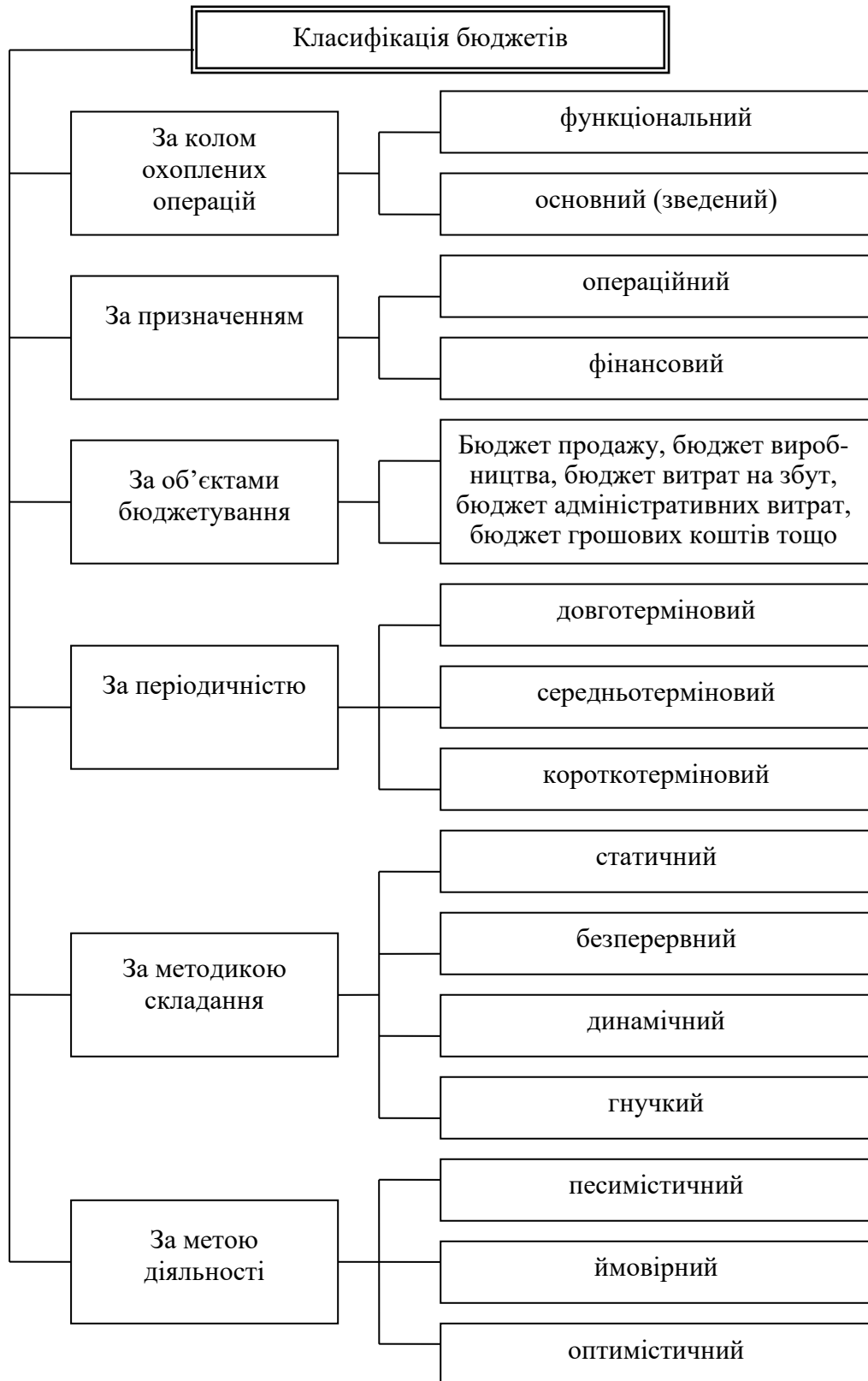

Рис. 8.2. Класифікація бюджетів

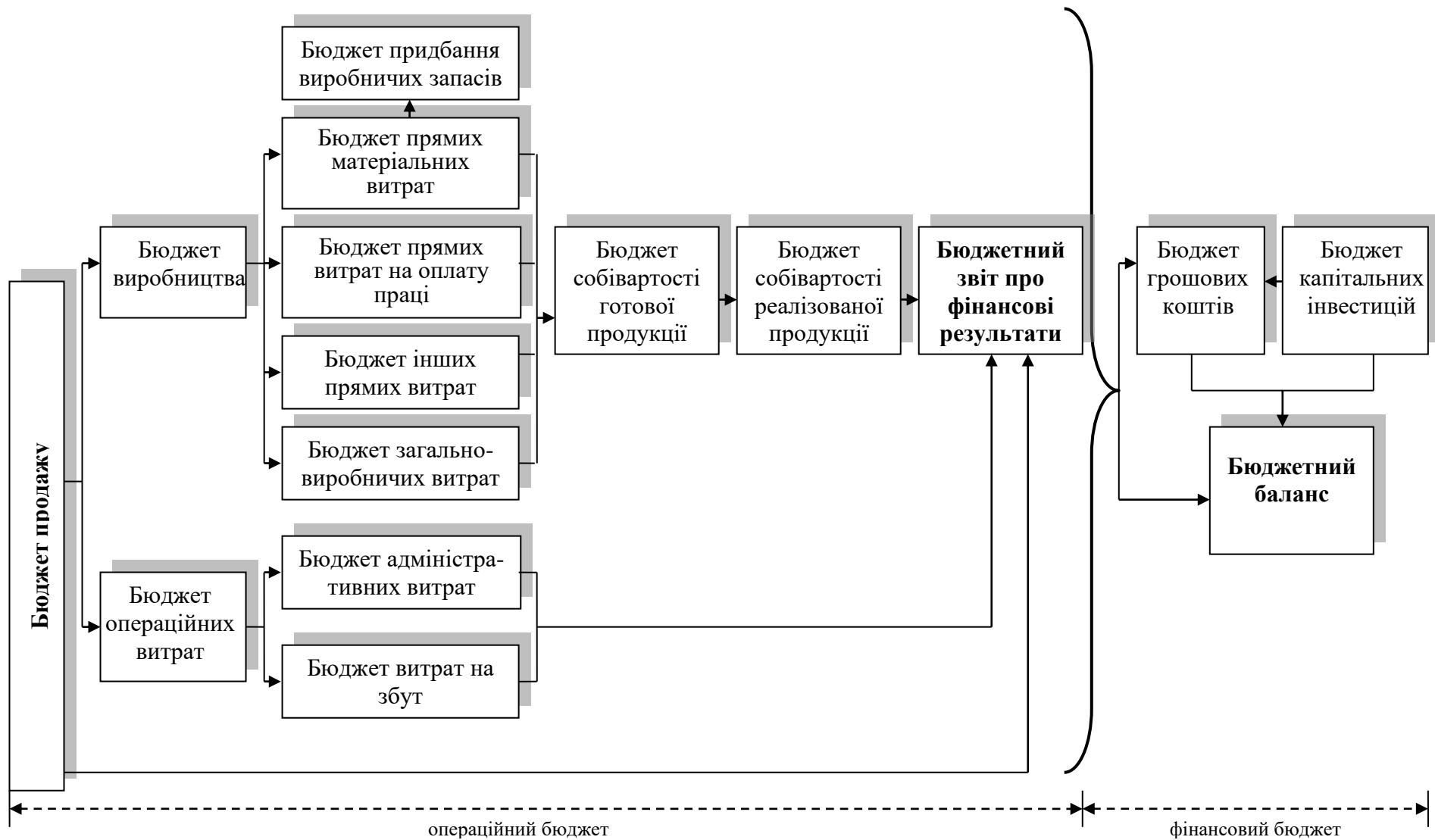

Рис. 8.3. Схема формування зведеного бюджету виробничого підприємства

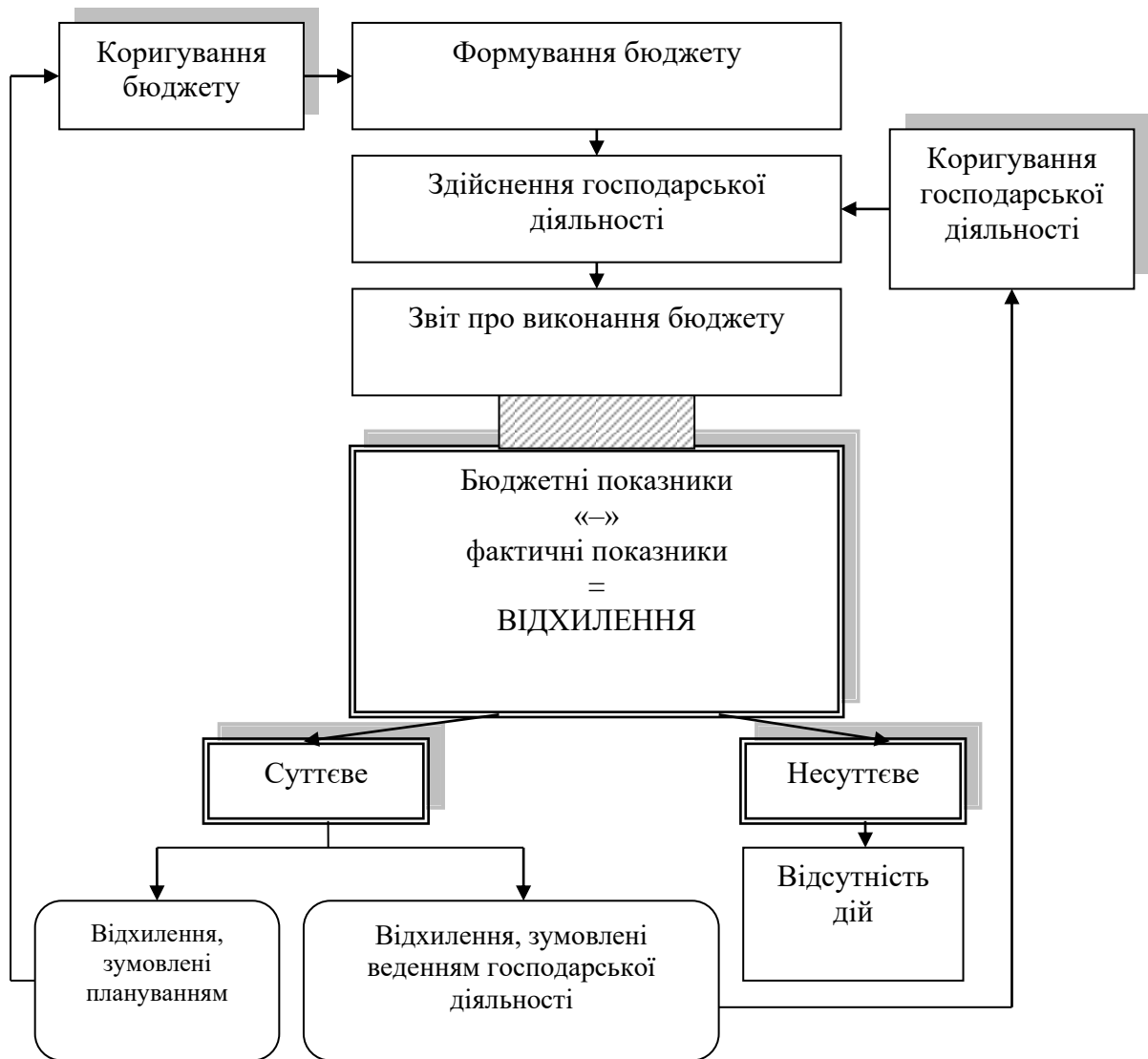

Рис. 8.4. Модель контролю за виконанням бюджетів

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

Задача 8.1

Підприємство «Ротекс» має два цехи з виготовлення запчастин «А-1» до автомобілів. Нижче подані дані про заплановані виробничі витрати, які припадають на одну запчастину, за нормального рівня виробництва 1000 запчастин за рік.

Цех	Заплановані виробничі витрати на одну запчастину, грн.		
	постійні	змінні	Разом
Цех А	120,00	16,50	136,50
Цех Б	114,00	15,00	129,00

Проте після всебічного обговорення можливостей підприємства на виробничій нараді керівництво дійшло висновку, що в наступному році обсяг виробництва становитиме лише 800 запчастин. Крім того, заплановані змінні виробничі витрати зростуть на 10%.

Необхідно підготувати бюджет виробничих витрат на наступний рік, виходячи з нових умов.

Задача 8.2

Бюджет продажу та бюджет виробництва підприємства «Норд»:

Показник	Період					
	січень	лютий	березень	квітень	травень	червень
Запланований обсяг продажу, од.	10000	12000	14000	15000	14000	13000
Запланований обсяг виробництва, од.	14000	15000	14000	13000	12000	-

Фактичний обсяг реалізації за січень становить 11000 одиниць. Очікується, що величина продажу за наступні місяці (лютий – червень) також буде на 10 % вище ніж запланована відповідно до бюджету. Звичайно політика підприємства щодо запасів полягає в отриманні їх залишків, величина яких дорівнює величині запланованого продажу за бюджетом за два наступні місяці. Фактичний обсяг виробництва за січень становив 14000 одиниць. На підставі наведеної інформації скласти скоригований бюджет продажу та виробництва.

Задача 8.3

Підприємство «Скайп» займається виробництвом принтерів. Нижче подано звіт про фінансові результати за підсумками звітного року.

Показник	Сума, грн.
Доходи від реалізації (1000 принтерів за ціною 1 750 грн.)	1 750 000
Чистий дохід від реалізації	?
Собівартість реалізації:	
– прямі матеріальні витрати	1 004 500
– пряма заробітна плата	122 800
– інші прямі витрати	85 900
– загальновиробничі витрати	22 850
Валовий прибуток	?
Адміністративні витрати:	
– змінні	6490
– постійні	43900
Витрати на збут:	
– змінні	36 400
– постійні	12 890
Фінансовий результат	?

На наступний рік очікуються такі зміни в діяльності підприємства:

Показник	Зміна	
Кількість реалізації принтерів	збільшення на 25%	
Ціна одного принтера	збільшення на 10%	
Ціна прямих матеріалів	збільшення на 4%	
Пряма заробітна плата	збільшення на 3%	
Загальновиробничі витрати	збільшення на 5%	
Адміністративні витрати	збільшення на 10%	

Використовуючи всі наведені дані, підготувати бюджетний звіт про фінансові результати на наступний рік.

Задача 8.4

Запланований обсяг виробництва продукції у ТОВ «Мрія»: січень – 100 од., лютий – 180 од., березень - 195 од. Для виготовлення одиниці продукції необхідно 6 од. матеріалу А. Запаси матеріалу А на кінець місяця плануються в розмірі 20 % виробничої потреби в наступному місяці. У квітні виробнича потреба у матеріалі А становитиме 1320 шт. Залишок матеріалу А на 1 січня становить 120 од. Ціна за 1 од. матеріалу А планується на рівні 50 грн. Складіть бюджет придбання матеріалу А у ТОВ «Мрія» (в натуральних і в вартісних одиницях) на I квартал. Результати оформіть у вигляді таблиці:

Таблиця

Бюджет придбання матеріалу А ТОВ «Мрія» на I квартал

Показник	січень	лютий	березень	Разом за квартал
Виробнича потреба у матеріалі А, од.				
Кількість матеріалу А у залишку на початок бюджетного періоду, од.				
Кількість матеріалу А у залишку на кінець бюджетного періоду, од.				
Необхідний обсяг придбання матеріалу А, од.				
Загальні витрати на придбання матеріалу А, грн.				

Задача 8.5

У ПАТ «Світанок» планові обсяги реалізації готової продукції у I кварталі складають на січень – 605 од., лютий – 800 од., березень – 750 од., квітень – 850 од. Ціна одиниці продукції в січні планується на рівні 600 грн., в лютому-березні – 680 грн. Залишки готової продукції на кінець місяця плануються в розмірі 25 % від місячного обсягу реалізації наступного періоду. Залишок готової продукції на 1 січня становить – 152 одиниці.

Складіть бюджет продажу та бюджет виробництва у ПАТ «Світанок» на I квартал. Результати оформіть у вигляді таблиць:

Таблиця 1

Бюджет продажу ПАТ «Світанок» на I квартал

Показник	січень	лютий	березень	Разом за квартал
Обсяг реалізації, од.				
Ціна одиниці продукції, грн.				
Дохід від реалізації, грн.				

Таблиця 2

Бюджет виробництва ПАТ «Світанок» на I квартал

Показник	січень	лютий	березень	Разом за квартал
Запланований обсяг реалізації, од.				
Залишки готової продукції на початок бюджетного періоду, од.				
Залишки готової продукції на кінець бюджетного періоду, од.				
Запланований обсяг виробництва, од.				

Задача 8.6

У ТОВ «Сяйво» планові обсяги реалізації готової продукції складають на липень – 230 од., серпень – 300 од., вересень – 260 од., жовтень – 200 од. Ціна одиниці продукції в липні-серпні планується на рівні 180 грн., у вересні – 195 грн. Залишки готової продукції на кінець місяця плануються в розмірі 25 % від місячного обсягу реалізації наступного періоду.

Для виготовлення одиниці продукції необхідно 3 м² матеріалу «А» та 5 шт. матеріалу «Б». Ціна за 1 м² матеріалу «А» прогнозується у липні-вересні

на рівні 20 грн. Ціна за 1 шт. матеріалу «Б» планується на рівні 8 грн. у липні-серпні та 8,5 грн. у вересні.

Запаси матеріалу «А» на кінець місяця плануються в розмірі 30 % виробничої потреби в наступному місяці. У жовтні виробнича потреба у матеріалі «А» становитиме 660 м².

Взяти до уваги, що залишок матеріалу «А» на 1 липня 2026 р. становить 222 м², а залишок готової продукції – 58 одиниць.

Необхідно скласти бюджет продажу, бюджет виробництва, бюджет прямих матеріальних витрат, бюджет придбання матеріалу «А» на третій квартал, заповнивши нижченаведені таблиці, та зробити висновки.

Таблиця 1

Бюджет продажу ТОВ «Сяйво» на III квартал 2026 р.

Показник	липень	серпень	вересень	Разом за квартал
Обсяг реалізації, од.				
Ціна одиниці продукції, грн.				
Дохід від реалізації, грн.				

Таблиця 2

Бюджет виробництва ТОВ «Сяйво» на III квартал 2026 р.

Показник	липень	серпень	вересень	Разом за квартал
Запланований обсяг реалізації, од.				
Залишки готової продукції на початок бюджетного періоду, од.				
Залишки готової продукції на кінець бюджетного періоду, од.				
Запланований обсяг виробництва, од.				

Таблиця 3

Бюджет прямих матеріальних витрат ТОВ «Сяйво» на III квартал 2026 р.

Показник	липень	серпень	вересень	Разом за квартал
Запланований обсяг виробництва, од.				
Витрати матеріалів в натуральному виразі: 1) на одиницю продукції				
2) на весь обсяг виробництва				
Прямі матеріальні витрати, грн.				
Разом прямих матеріальних витрат, грн.				

Таблиця 4

Бюджет придбання матеріалу «А» ТОВ «Сяйво» на III квартал 2026 р.

Показник	липень	серпень	вересень	Разом за квартал
Виробнича потреба у матеріалі «А», м ²				
Кількість матеріалу «А» у залишку на початок бюджетного періоду, м ²				
Кількість матеріалу «А» у залишку на кінець бюджетного періоду, м ²				
Необхідний обсяг придбання матеріалу «А», м ²				
Загальні витрати на придбання матеріалу «А», грн.				

Задача 8.7

У таблиці відображено статичний, гнучкий бюджети та фактичні дані ПАТ «Світоч» за I квартал поточного року. Порівняйте фактичні дані з бюджетними та зробіть відповідні висновки.

Таблиця

Розрахунок відхилень фактичних даних від даних статичного (зведеного) і гнучкого бюджету ПАТ «Світоч» за I квартал

Показник	Дані статичного бюджету	Дані гнучкого бюджету	Фактичні дані	Відкоригований гнучкий бюджет	Відхилення фактичних даних від статичного бюджету	Відхилення фактичних даних від гнучкого бюджету
1	2	3	4	5	6	7
Обсяг виробництва, од.	900	900	956			
Змінні прямі матеріальні витрати, грн	270000	270000	280700			
Змінні прямі витрати на оплату праці, грн	109800	109800	118120			
Змінні інші прямі витрати, грн	86200	86200	87108			
Змінні загальновиробничі витрати, грн	27900	27900	28705			
Постійні загальновиробничі витрати, грн	121 195	121 195	121 605			
Адміністративні витрати, грн	182 900	182 900	168750			
Витрати на збут:						
- змінні, грн	95400	95400	89000			
- постійні, грн	162300	162300	178900			
Разом витрат, грн						

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ

1. Сутність бюджетування та його функції.
2. Класифікація бюджетів.
3. Порядок формування операційного бюджету.
4. Порядок складання фінансового бюджету.
5. Взаємоузгодження операційного і фінансового бюджетів та їх елементів.
6. Аналіз відхилень між фактичними і бюджетними показниками.
7. Порядок формування договірної ціни в будівництві.
8. Особливості ціноутворення в промисловості.
9. Особливості планування витрат у будівництві.
10. Порядок планування витрат у промисловості.

ТЕСТИ

1. Який з наведених документів містить базову інформацію для планування прямих матеріальних витрат, прямих витрат на оплату праці, інших прямих витрат?

- 1) бюджет капітальних вкладень;
- 2) прогноз продажу;
- 3) бюджет виробництва;
- 4) бюджет грошових коштів.

2. Бюджет витрат на збут та адміністративних витрат не включає:

- 1) витрати на рекламу;
- 2) витрати на канцелярське приладдя;
- 3) витрати на оренду приміщення офісу;
- 4) витрати на амортизацію верстатів.

3. Який з наведених бюджетів є базовим для планування загальновиробничих витрат?

- 1) бюджет продажу;
- 2) бюджет виробництва;
- 3) бюджет коштів;
- 4) бюджет собівартості готової продукції.

4. Загальні корпоративні витрати є складовою бюджету:

- 1) адміністративних витрат;
- 2) витрат на збут;
- 3) загальновиробничих витрат;
- 4) виробництва.

5. Який з перелічених бюджетів не належить до фінансових?

- 1) бюджет капітальних інвестицій;
- 2) бюджет коштів;
- 3) бюджетний звіт про прибутки та збитки;
- 4) бюджетний баланс.

6. Бюджет продажів не може складатися з деталізацією:

- 1) за видами продукції;
- 2) видами обладнання і устаткування;
- 3) географічними зонами, регіонами;
- 4) каналами реалізації, покупцями.

7. Графік очікуваних грошових надходжень складають на підставі бюджету:

- 1) продажів;
- 2) закупівель сировини та матеріалів;
- 3) фінансових результатів;
- 4) бюджетного балансу.

8. Який з наведених бюджетів не може бути підставою для складання бюджету собівартості виготовленої продукції?

- 1) бюджет прямих витрат на оплату праці;
- 2) бюджет прямих матеріальних витрат;
- 3) бюджет загальновиробничих витрат;
- 4) бюджет інших операційних витрат.

9. Бюджет собівартості реалізованої готової продукції включає зміну залишків:

- 1) сировини і матеріалів на складі;
- 2) готової продукції для реалізації;
- 3) незавершеного виробництва;
- 4) дебіторської заборгованості.

10. З якою метою складають бюджетний звіт про фінансові результати?

- 1) для визначення очікуваного фінансового результату;
- 2) для розрахунку очікуваних платежів податків з прибутку;
- 3) для розрахунку можливих виплат дивідендів;
- 4) усі відповіді правильні.

11. Планування собівартості будівельно-монтажних робіт здійснюється в розрізі:

- 1) статей калькуляції, елементів витрат;

- 2) статей калькуляції;
- 3) елементів витрат;
- 4) замовників.

12. За колом охоплених операцій бюджету поділяють на:

- 1) функціональний і зведений;
- 2) операційний і фінансовий;
- 3) довготерміновий, середньотерміновий і короткотерміновий;
- 4) статистичний, безперервний, динамічний і гнучкий.

13. За призначенням бюджету поділяють на:

- 1) функціональний і зведений;
- 2) операційний і фінансовий;
- 3) довготерміновий, середньотерміновий і короткотерміновий;
- 4) статистичний, безперервний, динамічний і гнучкий.

14. План роботи підприємства загалом, узгоджений з усіма його підрозділами, який охоплює операційний і фінансовий бюджету, – це...

- 1) динамічний бюджет;
- 2) довготерміновий бюджет;
- 3) функціональний бюджет;
- 4) зведений бюджет.

15. Сукупність бюджетів, які відображають інформацію про планові грошові потоки та фінансовий стан суб'єкта господарювання, – це:

- 1) зведений бюджет;
- 2) гнучкий бюджет;
- 3) функціональний бюджет;
- 4) фінансовий бюджет.

16. Який з перелічених бюджетів не належить до операційних?

- 1) бюджет капітальних інвестицій;
- 2) бюджет придбання виробничих запасів;
- 3) бюджетний звіт про фінансові результати;
- 4) бюджет витрат на збут.

17. У ... бюджетах продовжують період планування у міру закінчення звітного періоду (місяця, кварталу).

- 1) динамічних;
- 2) гнучких;
- 3) статичних;
- 4) безперервних.

18. У яких бюджетах передбачають декілька альтернативних варіантів обсягу реалізації, які можуть настати внаслідок впливу різних факторів?

- 1) динамічних;
- 2) гнучких;
- 3) статичних;
- 4) безперервних.

19. Відправною точкою процесу підготовки зведеного бюджету є:

- 1) бюджет виробництва;
- 2) бюджет собівартості реалізованої продукції;
- 3) бюджет грошових коштів;
- 4) бюджет продажу.

20. Бюджет придбання виробничих запасів включає зміну залишків:

- 1) виробничих запасів на складі;
- 2) готової продукції;
- 3) незавершеного виробництва;

4) дебіторської заборгованості.

21. За методикою складання бюджети поділяють на:

- 1) функціональний і зведений;
- 2) операційний і фінансовий;
- 3) довготерміновий, середньотерміновий і короткотерміновий;
- 4) статистичний, безперервний, динамічний і гнучкий.

22. За періодичністю бюджети поділяють на:

- 1) функціональний і зведений;
- 2) операційний і фінансовий;
- 3) довготерміновий, середньотерміновий і короткотерміновий;
- 4) статистичний, безперервний, динамічний і гнучкий.

23. Що з нижченаведеного включає бюджет операційних витрат?

- 1) бюджет грошових коштів;
- 2) бюджет продажу;
- 3) бюджет адміністративних витрат;
- 4) бюджетний баланс.

24. При формуванні бюджету продажу враховують:

- 1) кон'юнктуру ринку;
- 2) попит на продукцію (товари, роботи, послуги);
- 3) обсяги продажів за попередні періоди;
- 4) все вищезазначене.

25. Відхилення між фактичними і бюджетними даними можуть бути:

- 1) суттєвими і несуттєвими;
- 2) позитивними і негативними;

- 3) відхилення, зумовлені плануванням, і відхилення, зумовлені веденням господарської діяльності;
- 4) все вищезазначене.

26. При виявленні суттєвих відхилень, зумовлених плануванням, необхідно здійснити такі дії:

- 1) коригування бюджету;
- 2) коригування господарської діяльності підприємства;
- 3) формування нового бюджету;
- 4) не здійснювати жодних дій.

27. При виявленні несуттєвих відхилень, зумовлених веденням господарської діяльності, необхідно здійснити такі дії:

- 1) коригування бюджету;
- 2) коригування господарської діяльності підприємства;
- 3) формування нового бюджету;
- 4) не здійснювати жодних дій.

28. Які з нижченаведених витрат враховуються при формуванні бюджету адміністративних витрат:

- 1) витрати на ремонт тари;
- 2) сума безнадійної дебіторської заборгованості;
- 3) загальні корпоративні витрати;
- 4) витрати на освітлення виробничих приміщень.

29. Які з нижченаведених витрат враховуються при формуванні бюджету загальновиробничих витрат:

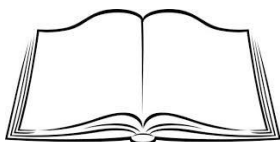
- 1) витрати на освітлення виробничих приміщень;
- 2) собівартість реалізованих на сторону виробничих запасів;
- 3) вартість сировини та основних матеріалів, що утворюють основу вироблюваної продукції;

4) заробітна плата головного бухгалтера.

30. Які з нижченаведених витрат не враховуються при формуванні бюджету адміністративних витрат:

- 1) амортизація нематеріальних активів загальногосподарського використання;
- 2) сума безнадійної дебіторської заборгованості;
- 3) загальні корпоративні витрати;
- 4) витрати на врегулювання спорів у судових органах.

ТЕМА 9. ОБЛІК І КОНТРОЛЬ ЗА ЦЕНТРАМИ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ

1. Поняття про центри витрат, доходів, прибутку та інвестицій.
2. Облік і контроль витрат за центрами відповідальності.
3. Облік і контроль доходів за центрами відповідальності.
4. Облік і контроль фінансових результатів за центрами відповідальності.
5. Трансферне ціноутворення і його характеристика.

Центр відповідальності за доходами – це центр відповідальності, менеджер якого відповідає за отримання доходів, але не несе відповідальності за витрати.

Центри відповідальності за прибутками – це підрозділи, керівники яких відповідальні не тільки за витрати, але й за обсяги виробництва та продаж, ціни, а також за фінансові результати свого підрозділу.

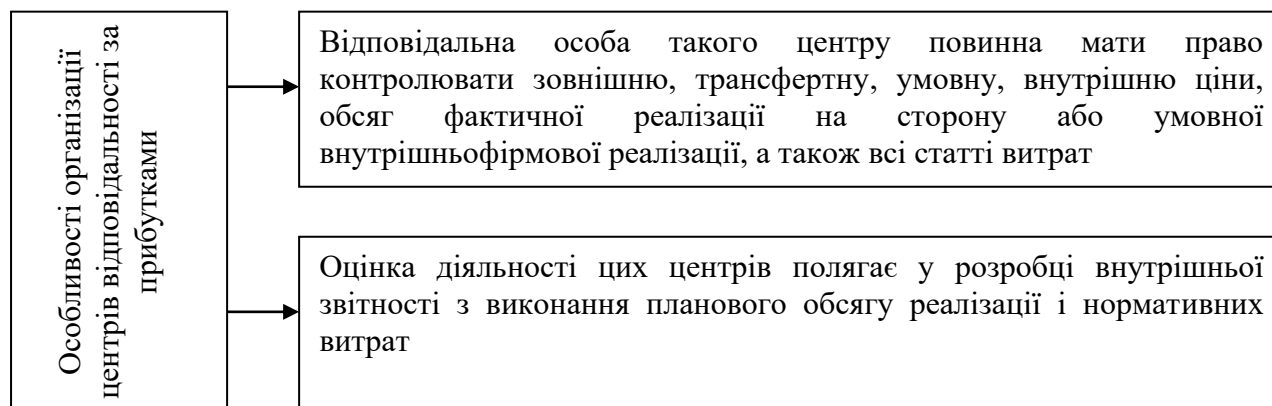

Рис. 9.1. Особливості організації центрів відповідальності за прибутками

Центр відповідальності за інвестиціями – це підрозділ, керівник якого відповідає за витрати і результати інвестиційного процесу, ефективність капітальних інвестицій.

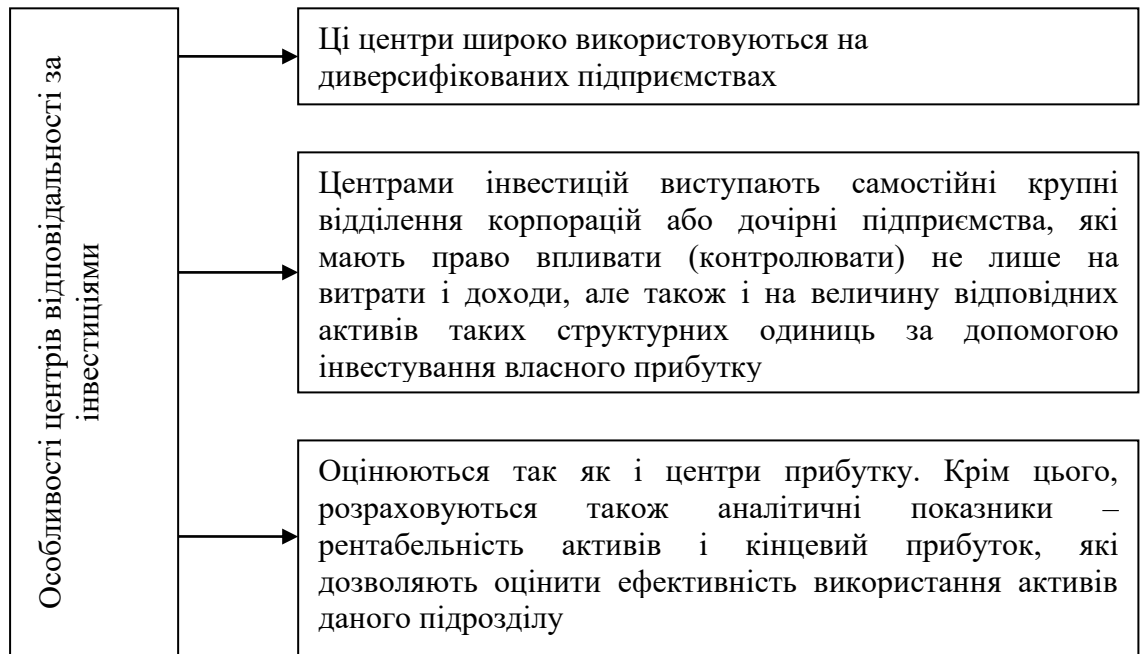

Рис. 9.2. Особливості центрів відповідальності за інвестиціями

Центри рентабельності – це підрозділи, в яких дохід є грошовим виразом реалізованої продукції (робіт, послуг); витрати – грошовий вираз використаних ресурсів, а прибуток – різниця між доходом та витратами.

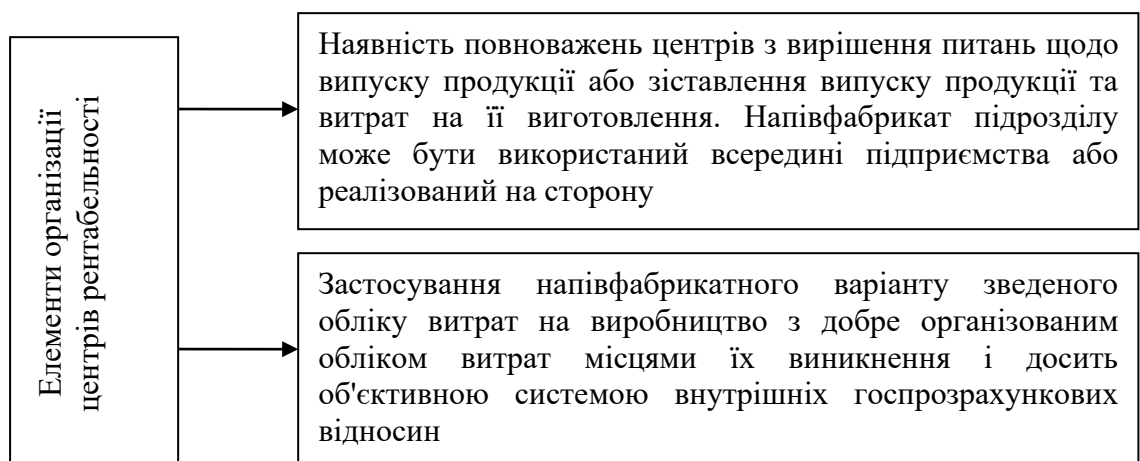

Рис. 9.3. Необхідні елементи організації центрів рентабельності

Трансфертна ціна – це ціна, за якою продукти або послуги одного центру відповідальності компанії передаються іншому центру відповідальності цієї ж компанії.

Найчастіше використовують:

- трансфертні ціни, що базуються на ринкових цінах;
- трансфертні ціни, що базуються на витратах;
- договірні трансфертні ціни.

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

Задача 9.1

Запланований обсяг реалізації на ТзОВ «Пролісок» на наступний рік складає за I квартал 800 од. продукції, за II квартал – 900 од. продукції, за III квартал – 750 од. продукції, за IV квартал – 880 од. продукції. Скласти у нижченаведеній таблиці бюджет виробництва у ТзОВ «Пролісок» на наступний рік, враховуючи, що залишки готової продукції складають 20 % від квартального обсягу реалізації наступного періоду. У I кварталі року, наступного за плановим, обсяг реалізації становитиме 850 шт.

Бюджет виробництва ТзОВ «Пролісок» на наступний рік

Показник	I квартал	II квартал	III квартал	IV квартал	Разом за рік
Запланований обсяг реалізації, од.					
Залишки готової продукції на початок бюджетного періоду, од.					
Залишки готової продукції на кінець бюджетного періоду, од.					
Запланований обсяг виробництва, од.					

Задача 9.2

Запланований обсяг реалізації у ТзОВ «Пролісок» на 2026 рік складає за I квартал 1200 од. продукції, за II квартал – 1350 од. продукції, за III квартал – 1230 од. продукції, за IV квартал – 1880 од. продукції. Скласти бюджет виробництва у ТзОВ «Пролісок» на 2026 рік, враховуючи, що залишки готової продукції складають 15 % від квартального обсягу реалізації наступного періоду. У I кварталі 2027 року запланований обсяг реалізації становитиме 950 од.

Задача 9.3

Визначити результат діяльності виробничого підрозділу (цеху) підприємства за показником витрат. Дані про планові та фактичні витрати цеху наведені у таблиці. Оцінку здійснити, виходячи з того, що цех виконав свою виробничу програму на 110 %.

Стаття витрат	Планові	Фактичні
Сировина і основні матеріали	600 000	660 000
Куповані вироби і напівфабрикати	150 000	200 000
Паливо й енергія на технологічні цілі	60 000	70 000
Основна заробітна плата виробничих робітників	250 000	300 000
Додаткова заробітна плата виробничих робітників	25 000	28 000
Відрахування на соціальні заходи	?	?
Загальновиробничі витрати	950 000	500 000
Втрати від браку	x	8 000
Разом		

Задача 9.4

Визначити фінансові результати від всіх видів діяльності, чистий прибуток, склавши при цьому бухгалтерські проведення на основі таких даних:

1. Прямі матеріальні витрати – 3 000 тис. грн.
2. Прямі витрати на оплату праці – 690 тис. грн.
3. Витрати на експлуатацію обладнання – 400 тис. грн.
4. Загальновиробничі витрати – 380 тис. грн.

5. Адміністративні витрати – 260 тис. грн.
6. Витрати на збут – 10 тис. грн.
7. Інші операційні витрати – 320 тис. грн.
8. Відсотки за банківськими кредитами сплачені – 12 тис. грн.
9. Дивіденди одержані – 50 тис. грн.
10. Відсотки банку, одержані за користування грошовими коштами – 4,5 тис. грн.
11. Плата незалежним реєстраторам за ведення реєстру акціонерів – 2,9 тис. грн.
12. Сума отриманих коштів за реалізовані матеріали – 26 тис. грн (в т. ч. ПДВ).
13. Вартість реалізованої готової продукції разом з ПДВ – 5 400 тис. грн.
14. Собівартість реалізованої продукції – ?
15. Залишкова вартість ліквідованих основних засобів – 22,0 тис. грн.
16. Вартість оприбуткованого лому від ліквідації основних засобів – 18,0 тис. грн.
17. Списані доходи на фінансовий результат – ?
18. Нараховано і списано на фінансовий результат податок на прибуток – ?
19. Відображено фінансовий результат діяльності підприємства – ?

Задача 9.5

Скласти Звіт про прибутки і збитки із відображенням:

- а) змінних витрат (маржинальної калькуляції);
- б) калькуляції з повним розподілом витрат.

Охарактеризувати метод повного розподілу витрат як метод визначення собівартості виробленої продукції.

Підприємство виробляє і реалізує два види продукції: виріб А і виріб Б.

Вихідні дані наведені в таблиці:

Вихідні дані	Виріб А	Виріб Б
1	2	3
Ціна реалізації, грн.	300	250
Працевзатрати на од. продукції, грн.	45	56
Матеріали на одиницю продукції, грн.	94	78
Змінні виробничі накладні витрати на од. продукції, грн.	51	31
1	2	3
Обсяг виробництва, шт.		
Січень	400	500
Лютий	450	600
Обсяг реалізації, шт.		
Січень	350	400
Лютий	450	650
Постійні накладні витрати, грн.		
Січень	9 850	
Лютий	8 500	

Задача 9.6

Скласти і обґрунтувати порівняльні звіти про прибуток за кожен місяць за методами повного розподілу затрат; маржинальної калькуляції, якщо підприємство виробляє і реалізує один вид продукції.

Вихідні дані наведені в таблиці:

Показник	Од. виміру	Січень	Лютий
Реалізація	шт.	1000	1200
Виробництво	шт.	1500	1000
Ціна	грн	130	130
Змінні виробничі витрати на одиницю продукції	грн	70	70
Фактичні постійні виробничі накладні витрати	грн	46000	46000
Постійні адміністративні витрати	грн	20000	20000

Задача 9.7

Визначити трансферну ціну напівфабрикату А, який використовується у виробництві продукту Б за умови, наведеними в таблиці (грн).

Показник Назва продукції	Повна собівартість, грн	у тому числі		Ціна, грн.
		матеріальні витрати, грн	витрати на обробку, грн	
А	120	50	70	?
Б	500	150	350	620

Задача 9.8

Підприємство має два підрозділи – Цех А та Цех Б, між якими використовується трансфертне ціноутворення. Цех А виготовляє деталь Х із змінними витратами 120 грн за одиницю, має загальну потужність 10 000 од. на місяць і може реалізувати на зовнішньому ринку 7 000 одиниць за ціною 200 грн. Решта 3 000 одиниць не мають альтернативного зовнішнього продажу. Цех Б, який використовує деталь Х у своєму виробництві, може купувати її у Цеху А або на сторонньому ринку за 210 грн.

Визначити:

- 1) мінімальну трансфертну ціну, за якою Цех А готовий продавати деталь Цеху Б;
- 2) максимальну трансфертну ціну, яку погодиться платити Цех Б.
- 3) оптимальний обсяг внутрішніх поставок.

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ

1. Облік доходів і фінансових результатів від основної діяльності.
2. Структура та облік доходів від іншої операційної діяльності.
3. Порядок формування фінансових результатів від операційної діяльності.

4. Порядок формування фінансових результатів від інвестиційної діяльності.
5. Структура та облік доходів від фінансової діяльності.
6. Порядок формування фінансових результатів від фінансової діяльності.
7. Оцінка діяльності центрів витрат.
8. Оцінка діяльності центрів доходу.
9. Оцінка діяльності центрів прибутку.
10. Оцінка діяльності центрів інвестицій.
11. Внутрішньогосподарський розрахунок і його роль в організації управлінського обліку.

ТЕСТИ

1. Отримані дивіденди від дочірньої компанії є доходами:

- 1) основної діяльності;
- 2) фінансової діяльності;
- 3) операційної діяльності;
- 4) інвестиційної діяльності.

2. Доходи від інвестиційної діяльності відображаються на рахунку:

- 1) 70;
- 2) 71;
- 3) 73;
- 4) 74.

3. Витрати інвестиційної діяльності відображаються на рахунку:

- 1) 92;
- 2) 93;
- 3) 95;
- 4) 97.

4. Трансфертна ціна може виступати у вигляді:

- 1) фактичної собівартості, ринкової ціни, договірної ціни;
- 2) початкової вартості, фактичної собівартості, інвентарної вартості;
- 3) початкової собівартості, договірної ціни, фактичної собівартості;
- 4) інвентарної вартості, договірної ціни, фактичної собівартості.

5. Витрати фінансової діяльності відображаються на рахунку:

- 1) 91;
- 2) 92;
- 3) 94;
- 4) 95.

6. Відсотки за користування короткотерміновими позиками банку є витратами:

- 1) основної діяльності;
- 2) фінансової діяльності;
- 3) операційної діяльності;
- 4) інвестиційної діяльності.

7. Трансфертна ціна – це:

- 1) ціна для розрахунків між структурними підрозділами підприємства;
- 2) ціна продажу товарів (робіт, послуг);
- 3) ціна придбання товарів (робіт, послуг);
- 4) ціна для розрахунків з іноземними постачальниками.

8. Доходи від фінансової діяльності відображаються на рахунку:

- 1) 70;
- 2) 71;
- 3) 75;
- 4) 73.

9. Центр витрат – це:

- 1) підрозділ (цех, дільниця, бригада), керівник якого контролює витрати, але не контролює доходів та інвестицій;
- 2) підрозділ (цех, дільниця, бригада), керівник якого контролює витрати і доходи, але не контролює інвестицій;
- 3) підрозділ (цех, дільниця, бригада), керівник якого контролює витрати та інвестиції, але не контролює доходів;
- 4) підрозділ (цех, дільниця, бригада), керівник якого контролює доходи та інвестиції, але не контролює витрат.

10. Центр інвестицій – це:

- 1) господарська одиниця, керівник якої одночасно контролює витрати, результати інвестиційного процесу та ефективність інвестиції;
- 2) господарська одиниця, керівник якої контролює тільки витрати;
- 3) господарська одиниця, керівник якої контролює доходи та інвестиції;
- 4) господарська одиниця, керівник якої контролює результати інвестиційного процесу.

11. При наданні послуг одного структурного підрозділу підприємства іншому складається запис:

- 1) Дт 91 Кт 91;
- 2) Дт 93 Кт 93;
- 3) Дт 23 Кт 23;
- 4) Дт 94 Кт 94.

12. Центр прибутку – це:

- 1) підрозділ (цех, дільниця, бригада), керівник якого контролює інвестиції та доходи, але не контролює витрат;
- 2) підрозділ (цех, дільниця, бригада), керівник якого контролює витрати та доходи, але не контролює інвестицій у власні активи;

- 3) підрозділ (цех, дільниця, бригада), керівник якого контролює витрати та інвестиції, але не контролює доходів;
- 4) підрозділ (цех, дільниця, бригада), керівник якого контролює доходи, але не контролює витрат та інвестиції.

13. Центр доходів – це:

- 1) підрозділ (цех, дільниця, бригада), керівник якого контролює доходи, але не контролює витрат;
- 2) підрозділ (цех, дільниця, бригада), керівник якого контролює витрати, але не контролює доходів;
- 3) підрозділ (цех, дільниця, бригада), керівник якого контролює прибуток;
- 4) підрозділ (цех, дільниця, бригада), керівник якого контролює інвестиції, витрати, і доходи.

14. Центром відповідальності називають:

- 1) підрозділ, керівник якого несе особисту відповідальність за результати його діяльності;
- 2) усі виробничі підрозділи підприємства;
- 3) підрозділи управління, постачання та збуту;
- 4) топ-менеджерів.

14. Плата за капітал – це:

- 1) мінімальний прибуток, який повинен отримати центр інвестицій;
- 2) максимальний прибуток, який повинен отримати центр інвестицій;
- 3) витрати, пов'язані з придбанням капіталу;
- 4) інвестиції в дочірні підприємства.

16. Прибутковість інвестицій – це:

- 1) прибуток, поділений на інвестований капітал;
- 2) прибуток, поділений на собівартість;
- 3) прибуток, поділений на кошторисну вартість;

- 4) прибуток, поділений на ринкову ціну продажу.

17. За допомогою яких методів визначаються доходи за будівельними контрактами:

- 1) вимірювання та оцінка виконаної роботи; співвідношення обсягу завершеної частини робіт та їх загального обсягу за будівельним контрактом у натуральному вимірі; співвідношення фактичних витрат з початку виконання будівельного контракту до дати балансу та очікуваної суми загальних витрат за контрактом;
- 2) нормативного методу, попередільного методу;
- 3) простого методу, попроцесного методу;
- 4) «стандарт-кост» та «директ-костинг».

18. Одержані штрафи, пені, неустойки є доходами:

- 1) основної діяльності;
- 2) фінансової діяльності;
- 3) іншої операційної діяльності;
- 4) інвестиційної діяльності.

19. Які з нижченаведених доходів є доходами фінансової діяльності?

- 1) дохід від реалізації фінансових інвестицій;
- 2) дохід від списання кредиторської заборгованості;
- 3) дивіденди одержані;
- 4) дохід від безоплатно одержаних оборотних активів.

20. Дохід від списання кредиторської заборгованості, купівлі-продажу іноземної валюти, безоплатно одержаних оборотних активів, є доходами:

- 1) від реалізації;
- 2) іншими операційними;
- 3) фінансовими;
- 4) інвестиційними.

21. Які з нижченаведених доходів є доходами інвестиційної діяльності?

- 1) дохід від реалізації фінансових інвестицій;
- 2) відсотки одержані;
- 3) дивіденди одержані;
- 4) дохід від купівлі-продажу іноземної валюти.

ПРИКЛАДИ РОЗВ'ЯЗКУ ЗАДАЧ

ПРИКЛАД 1 (ЗАДАЧА 2.2)

Провести розподіл на постійні та змінні, регульовані та нерегульовані на рівні начальника цеху таких витрат:

1. Основна заробітна плата адміністрації організації.
2. Додаткова заробітна плата робітників основного виробництва.
3. Орендна плата за користування приміщенням під офіс.
4. Амортизація обладнання.
5. Витрати на службові відрядження начальника цеху.
6. Нарахування на заробітну плату робітників ЄСВ.
7. Знос інших необоротних матеріальних активів.
8. Пеня за несвоєчасне виконання замовлення.
9. Основна заробітна плата робітників основного виробництва.
10. Вартість матеріалів, використаних на виготовлення продукції.

Розв'язок:

№ з/п	Стаття витрат	Постійні витрати	Змінні витрати	Регульовані	Нерегульовані
1.	Основна заробітна плата адміністрації організації	+	-	-	+
2.	Додаткова заробітна плата робітників основного виробництва	-	+	+	-
3.	Орендна плата за користування приміщенням під офіс	+	-	-	+
4.	Амортизація обладнання	+ ¹	+ ¹	-	+
5.	Витрати на службові відрядження начальника цеху	+	-	-	+
6.	Нарахування на заробітну плату робітників ЄСВ	-	+	-	+
7.	Знос інших необоротних матеріальних активів	+	-	-	+
8.	Пеня за несвоєчасне виконання замовлення	-	+	+	-
9.	Основна заробітна плата робітників основного виробництва	-	+	+	-
10.	Вартість матеріалів, використаних на виготовлення продукції	-	+	+	-

Примітка¹: залежить від обраного методу амортизації

ПРИКЛАД 2 (ЗАДАЧА 2.3)

Вказати, які із наведених нижче витрат є витратами періоду, а які включаються в собівартість продукції, склавши при цьому кореспонденцію рахунків:

1. Заробітна плата адміністрації організації.
2. Амортизація обладнання.
3. Витрати на рекламу.
4. Амортизація приміщення офісу адміністрації організації.
5. Нарахування на зарплату адміністрації ЄСВ.
6. Відрахування в резерв на покриття сумнівних боргів.
7. Матеріальні витрати на виготовлення продукції.
8. Відсотки за користування банківськими кредитами.
9. Списані втрати від браку.
10. Заробітна плата робітників за виготовлення продукції.

Розв'язок:

№ з/п	Господарські операції	Кореспонденція рахунків		Включаються в собівартість продукції	Відносяться до витрат періоду
		Дебет	Кредит		
1.	Заробітна плата адміністрації організації	92	66	-	+
2.	Амортизація обладнання	91	13	+	-
3.	Витрати на рекламу	93	68	-	+
4.	Амортизація приміщення офісу адміністрації організації	92	13	-	+
5.	Нарахування на зарплату адміністрації ЄСВ	92	65	-	+
6.	Відрахування в резерв на покриття сумнівних боргів	94	38	-	+
7.	Матеріальні витрати на виготовлення продукції	23	20	+	-
8.	Відсотки за користування банківськими кредитами	95	31	-	+
9.	Списані втрати від браку	23	24	+	-
10.	Заробітна плата робітників за виготовлення продукції	23	66	+	-

ПРИКЛАД 3 (ЗАДАЧА 3.3)

Провести класифікацію витрат за економічними елементами і статтями калькулювання та скласти кореспонденцію рахунків на основі таких даних:

1. Витрати на гарантійний ремонт продукції протягом гарантійного терміну.
2. Амортизація складських приміщень.
3. Відрахування структурних підрозділів на утримання апарату управління підприємства.
4. Витрати на службові відрядження головного бухгалтера в межах норм.
5. Пеня за несвоєчасне перерахування податку на прибуток.
6. Нарахування ЄСВ на зарплату начальника цеху.
7. Матеріальна допомога працівникам підприємства.
8. Премія за економію матеріалів.
9. Заробітна плата начальника цеху.
10. Вартість аудиторських консультацій з питань обліку та оподаткування.

Розв'язок:

№ з/п	Господарські операції	Кореспонденція рахунків		Стаття калькулювання	Економічний елементи
		Дебет	Кредит		
1	2	3	4	5	6
1.	Витрати на гарантійний ремонт продукції протягом гарантійного терміну	93	20	-	матеріальні затрати
2.	Амортизація складських приміщень	91	13	загальновиробничі витрати	амортизація
3.	Відрахування структурних підрозділів на утримання апарату управління підприємства	92	68	-	інші операційні витрати
4.	Витрати на службові відрядження головного бухгалтера в межах норм	92	372	-	інші операційні витрати
5.	Пеня за несвоєчасне перерахування податку на прибуток	94	31	-	інші операційні витрати
6.	Нарахування ЄСВ на зарплату начальника цеху	91	65	загальновиробничі витрати	відрахування на соціальні заходи
7.	Матеріальна допомога працівникам підприємства	94	66	-	витрати на оплату праці

1	2	3	4	5	6
8.	Премія за економію матеріалів	23	66	прямі витрати на оплату праці	витрати на оплату праці
9.	Заробітна плата начальника цеху	91	66	загальновиробничі витрати	витрати на оплату праці
10.	Вартість аудиторських консультацій з питань обліку та оподаткування	92	685	-	інші операційні витрати

ПРИКЛАД 4 (ЗАДАЧА 3.8)

Визначити суму витрат операційної діяльності за економічними елементами та собівартість продукції за статтями калькулювання, фінансовий результат від всіх видів діяльності та чистий прибуток:

1. Вартість матеріалів, використаних на виготовлення продукції – 1 811 000 грн.
2. Вартість пального, списаного на потреби вантажного транспорту – 85 500 грн.
3. Амортизація обладнання – 7 300 грн.
4. Заробітна плата робітників за виготовлення продукції – 650 000 грн.
5. Заробітна плата адміністрації – 77 000 грн.
6. Заробітна плата робітників за вислугу років – 9 600 грн.
7. Одноразова допомога працівнику, які виходять на пенсію – 5 000 грн.
8. Нарахування ЄСВ на заробітну плату працівників вищенаведених категорій - ?
9. Перераховано аванс постачальникам за матеріали (в т.ч. ПДВ) – 124 000 грн.
10. Придбано і введено в експлуатацію основний засіб – 28 000 грн.
11. Плата за землю – 2 500 грн.
12. Відсотки за простроченими позиками – 16 000 грн.
13. Відсотки за звичайними короткостроковими позиками, одержаними для поповнення оборотних коштів – 9 800 грн.
14. Амортизація будинку контори управління – 1 500 грн.
15. Послуги обчислювального центру – 8 500 грн.
16. Пеня і штраф за несвоєчасну сплату податку на прибуток – 7 000 грн.

17. Реалізовано продукцію (в т.ч. ПДВ) – 4 460 000 грн.
18. Сума одержаних коштів від покупця за виготовлену продукцію – 4 460 000 грн.
19. Податок на прибуток – ?

Розв'язок:

№ з/п	Господарські операції	Кореспонденція рахунків		Сума, тис.грн.	Стаття калькулювання	Економічний елементи
		Дебет	Кредит			
1	2	3	4	5	6	7
1.	Вартість матеріалів, використаних на виготовлення продукції	23	20	1811	прямі матеріальні витрати	матеріальні затрати
2.	Вартість пального, списаного на потреби вантажного транспорту	91	20	85,5	загальновиробничі витрати	матеріальні затрати
3.	Амортизація обладнання	91	13	7,3	загальновиробничі витрати	амортизація
4.	Заробітна плата робітників за виготовлення продукції	23	66	650	прямі витрати на оплату праці	витрати на оплату праці
5.	Заробітна плата адміністрації	92	66	77	-	витрати на оплату праці
6.	Заробітна плата робітників за вислугу років	23	66	9,6	прямі витрати на оплату праці	витрати на оплату праці
7.	Одноразова допомога працівникам, які виходять на пенсію	94	66	5	-	витрати на оплату праці
8.	Нарахування ЄСВ на заробітну плату працівників вищенаведених категорій	23	65	145,112	інші прямі витрати	відрахування на соціальні заходи
		92	65	16,94	-	
		94	65	0,453	-	
9.	Перераховано аванс постачальникам за матеріали (в т.ч. ПДВ)	371	31	124	-	-
		641	644	20,667	-	-
10.	Придбано і введено в експлуатацію основний засіб	15	63	28	-	-
		64	63	5,6	-	-
		10	15	28	-	-
11.	Плата за землю	92	64	2,5	-	інші операційні витрати
12.	Відсотки за простроченими позиками	95	31	16	-	-
13.	Відсотки за звичайними короткостроковими позиками, одержаними для поповнення оборотних коштів	95	31	9,8	-	-
14.	Амортизація будинку контори управління	92	13	1,5	-	амортизація

1	2	3	4	5	6	7
15.	Послуги обчислювального центру	92	685	8,5	-	інші операційні витрати
16.	Пеня і штраф за несвоєчасну сплату податку на прибуток	94	31	7	-	інші операційні витрати
17.	Реалізовано продукцію (в т.ч. ПДВ)	36 70	70 641	4460 743,333	- -	- -
18.	Сума одержаних коштів від покупця за виготовлену продукцію	31	36	4460	-	-
19.	Списано загальновиробничі витрати	23	91	92,8	-	-
20.	Відображено готову продукцію власного виробництва	26	23	2708,512	-	-
21.	Відображено собівартість реалізованої продукції	90	26	2708,512	-	-
22.	Закриття рахунків обліку витрат:					
	– собівартість реалізованої продукції	79	90	2708,512	-	-
	– адміністративних витрат	79	92	106,44	-	-
	– інших витрат операційної діяльності	79	94	12,453	-	-
	– фінансових витрат	79	95	25,8	-	-
23.	Закриття рахунків обліку доходів	70	79	3716,667	-	-
24.	Нараховано податок на прибуток	98	641	155,4232	-	-
25.	Закриття рахунку 98	79	98	155,4232	-	-
26.	Відображено фінансовий результат діяльності підприємства	79	44	708,0388	-	-

ПРИКЛАД 5 (ЗАДАЧА 4.3)

Визначити фактичну собівартість списаних на виробництво продукції А і Б матеріалів, коли відомо:

- 1) залишок матеріалів за обліковими цінами на початок місяця – 175 000 грн.
- 2) протягом місяця надійшло матеріалів на склад за обліковими цінами – 350 000 грн.
- 3) фактична собівартість матеріалів, що надійшли протягом місяця – 358 000 грн.

4) відхилення фактичної собівартості матеріалів від їх вартості за обліковими цінами на початок місяця – 2000 грн.

5) вартість списаних матеріалів за обліковими цінами на виробництво продукції А – 190 000 грн., продукції Б – 250 000 грн.

Скласти бухгалтерські проведення на фактичну собівартість списаних матеріалів.

Розв'язок:

1) визначаємо середній відсоток ТЗВ за формулою:

$$\text{Сер. \%ТЗВ} = (\text{ТЗВ}_{\text{поч}} + \text{ТЗВ}_{\text{м}}) / (\text{ЗАП}_{\text{поч}} + \text{ЗАП}_{\text{м}}),$$

де ТЗВ_{поч} – залишок ТЗВ на початок звітного місяця; ТЗВ_м – ТЗВ за звітний місяць; ЗАП_{поч} – вартість залишку запасів на початок звітного місяця; ЗАП_м – вартість запасів, що надійшли за звітний місяць.

$$\text{Сер. \%ТЗВ} = (2000 + (358000 - 350000)) / (175000 + 350000) = 0,019048$$

2) визначаємо вартість ТЗВ, які припадають на вартість матеріалів, списаних на виробництво продукцій А та Б:

$$\text{А} \quad 190\,000 \times 0,019048 = 3619,12 \text{ (грн)}$$

$$\text{Б} \quad 250\,000 \times 0,019048 = 4762 \text{ (грн)}$$

3) визначаємо фактичну собівартість списаних на виробництво продукцій А і Б матеріалів:

$$\text{А} \quad \text{Д 2311 К 20} \quad 3619,12 \text{ грн}$$

$$\text{Б} \quad \text{Д 2312 К 20} \quad 4762 \text{ грн}$$

ПРИКЛАД 6 (ЗАДАЧА 4.4)

Розподілити заготівельно-складські витрати між матеріалами і МШП на основі таких даних:

1) заробітна плата працівників складу – 42 000 грн.;

2) нарахування ЄСВ на заробітну плату – ?

3) амортизація складського приміщення – 1 160 грн.;

4) амортизація інших основних засобів, що знаходяться на складі – 870 грн.;

5) матеріальні витрати на поточний ремонт приміщення – 7 800 грн.;

- 6) вартість матеріалів за обліковими цінами, які надійшли протягом місяця – 695 000 грн.;
- 7) вартість МШП за обліковими цінами, які надійшли протягом місяця – 119 000 грн.

Скласти бухгалтерські проведення на суми списаних заготівельно-складських витрат.

Розв`язок:

- 1) Д 913 К 66 42 000 грн.;
- 2) Д 913 К 65 9240 грн.;
- 3) Д 913 К 13 1 160 грн.;
- 4) Д 913 К 13 870 грн.;
- 5) Д 913 К 20 7 800 грн.;

$$\text{Крозп} = (42000 + 9240 + 1160 + 870 + 7800) / (695000 + 119000) = 0,075025$$

2) визначаємо вартість заготівельно-складських витрат, які припадають на вартість матеріалів та МШП:

матеріали: $695000 \times 0,075025 = 52142,1$ (грн)

МШП: $119000 \times 0,075025 = 8927,9$ (грн)

Бухгалтерські проведення:

матеріали: Д 201 К 913 52142,1 грн

МШП: Д 22 К 913 8927,9 грн

ПРИКЛАД 7 (ЗАДАЧА 4.6)

Визначити собівартість матеріалів, списаних на виробництво, і вартість матеріалів, які залишилися в залишку на кінець місяця, з допомогою оцінок ФІФО і середньозваженої собівартості на основі таких даних:

- на початок місяця в залишку було 100 одиниць матеріалів за ціною 1510 грн;
- протягом місяця надійшли: 200 од. матеріалів за ціною 1620 грн, 300 од. за ціною 1590 грн і 100 од. за ціною 1640 грн;
- за місяць використано на виробництво 400 од. матеріалів.

Розв'язок:

1) визначаємо собівартість матеріалів, списаних на виробництво, з допомогою оцінки ФІФО:

$$100 \times 1510 + 200 \times 1620 + 100 \times 1590 = 634000 \text{ (грн)}$$

2) визначаємо вартість матеріалів, які залишилися в залишку на кінець місяця, з допомогою оцінки ФІФО:

$$200 \times 1590 + 100 \times 1640 = 482000 \text{ (грн.)}$$

3) розраховуємо середньозважену собівартість одиниці матеріалів:

$$(100 \times 1510 + 200 \times 1620 + 300 \times 1590 + 100 \times 1640) / (100 + 200 + 300 + 100) = 1594,29 \text{ (грн)}$$

4) визначаємо собівартість матеріалів, списаних на виробництво, з допомогою методу середньозваженої собівартості:

$$1594,29 \times 400 = 637716 \text{ (грн)}$$

5) визначаємо вартість матеріалів, які залишилися в залишку на кінець місяця, з допомогою методу середньозваженої собівартості:

$$1594,29 \times (100 + 200 + 300 + 100 - 400) = 478287 \text{ (грн.)}$$

ПРИКЛАД 8 (ЗАДАЧА 4.13)

Визначити, обґрунтувати і розподілити зарплату в сумі 81 000 грн. між членами бригади, коли відомо, що в бригаді працює шість чоловік, із них у двох – VI розряд, у двох – V, в одного – IV, і в одного III. Вони відпрацювали за місяць відповідно 176 год., 180 год., 170 год., 176 год., 172 год., 176 год. Годинні тарифні ставки VI – 54,0 грн., V – 50,2 грн., IV – 47,5 грн., III – 43,0 грн. КТУ членів бригади відповідно становить 1,1; 0,8; 1,0; 0,9; 1,0; 1,0. Скласти бухгалтерські проведення на суму нарахованої заробітної плати.

Розв'язок:

ПП	Відпрацьовано годин	Розряд	Годинна тарифна ставка, грн	Заробітна плата за тарифом, грн.	КТУ	Розрахункова величина	Відрядний приробіток	Загальну суму заробітної плати
1	2	3	4	5 (2*4)	6	7 (5*6)	8 (7*к)	9 (5+8)
1	176	VI	54,0	9504	1,1	10454,4	5940,4	15444,4
2	180	VI	54,0	9720	0,8	7776	4418,4	14138,4

1	2	3	4	5	6	7	8	9
3	170	V	50,2	8534	1,0	8534	4849,1	13383,1
4	176	V	50,2	8835,2	0,9	7951,68	4518,3	13353,5
5	172	IV	47,5	8170	1,0	8170	4642,3	12812,3
6	176	III	43,0	7568	1,0	7568	4300,3	11868,3
Разом	-	-	-	52331,2	-	50454,08	28668,8	81000

Відрядний приробіток = $81000 - 52331,2 = 28668,8$ грн

Коефіцієнт розподілу = $28668,8 / 50454,08 = 0,568216$

ПРИКЛАД 9 (ЗАДАЧА 4.14)

Розподілити між об'єктами будівництва такі витрати з утримання баштового крана:

- основна заробітна плата машиніста – 15500 грн.
- додаткова заробітна плата машиніста у вигляді доплати за роботу у понадурочний час – 2000 грн.
- нарахування ЄСВ – ?
- амортизація баштового крана – 1350 грн.
- поточний ремонт крана – 3800 грн.
- плата за електроенергію, пов'язана з експлуатацією баштового крана – 4250 грн.
- витрати на демонтаж, монтаж і перевезення на об'єкт – 26000 грн.

Протягом місяця кран відпрацював на об'єкті А 11 машинозмін, а на об'єкті Б – 13 машинозмін. Скласти бухгалтерські проводки на всі суми.

Розв'язок:

- основна заробітна плата машиніста Д 911 К 66 15 500
- додаткова заробітна плата машиніста у вигляді доплати за роботу у понадурочний час Д 911 К 66 2000
- нарахування ЄСВ Д 911 К 65 3850
- амортизація баштового крана Д 911 К 13 1350
- поточний ремонт крана Д 911 К 20 3800
- плата за електроенергію Д 911 К 68 4250
- витрати на демонтаж, монтаж і

перевезення на об'єкт

Д 911 К 39 26000

Коефіцієнт розподілу = $(15500 + 2000 + 3850 + 1350 + 3800 + 4250 + 26000) / (11 + 13) = 2364,58$

Розраховуємо величину витрат з утримання баштового крана, яка включається в виробничу собівартість об'єктів А та Б:

об'єкт А $11 \times 2364,58 = 26010,4$ (грн)

об'єкт Б $13 \times 2364,58 = 30739,6$ (грн)

Д 2311 К 911 26010,4 грн

Д 2312 К 911 30739,6 грн

ПРИКЛАД 10 (ЗАДАЧА 4.15)

Розподілити між продукцією А, Б і В загальновиробничі витрати, виходячи з таких господарських операцій у звітному місяці:

- 1) заробітна плата начальника цеху та інших працівників загальновиробничого призначення – 68000 грн.;
- 2) нарахування ЄСВ на заробітну плату начальника цеху та інших працівників загальновиробничого призначення – ?
- 3) амортизація легкового автомобіля, який обслуговує начальника цеху – 900 грн.;
- 4) витрати на відрядження начальника цеху – 4500 грн.;
- 5) витрати на опалення, освітлення, водопостачання, водовідведення виробничих приміщень – 22900 грн.;
- 6) витрати на видачу ліцензії – 1600 грн.;
- 7) розрахунково-касове обслуговування банку – 700 грн.;
- 8) відсотки за короткотермінові позики банку – 12500 грн.

Прямі витрати в розрізі видів продукції:

- матеріальні витрати – 1000 тис. грн, 1500 тис. грн, 1600 тис. грн;
- витрати на оплату праці робітників – 300 тис. грн, 350 тис. грн, 320 тис. грн;
- витрати з експлуатації обладнання – 125 тис. грн, 132 тис. грн, 132 тис. грн.

Скласти бухгалтерські проведення на суми загальновиробничих витрат.

Розв'язок:

№ з/п	Господарські операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн.
		Дебет	Кредит	
1.	Заробітна плата начальника цеху та інших працівників загальновиробничого призначення	91	66	68000
2.	Нарахування ЄСВ на заробітну плату начальника цеху та інших працівників загальновиробничого призначення	91	65	14960
3.	Амортизація легкового автомобіля, який обслуговує начальника цеху	91	13	900
4.	Витрати на відрядження начальника цеху	91	372	4500
5.	Витрати на опалення, освітлення, водопостачання, водовідведення виробничих приміщень	91	685	22900
6.	Витрати на видачу ліцензії	92	685	1600
7.	Розрахунково-касове обслуговування банку	92	31	700
8.	Відсотки за короткотермінові позики банку	95	31	2500

Коефіцієнт розподілу = $111260/5459000=0,02038$

Розраховуємо величину загальновиробничих витрат, яка включається в виробничу собівартість продукцій А, Б та В:

Продукція А $(1000000+300000+125000) \times 0,02038=29041,5$ (грн.)

Продукція Б $(1500000+350000+132000) \times 0,02038=40393,2$ (грн.)

Продукція В $111260 - 29041,5 - 40393,2 = 41825,3$ (грн.)

Д 2311 К 91 29041,5 грн.

Д 2312 К 91 40393,2 грн.

Д 2313 К 91 41825,3 грн.

ПРИКЛАД 11 (ЗАДАЧА 4.21)

Визначити витрати на 1 т прокату металургійного комбінату, якщо відомо:

1. Витрати на виплавляння чавуну за звітний період становили, грн.:

– матеріальні витрати – 300 тис. грн.;

– витрати на оплату праці – 100 тис. грн.;

- відрахування на соціальні заходи – ?
- амортизація основних засобів – 16 тис. грн.;
- інші витрати – 189 тис. грн.

2. Виплавляння чавуну становила 1000 т, з них 100 т. реалізовано, а 900 т направлено на виплавляння сталі.

3. На виплавляння сталі, крім чавуну, було витрачено:

- інших матеріалів – 20 тис. грн.
- витрати на оплату праці – 110 тис. грн.
- відрахування на соціальні заходи – ?
- амортизація основних засобів – 18 тис. грн.
- інші витрати – 200 тис. грн.

4. Виплавляння сталі становила 905 т, з них 400 т реалізовано, а 505 т направлено на виготовлення прокату.

5. На виготовлення прокату, крім сталі, витрачено:

- інших матеріалів – 100 тис. грн.
- витрати на оплату праці – 500 тис. грн.
- відрахування на соціальні заходи – ?
- амортизація основних засобів – 8 тис. грн.
- інші витрати – 90 тис. грн.

6. Випуск прокату склав 506 т.

Розв'язок:

1) визначаємо собівартість виплавляння 1 т чавуну:
 $(300000+100000+22000+16000+189000)/1000=627$ (грн);

2) визначаємо витрати на виплавляння чавуну, направлено на виплавляння сталі:

$$900 \times 627=564300 \text{ (грн)}$$

3) визначаємо собівартість виплавляння 1 т сталі:

$$(20000+110000+24200+18000+200000+564300)/905=1035 \text{ (грн);}$$

4) визначаємо витрати на виплавляння сталі, направленої на виготовлення прокату:

$$505 \times 1035 = 522675 \text{ (грн);}$$

5) визначаємо собівартість виготовлення 1 т прокату:

$$(100000 + 500000 + 110000 + 8000 + 90000 + 522675) / 506 = 2630 \text{ (грн).}$$

ПРИКЛАД 12 (ЗАДАЧА 5.1)

За якого обсягу реалізації підприємство одержить 150000 грн прибутку, якщо змінні витрати на одиницю продукції дорівнюють 96 грн, постійні витрати – 112000 грн, а оптова ціна одиниці продукції – 152 грн. Визначте точку беззбитковості та запас міцності.

Розв'язок:

1) для розрахунку використаємо формулу:

$$Д - ЗВ - ПВ = П,$$

де Д – дохід від реалізації, грн.; ЗВ – змінні витрати, грн.; ПВ – постійні витрати, грн.; П – прибуток, грн.

Нехай x – обсяг реалізації для отримання прибутку 150000 грн., тоді:

$$152x - 96x - 112000 = 150000$$

$$x = 4679 \text{ (од.)}$$

2) Нехай x_1 – обсяг реалізації для отримання прибутку 150000 грн., тоді:

$$152x_1 - 96x_1 - 112000 = 0$$

$$x_1 = 2000 \text{ (од.)}$$

або

$ТБ = ПВ / МД_{од.}$, де ПВ – постійні витрати, грн.; $МД_{од.}$ – маржинальний дохід на одиницю.

$$ТБ = 112000 / (152 - 96) = 2000 \text{ (од.)}$$

3) розраховуємо запас міцності:

$$4679 - 2000 = 2679 \text{ (од.)}$$

ПРИКЛАД 13 (ЗАДАЧА 5.2)

Визначити, за якого обсягу реалізації рентабельність підприємства становитиме 25 %, якщо постійні витрати на такий випуск дорівнюють

200 тис. грн., змінні витрати на одиницю продукції – 50 грн., а оптова ціна одиниці продукції – 90 грн.

Розв’язок:

1) для розрахунку використаємо формулу:

$$Д - ЗВ - ПВ = П,$$

де Д – дохід від реалізації, грн.; ЗВ – змінні витрати, грн.; ПВ – постійні витрати, грн.; П – прибуток, грн.

Нехай x – обсяг реалізації для забезпечення рентабельності 25 %, тоді:

$$90x - 50x - 200000 = 0,25 \times 50x^1$$

$$x = 7273 \text{ (од.)}$$

¹Примітка: рентабельність діяльності = прибуток / собівартість; прибуток = рентабельність * собівартість.

ПРИКЛАД 14 (ЗАДАЧА 5.3)

Визначити й обґрунтувати:

- 1) точку беззбитковості для кожного вибору у комбінації їх продажу;
- 2) обсяг реалізації, необхідний для одержання чистого прибутку – 50000 грн.

ТЗОВ «Кераміка» виготовляє плитку облицювальну і продає її в наборі.

Показник	Плитка		
	Біла	Зелена	Голуба
Дохід від реалізації, тис. грн.	80	80	40
Питомий маржинальний дохід, грн / од.	2,0	3,0	6,0
Постійні витрати, тис. грн.	40		

Розв’язок:

1) Визначаємо частку кожного виду продукції в доході від реалізації:

Плитка біла: $80 / (80+80+40) = 0,4$

Плитка зелена: $80 / (80+80+40) = 0,4$

Плитка голуба: $40 / (80+80+40) = 0,2$

2) Для розрахунку застосуємо формулу:

$$Д - ЗВ - ПВ = П \quad \text{або} \quad МД - ПВ = П,$$

де Д – дохід від реалізації, грн.; ЗВ – змінні витрати, грн.; ПВ – постійні витрати, грн.; П – прибуток, грн., МД – маржинальний дохід, грн.

Нехай x – обсяг реалізації в точці беззбитковості, тоді:

$$2 \times 0,4x + 3 \times 0,4x + 6 \times 0,2x - 40000 = 0$$

$$x = 12500 \text{ (од.)}$$

$$\text{Плитка біла: } 0,4 \times 12500 = 5000 \text{ (од.)}$$

$$\text{Плитка зелена: } 0,4 \times 12500 = 5000 \text{ (од.)}$$

$$\text{Плитка голуба: } 0,2 \times 12500 = 2500 \text{ (од.)}$$

3) Нехай x – обсяг реалізації для одержання чистого прибутку 50000 грн, тоді:

$$2 \times 0,4x + 3 \times 0,4x + 6 \times 0,2x - 40000 = 50000$$

$$x = 28125 \text{ (од.)}$$

$$\text{Плитка біла: } 0,4 \times 28125 = 11250 \text{ (од.)}$$

$$\text{Плитка зелена: } 0,4 \times 28125 = 11250 \text{ (од.)}$$

$$\text{Плитка голуба: } 0,2 \times 28125 = 5625 \text{ (од.)}$$

ПРИКЛАД 15 (ЗАДАЧА 5.4)

Визначити і обґрунтувати:

- 1) точку беззбитковості для кожного виробу у комбінації продажу;
- 2) чистий прибуток при реалізації 500 дверей марки Д-1; 1000 дверей марки Д-2; 900 дверей марки Д-3.

В столярному цеху виробництво і реалізація трьох видів дверей характеризується такими даними:

Показник	Види дверей		
	Д-1	Д-2	Д-3
Обсяг продажу, шт.	800	900	300
Ціна дверей, грн.	2500	2800	3000
Змінні витрати на одні двері, грн.	1800	2000	2100
Постійні витрати, грн.	450000		

Розв'язок:

1) Визначаємо частку кожного виду продукції в доході від реалізації:

$$\text{Д-1: } 800 / (800+900+300) = 0,4$$

$$Д-2: 900 / (800+900+300) = 0,45$$

$$Д-3: 300 / (800+900+300) = 0,15$$

Для розрахунку застосуємо формулу:

$$Д - ЗВ - ПВ = П,$$

де Д – дохід від реалізації, грн.; ЗВ – змінні витрати, грн.; ПВ – постійні витрати, грн.; П – прибуток, грн.

Нехай x – обсяг реалізації в точці беззбитковості, тоді:

$$2500 \times 0,4x + 2800 \times 0,45x + 3000 \times 0,15x - 1800 \times 0,4x - 2000 \times 0,45x - 2100 \times 0,15x - 450000 = 0$$

$$775x = 450000$$

$$x = 581 \text{ (од.)}$$

$$Д-1: 0,4 \times 581 = 232 \text{ (од.)}$$

$$Д-2: 0,45 \times 581 = 262 \text{ (од.)}$$

$$Д-3: 0,15 \times 581 = 87 \text{ (од.)}$$

$$2) \text{ чистий прибуток} = 700 \times 500 + 800 \times 1000 + 900 \times 900 - 450000 = 1510000 \text{ (грн.)}$$

ПРИКЛАД 16 (ЗАДАЧА 5.5)

Визначити й обґрунтувати точку беззбитковості в обсязі реалізації та запас міцності в доходах від реалізації за даними, передбаченими кошторисом; за кошторисними даними розрахувати, на яку величину у відсотковому вираженні (до десяткового знаку) необхідно змінити ціну реалізації, щоб отримати прибуток в розмірі 420 000 грн.

ПП «Дім» виготовляє тільки один вид виробу. Згідно з річним кошторисом, грн.:

Ціна реалізація одиниці продукції	125
Змінні витрати на одиницю продукції	18
Сукупні постійні витрати	210000
Кошторисний прибуток	300000

Рівень прибутку вважається низьким, тому є альтернативні пропозиції:

Пропозиція	Наслідки
Зменшити ціну реалізації на 10 % Збільшити ціну реалізації на 8 %	Збільшиться обсяг реалізації на 6 % Зменшиться обсяг реалізації на 4 %

Розрахувати річний прибуток за кожною пропозицією. Звернути увагу на те, що потрібно представити дані в двох варіантах. Кожна пропозиція є незалежною; при припущенні, що змінні витрати і доходи є лінійними, а постійні витрати не змінюються, коротко пояснити, яка з цих пропозицій буде оптимальнішою?

Розв'язок:

1) Нехай x – обсяг реалізації продукції за кошторисом, тоді:

$$125x - 18x - 210000 = 300000$$

$$107x = 510000$$

$$x = 4767 \text{ (од.)}$$

Нехай x_1 – обсяг реалізації в точці беззбитковості, тоді:

$$125x_1 - 18x_1 - 210000 = 0$$

$$107x_1 = 210000$$

$$x_1 = 1963 \text{ (од.)}$$

$$\text{Запас міцності} = x - x_1 = 4767 - 1963 = 2804$$

2) Нехай x – нова ціна одиниці продукції для отримання прибутку 420000 грн., тоді:

$$4767x - 18 \times 4767 - 210000 = 420000$$

$$4767x = 715806$$

$$x = 150,16 \text{ (грн)}$$

$$150,16 / 125 \times 100 - 100 = 20,1 \text{ (\%)}$$

3) Прибуток за пропозиції 1:

$$112,5 \times 5053 - 18 \times 5053 - 210000 = 267508,5 \text{ (грн)}$$

Прибуток за пропозиції 2:

$$135 \times 4576 - 18 \times 4576 - 210000 = 325392 \text{ (грн)}$$

Друга пропозиція дозволить підвищити прибуток на 25392 грн.

ПРИКЛАД 17 (ЗАДАЧА 5.18)

Визначити і обґрунтувати: маржинальний дохід, чистий прибуток і точку беззбитковості виробництва. Заповнити наведену нижче таблицю, розрахувавши витрати на кожен обсяг виробництва.

Вид витрат	I варіант
Обсяг виробництва, шт.	500
Змінні витрати – всього	?
Постійні витрати – всього	70000
Загальні витрати	?
Змінні витрати на одиницю	200
Постійні витрати на одиницю	?
Загальні витрати на одиницю	?
Ціна за од. виробу	500

Розв'язок:

Вид витрат	I варіант
Обсяг виробництва, шт.	500
Змінні витрати – всього	$200 \times 500 = 100\ 000$
Постійні витрати – всього	70 000
Загальні витрати	$100\ 000 + 70\ 000 = 170\ 000$
Змінні витрати на одиницю	200
Постійні витрати на одиницю	$70000/500 = 140$
Загальні витрати на одиницю	$200 + 140 = 340$
Ціна за од. виробу	500

1) Маржинальний дохід на одиницю становить:

$$500 - 200 = 300 \text{ (грн)}$$

Маржинальний дохід становить:

$$500 \times 500 - 100\ 000 = 150\ 000 \text{ (або } 300 \times 500 = 150\ 000)$$

2) Чистий прибуток:

$$500 \times 500 - 200 \times 500 - 70\ 000 = 80\ 000 \text{ (грн)}$$

3) Нехай x – обсяг реалізації в точці беззбитковості, тоді:

$$500x - 200x - 70000 = 0$$

$$x = 234 \text{ (од.)}$$

ПРИКЛАД 18 (ЗАДАЧА 5.19)

ТОВ «Зоря» виготовляє тільки один вид виробу. Згідно з річним кошторисом:

– ціна реалізація одиниці продукції, грн.	260
– змінні витрати на одиницю продукції, грн.	172
– сукупні постійні витрати, грн.	226 064
– кошторисний прибуток, грн.	300 000

Визначити і обґрунтувати точку беззбитковості в обсязі реалізації та запас міцності в доходах від реалізації за даними, передбаченими кошторисом.

За кошторисними даними розрахувати, на яку величину у відсотковому вираженні (до десяткового знаку) необхідно змінити ціну реалізації, щоб отримати прибуток у розмірі 350 000 грн.

Розв'язок:

1. Визначаємо обсяг реалізації за кошторисом.

Нехай x – обсяг реалізації за кошторисом, тоді:

$$260x - 172x - 226\,064 = 300\,000$$

$$88x = 526\,064$$

$$x = 5\,978 \text{ (од.)}$$

2. Визначаємо обсяг реалізації в точці беззбитковості.

Нехай x_1 – обсяг реалізації в точці беззбитковості, тоді:

$$260 x_1 - 172 x_1 - 226\,064 = 0$$

$$88 x_1 = 226\,064$$

$$x_1 = 2\,569 \text{ (од.)}$$

3. Запас міцності в натуральних одиницях становить:

$$5\,978 - 2\,569 = 3\,409 \text{ (од.)}$$

Запас міцності в доходах від реалізації становить:

$$3409 \times 260 = 886\,340 \text{ (грн)}$$

4. Визначаємо, на яку величину у відсотковому вираженні необхідно змінити ціну реалізації, щоб отримати прибуток в розмірі 350000 грн.

Нехай x_2 – нова ціна реалізації одиниці продукції для отримання прибутку в розмірі 350000 грн., тоді:

$$x_2 \times 5978 - 172 \times 5978 - 226\,064 = 350\,000$$

$$5978x_2 = 350\,000 + 226\,064 + 1\,028\,216$$

$$5978x_2 = 1\,604\,280$$

$$x_2 = 268,36 \text{ (грн)}$$

Отже, щоб отримати прибуток в розмірі 350000 грн, необхідно збільшити ціну на 3,2 % ($268,36 / 260 \times 100\% - 100\%$).

ПРИКЛАД 19 (ЗАДАЧА 5.20)

Підприємство виробляє два види продукції. Дані про виробництво і реалізацію цих виробів за звітний період представлено в таблиці.

№ з/п	Показник	Продукція		Разом
		Виріб 1	Виріб 2	
1	Обсяг реалізації, шт.	30 000	20 000	50 000
2	Ціна за одиницю, грн.	125	86	x
3	Змінні витрати на одиницю, грн.	72	58	x
4	Загальні постійні витрати, тис. грн.	X	X	91

Розрахувати точку безбитковості для кожного виду продукції.

Розв'язок:

З наведених даних видно, що підприємство має таку комбінацію продажів:

- $30\,000/50\,000 \times 100\% = 60\%$ загального обсягу реалізації займає виріб 1;
- $20\,000/50\,000 \times 100\% = 40\%$ загального обсягу реалізації займає виріб 2.

Для розрахунку точки безбитковості кожного виду продукції необхідно визначити величину середньозваженого маржинального доходу.

Для цього використаємо дані таблиці.

№ з/п	Вид продукції	Ціна за одиницю, грн.	Змінні витрати на одиницю продукції, грн.	Маржинальний дохід на одиницю продукції
1	Виріб 1	125	72	53
2	Виріб 2	86	58	28

Розраховуємо середньозважений маржинальний дохід:

$$(53 \times 0,6) + (28 \times 0,4) = 31,8 + 11,2 = 43.$$

Визначаємо точку безбитковості на основі даних середньозваженого маржинального доходу і постійних витрат:

$$91\,000 / 43 = 2\,116 \text{ шт.}$$

Отже, для відшкодування усіх понесених витрат на виробництво продукції підприємство повинне реалізувати не менше 2 116 шт. виробів. Для визначення кількості кожного виду виробів, яких необхідно виготовити, щоб досягти точки безбитковості, застосовуємо комбінацію продажів:

для виробу 1: $2\,116 \times 0,6 = 1\,270$ шт.

для виробу 2: $2\,116 \times 0,4 = 846$ шт.

ПРИКЛАД 20 (ЗАДАЧА 5.21)

На основі наведених нижче даних слід визначити:

- 3) точку безбитковості кондитерської фабрики;
- 4) обсяг реалізації кожного виду продукції для одержання чистого прибутку у сумі 680 000 грн.

Вихідні дані

№ з/п	Показник	Виріб		
		Печиво «Ескімо»	Печиво «Трюфель»	Печиво «Горіхове»
1.	Ціна за 1 кг/грн.	75	85	62
2.	Змінні витрати на одиницю продукції, грн.	47	55	30
3.	Питома вага в загальному обсязі реалізації, %	25	35	40
4.	Постійні витрати	333 750		

Примітка: податок на прибуток становить 18 %.

Розв'язок:

1). Розраховуємо середньозважений маржинальний дохід:

№ з/п	Вид продукції	Ціна за одиницю продукції, грн.	Змінні витрати на одиницю, грн.	Маржинальний дохід на одиницю, грн.
1	2	3	4	5
1	Печиво «Ескімо»	75	47	28

1	2	3	4	5
2	Печиво «Трюфель»	85	55	30
3	Печиво «Горіхове»	62	30	32

Середньозважений маржинальний дохід = $(28 \times 0,25) + (30 \times 0,35) + (32 \times 0,4) = 7 + 10,5 + 12,8 = 30,3$

Точку беззбитковості в натуральних одиницях розраховуємо за формулою:

Точка беззбитковості = Постійні витрати / Маржинальний дохід на одиницю

$$\text{Точка беззбитковості} = 333750 / 30,3 = 11\,015 \text{ (кг);}$$

$$\text{Печиво «Ескімо»} \quad 11015 \times 0,25 = 2754 \text{ (кг);}$$

$$\text{Печиво «Трюфель»} \quad 11015 \times 0,35 = 3855 \text{ (кг);}$$

$$\text{Печиво «Горіхове»} \quad 11015 \times 0,4 = 4406 \text{ (кг).}$$

2). Нехай x – обсяг реалізації печива для одержання чистого прибутку у сумі 680 000 грн. з урахуванням комбінації продажів кількості печива «Ескімо» – $0,25x$, печива «Трюфель» – $0,35x$; печива «Горіхове» – $0,4x$.

Виходячи із цього, складемо рівняння:

$$28 \times 0,25x + 30 \times 0,35x + 32 \times 0,4x - 333750 = 680000 / (1 - 0,18)$$

$$30,3x = 1163018,3$$

$$x = 38384 \text{ (кг)}$$

$$\text{Печиво «Ескімо»} \quad 38384 \times 0,25 = 9596 \text{ (кг);}$$

$$\text{Печиво «Трюфель»} \quad 38384 \times 0,35 = 13434 \text{ (кг);}$$

$$\text{Печиво «Горіхове»} \quad 38384 \times 0,4 = 15354 \text{ (кг);}$$

ПРИКЛАД 21 (ЗАДАЧА 5.22)

Підприємство здійснює випуск і реалізацію 1000 одиниць продукції. У наступному звітному періоді планується збільшення випуску та реалізації продукції до 1400 одиниць за рахунок збільшення кількості менеджерів з продажу, що відповідно призведе до збільшення суми витрат на оплату праці менеджерів у сумі 54000 грн. Необхідно обчислити загальну суму витрат у наступному звітному періоді, визначивши при цьому функцію витрат.

Вихідні дані:

Обсяг випуску 1000 одиниць				
Рахунок витрат	Сума витрат, грн.			
	Сукупні	Постійні	Змінні	Змінні на одиницю
Собівартість реалізованої продукції	850 000	90 000	760 000	760
Адміністративні витрати	105 000	105 000	–	–
Витрати на збут	156 500	102 000	54 500	54,5
Всього	1 111 500	297 000	814 500	814,5

Розв'язок:

В поточному періоді функція витрат буде мати вигляд:

$$y = 297000 + 814,5x.$$

У наступному звітному періоді функція витрат буде мати вигляд:

$$y = 351000 + 814,5x.$$

Загальна сума витрат у наступному звітному періоді складе:

$$351000 + 814,5 \times 1400 = 1491300 \text{ (грн.)}.$$

ПРИКЛАД 22

Приклад формування Звіту про фінансові результати при різних системах обліку і управління.

Звіт про фінансові результати при системі «директ-костинг»:

- 1) виручка від реалізації – 1000\$;
- 2) змінні витрати:
 - а) виробничі – 360 \$;
 - б) комерційні – 100 \$;
 - в) адміністративні – 20 \$;Разом – 480 \$.
- 3) маржинальний дохід (п.1 – п.2) – 520 \$;
- 4) постійні витрати:
 - а) виробничі – 100 \$;
 - б) комерційні – 20 \$;

в) адміністративні – 300 \$;

Разом – 420 \$.

5) чистий прибуток (п.3 – п.4) – 100 \$.

Звіт про фінансові результати при системі «абзорпшен-костинг»:

1) виручка – 1000 \$;

2) виробничі витрати на виготовлення продукції – 460 \$;

3) валова маржа (п.1 – п.2) – 540 \$;

4) адміністративні витрати і витрати на збут – 440 \$;

5) чистий прибуток – 100 \$.

ПРИКЛАД 23 (ЗАДАЧА 6.4)

Визначити і проаналізувати відхилення від норм трудових витрат за умови, що:

1) за місяць виготовлено 300 виробів;

2) норми витрат на одиницю продукції:

за трудомісткістю – 8 л./год.;

за тарифною ставкою – 12 грн;

3) фактично витрачено 2600 л./год., нараховано заробітної плати – 35500 грн.

Розв'язок:

1) визначаємо нормативні витрати за трудомісткістю на загальний випуск виробів:

$$300 \times 8 = 2400 \text{ (л./год);}$$

$$12 \times 2400 = 28800 \text{ (грн);}$$

2) визначаємо відхилення фактичної заробітної плати від нормативної:
 $35500 - 28800 = 6700 \text{ (грн);}$

3) визначаємо фактичну тарифну ставку:

$$35500 / 2600 = 13,6538 \text{ (грн)}$$

4) розраховуємо вплив зміни норм витрат за трудомісткістю на загальне відхилення щодо заробітної плати:

$$(2600-2400) \times 12 = + 2400;$$

5) розраховуємо вплив зміни тарифної ставки на загальне відхилення щодо заробітної плати

$$2600 \times (13,6538 - 12) = + 4300$$

Відхилення фактичної заробітної плати від нормативної становить +6700 грн, у тому числі +2400 грн – за рахунок зміни норм витрат за трудомісткістю та +4300 грн – за рахунок зміни тарифної ставки.

ПРИКЛАД 24 (ЗАДАЧА 6.6)

Визначити відхилення від норм витрат у зв'язку зі заміною матеріалу:

Показники	Норма витрат матеріалу на одиницю продукції, кг	Кількість виробів, шт.	Потреба матеріалу на випуск, кг	Облікова ціна матеріалу, грн.	Сума, грн.
Матеріал, необхідний за технологією	2	4 000		65,00	
Матеріал, який його замінює	1	4 000		76,00	

Загальна сума відхилень _____ (грн)

У тому числі:

за рахунок цін _____ (грн)

за рахунок норм _____ (грн)

Розв'язок:

1. Обчислюємо обсяг матеріалів, необхідних для виробництва продукції:

Показники	Норма витрат матеріалу на одиницю продукції, кг	Кількість виробів, шт.	Потреба матеріалу на випуск, кг
1	2	3	4
Матеріал, необхідний за технологією	2	4 000	$2 \times 4000 = 8000$
Матеріал, який його замінює	1	4 000	$1 \times 4000 = 4000$

2. Обчислюємо вартість матеріалів, необхідних для виготовлення продукції:

Показники	Потреба матеріалу на випуск, кг	Облікова ціна матеріалу, грн.	Сума, грн.
1	2	3	4 (к.4=к.2×к.3)
Матеріал, необхідний за технологією	8000	65,00	8000 x 65=520000
Матеріал, який його замінює	4000	76,00	4000 x 76=304000

3. Обчислимо загальну суму відхилень:

$$304000 - 520000 = - 216000 \text{ грн.}$$

а) у тому числі за рахунок зміни норми:

$$(4000 - 8000) \times 65 = -260000 \text{ грн.}$$

б) у тому числі за рахунок зміни ціни на матеріали:

$$4000 \times (76 - 65) = 44000;$$

Таким чином, відхилення від норм витрат у зв'язку зі заміною матеріалу становить -21600 грн, у тому числі +44000 грн – за рахунок зміни ціни на матеріали та -260000 грн – за рахунок зміни норми.

ПРИКЛАД 25 (ЗАДАЧА 7.2)

Компанія «Енергія» виготовляє електродвигуни, які використовує для виробництва машини. Річна потреба у двигунах складає 3000 штук. Витрати на виробництво електродвигуна власними силами наведені у таблиці:

Калькуляція електродвигуна

Види затрат	Величина витрат, грн.	Характеристика витрат
Прямі матеріальні витрати	500	(релевантні)
Прямі витрати на оплату праці	400	(релевантні)
Виробничі накладні витрати:		
– змінні	600	(релевантні)
– постійні	800	(нерелевантні)
Разом	2300	

Компанія отримала пропозицію купувати електродвигуни за ціною 1800 грн. У цьому випадку вільна виробнича площа може бути передана в оренду за 200 тис. грн. на рік.

Обґрунтуйте, яке рішення буде вірним: «виробляти» чи «купувати»?

Розв'язок:

З метою прийняття обґрунтованого управлінського рішення визначимо витрати, які будуть характерні при двох варіантах.

1. Витрати у разі прийняття рішення «виробляти»:

релевантна собівартість одного електродвигуна: $500+400+600 = 1\,500$ (грн);

релевантні витрати на весь випуск: $1\,500 \times 3\,000 = 4\,500\,000$ (грн);

можливі витрати (втрата орендної плати): 200 000 грн;

загальні релевантні витрати у випадку прийняття рішення «виробляти»:

$4\,500\,000 + 200\,000 = 4\,700\,000$ грн.

2. Витрати у разі прийняття рішення «купувати»:

купівельна вартість електродвигунів: $1\,800 \times 3\,000 = 5\,400\,000$ (грн);

вартість орендної плати («-») : 200 000 (грн);

загальні витрати у випадку прийняття рішення «купувати»:

$5\,400\,000 - 200\,000 = 5\,200\,000$ (грн)

Таким чином, у випадку прийняття рішення «виробляти» витрати компанії становитимуть 4 700 000 грн, а у випадку прийняття рішення «купувати» – 5 200 000 грн. При цьому втрати у разі прийняття рішення «купувати» складуть 500 000 грн ($4\,700\,000 - 5\,200\,000$).

Висновок: вигідніше виробляти електродвигуни власними силами.

ПРИКЛАД 26 (ЗАДАЧА 7.8)

Виробниче підприємство за звітний рік реалізувало 1270 одиниць продукції за ціною 224 грн. за одиницю. Змінні витрати на одиницю продукції та постійні витрати відображені у таблиці:

Показник	Сума, грн.
Дохід від реалізації	284 480
Змінні витрати, в т.ч.:	
матеріальні	95 250
на оплату праці	35 560
загальновиробничі	21 590
Постійні витрати, в т.ч.:	
загальновиробничі	14 680
адміністративні	28 790
на рекламу	11 230

Підприємство планує опанувати новий ринок збуту, на якому воно зможе реалізувати 300 одиниць продукції за ціною 200 грн за одиницю. Для цього необхідно провести рекламу на суму 5000 грн та ввести додаткову одиницю управлінського персоналу, що збільшить адміністративні витрати на 6100 грн. Чи варто підприємству опанувати новий ринок збуту?

Розв'язок:

1. Диференціальний дохід становить:

$$200 \times 300 = 60\,000 \text{ грн.}$$

2. Визначаємо диференціальні витрати.

Змінні витрати на одиницю продукції:

$$(95250+35560+21590) / 1270 = 120 \text{ (грн)}$$

Диференціальні витрати становлять:

$$120 \times 300 + 5000 + 6100 = 47100 \text{ (грн)}$$

3. Визначаємо диференціальний прибуток:

$$60\,000 - 47100 = 12900 \text{ (грн)}$$

Отже, при опануванні нового ринку збуту підприємство зможе отримати прибуток у розмірі 12900 грн.

ПРИКЛАД 27 (ЗАДАЧА 7.9)

Підприємство може прийняти спецзамовлення на купівлю їхньої продукції за ціною, яка є нижчою, ніж звичайна ціна їх реалізації. Чи варто прийняти підприємству таке замовлення, якщо відомо:

1) ціна реалізації продукції у спецзамовленні – 700 грн. (звичайна ціна реалізації – 850 грн);

2) обсяг реалізації у спецзамовленні – 500 од.;

3) калькуляція спецзамовлення (повна собівартість):

Показник	Витрати загалом, грн.	Витрати на одиницю, грн.
1	2	3
Прямі матеріальні витрати	195 000	390
Прямі витрати на оплату праці	64 500	129
Інші прямі витрати	27 000	54

1	2	3
Загальновиробничі витрати (з них 65 % – постійні)	47 000	94
Адміністративні витрати	34 000	68
Витрати на збут (з них 72 % – постійні)	27 500	55
Разом	395 000	790

Розв'язок:

1. Визначаємо диференціальний дохід:

$$700 \times 500 = 350\,000 \text{ (грн)}$$

2. Визначаємо диференціальні витрати:

Прямі матеріальні витрати		195 000
Прямі витрати на оплату праці		64 500
Інші прямі витрати		27 000
Змінні загальновиробничі витрати	$47000 \times 0,35 =$	16 450
Змінні витрати на збут	$27500 \times 0,28 =$	7 700
Разом		310 650 (грн)

Оскільки загальна сума постійних витрат не зміниться у разі прийняття спецзамовлення, то ці витрати є не релевантними для прийняття цього рішення.

2. Визначаємо диференціальний прибуток

$$350000 - 310650 = 39350 \text{ (грн)}$$

Отже, у разі прийняття спецзамовлення підприємство отримає прибуток у розмірі 39350 грн.

ПРИКЛАД 28 (ЗАДАЧА 8.6)

У ТОВ «Сяйво» планові обсяги реалізації готової продукції складають на липень – 230 од., серпень – 300 од., вересень – 260 од., жовтень – 200 од. Ціна одиниці продукції в липні-серпні планується на рівні 180 грн, у вересні – 195 грн. Залишки готової продукції на кінець місяця плануються у розмірі 25 % від місячного обсягу реалізації наступного періоду.

Для виготовлення одиниці продукції необхідно 3 м² матеріалу «А» та 5 шт. матеріалу «Б». Ціна за 1 м² матеріалу «А» прогнозується у липні-

вересні на рівні 20 грн. Ціна за 1 шт. матеріалу «Б» планується на рівні 8 грн. у липні-серпні та 8,5 грн у вересні.

Запаси матеріалу «А» на кінець місяця плануються в розмірі 30 % виробничої потреби в наступному місяці. У жовтні виробнича потреба у матеріалі «А» становитиме 660 м².

Взяти до уваги, що залишок матеріалу «А» на 1 липня 2026 р. становить 222 м², а залишок готової продукції – 58 одиниць.

Необхідно скласти бюджет продажу, бюджет виробництва, бюджет прямих матеріальних витрат, бюджет придбання матеріалу «А» на третій квартал, заповнивши нижченаведені таблиці, та зробити висновки.

Розв'язок:

Бюджет продажу ТОВ «Сяйво» на III квартал 2026 р.

Показник	липень	серпень	вересень	Разом за квартал
Обсяг реалізації, од.	230	300	260	790
Ціна одиниці продукції, грн.	180	180	195	-
Дохід від реалізації, грн.	41400	54000	50700	146100

$$\begin{array}{l} \text{Обсяг} \\ \text{виробництва} \\ \text{продукції} \end{array} = \begin{array}{l} \text{Запланований} \\ \text{обсяг} \\ \text{реалізації} \end{array} + \begin{array}{l} \text{Залишки готової} \\ \text{продукції на} \\ \text{кінець бюджетного} \\ \text{періоду} \end{array} - \begin{array}{l} \text{Залишки готової} \\ \text{продукції на} \\ \text{початок бюджетного} \\ \text{періоду} \end{array}$$

Бюджет виробництва ТОВ «Сяйво» на III квартал 2026 р.

Показник	липень	серпень	вересень	Разом за квартал
Запланований обсяг реалізації, од.	230	300	260	790
Залишки готової продукції на початок бюджетного періоду, од.	58	$300 \times 0,25 = 75$	$260 \times 0,25 = 65$	58
Залишки готової продукції на кінець бюджетного періоду, од.	$300 \times 0,25 = 75$	$260 \times 0,25 = 65$	$200 \times 0,25 = 50$	50
Запланований обсяг виробництва, од.	$230 + 75 - 58 = 247$	$300 + 65 - 75 = 290$	$260 + 50 - 65 = 245$	$790 + 50 - 58 = 782$

Бюджет прямих матеріальних витрат ТОВ «Сяйво» на III квартал 2026 р.

Показник	липень	серпень	вересень	Разом за квартал
Запланований обсяг виробництва, од.	247	290	245	782
Витрати на одиницю продукції:				-
– матеріалу А, м ²	3	3	3	-
– матеріалу В, шт.	5	5	5	
Витрати матеріалів на весь обсяг виробництва:				
– матеріалу А, м ²	247 x 3=741	290 x 3=870	245 x 3=735	2 346
– матеріалу В, шт.	247 x 5=1 235	290 x 5=1 450	245 x 5=1 225	3 910
Прямі матеріальні витрати, грн.:				
– матеріалу А	741 x 20=14 820	870 x 20=17 400	735 x 20=14 700	46 920
– матеріалу В	1 235 x 8=9 880	1 450 x 8=11 600	1 225 x 8,5=10 412,5	31 892,5
Разом матеріальних витрат	24 700	29 000	25 112,5	78 812,5

Необхідний обсяг придбання виробничих запасів = Виробнича потреба у запасах + Кількість виробничих запасів у залишку на кінець бюджетного періоду – Кількість виробничих запасів у залишку на початок бюджетного періоду

Бюджет придбання матеріалу А ТОВ «Сяйво» на III квартал 2026 р.

Показник	липень	серпень	вересень	Разом за квартал
Виробнича потреба у матеріалі А, м ²	741	870	735	2346
Кількість матеріалу А у залишку на початок бюджетного періоду, м ²	222	870*0,3=261	735*0,3=220,5	222
Кількість матеріалу А у залишку на кінець бюджетного періоду, м ²	870*0,3=261	735*0,3=220,5	660*0,3=198	198
Необхідний обсяг придбання матеріалу А, м ²	741+261-222=780	870+220,5-261=829,5	735+198-220,5=712,5	2322
Загальні витрати на придбання матеріалу А, грн.	780*20=15600	829,5*20=16590	712,5*20=14250	46440

ПРИКЛАД 29 (ЗАДАЧА 8.7)

У таблиці відображено статичний, гнучкий бюджети та фактичні дані ПАТ «Світоч» за I квартал поточного року. Порівняйте фактичні дані з бюджетними та зробіть відповідні висновки.

Таблиця

Розрахунок відхилень фактичних даних від даних статичного (зведеного) і гнучкого бюджету ПАТ «Світоч» за I квартал

Показник	Дані статичного бюджету	Дані гнучкого бюджету	Фактичні дані	Відкоригований гнучкий бюджет	Відхилення фактичних даних від статичного бюджету	Відхилення фактичних даних від гнучкого бюджету
Обсяг виробництва, од.	900	900	956			
Змінні прямі матеріальні витрати, грн	270000	270000	280700			
Змінні прямі витрати на оплату праці, грн	109800	109800	118120			
Змінні інші прямі витрати, грн	86200	86200	87108			
Змінні загальновиробничі витрати, грн	27900	27900	28705			
Постійні загальновиробничі витрати, грн	121 195	121 195	121 605			
Адміністративні витрати, грн	182 900	182 900	168750			
Витрати на збут:						
- змінні, грн	95400	95400	89000			
- постійні, грн	162300	162300	178900			
Разом витрат, грн						

Розв'язок:

Розрахунок відхилень фактичних даних від даних статичного (зведеного) і гнучкого бюджету ПАТ «Світоч» за I квартал поточного року наведемо у таблиці:

Показник	Дані статичного бюджету	Дані гнучкого бюджету	Фактичні дані	Відкоригований гнучкий бюджет	Відхилення фактичних даних від статичного бюджету	Відхилення фактичних даних від гнучкого бюджету
Обсяг виробництва, од.	900	900	956	956	-	+56
Змінні прямі матеріальні витрати, грн (300 грн на одиницю продукції)	270000	270000	280700	286800	+ 10 700	- 6 100
Змінні прямі витрати на оплату праці, грн (122 грн на одиницю продукції)	109800	109800	118120	116 632	+ 8 320	+ 1 488
Змінні інші прямі витрати, грн (95,8 грн на одиницю продукції)	86200	86200	87108	91584,8	+ 908	- 4476,8
Змінні загальновиробничі витрати, грн (31 грн на одиницю продукції)	27900	27900	28705	29 636	+ 805	- 931
Постійні загальновиробничі витрати, грн	121 195	121 195	121 605	121 195	+ 410	+ 410
Адміністративні витрати, грн	182 900	182 900	168750	182900	- 14150	- 14150
Витрати на збут: - змінні (106 грн на одиницю продукції) - постійні, грн	95400 162300	95400 162300	89000 178900	101336 162300	-6400 +16600	-12336 +16600
Разом витрат, грн	1055695	1055695	1072888	1092383,8	+17193	-19495,8

Таким чином, при порівнянні фактичних даних з даними статичного бюджету на підприємстві мали місце перевитрати за більшістю статей витрат (крім адміністративних витрат та змінних витрат на збут), загальна сума перевитрат склала 17193 грн. При порівнянні фактичних даних з даними гнучкого бюджету на підприємстві перевитрати мали місце лише за

трьома статтями, зокрема змінними прямими витратами на оплату праці, постійними загальновиробничими витратами та постійними витратами на збут. За всіма іншими статтями витрат була економія, що в підсумку спричинило економію витрат на 19495,8 грн. Слід відзначити, що дані гнучкого бюджету є більш точними, оскільки враховують обсяг виробництва.

ПРИКЛАД 30 (ЗАДАЧА 9.5)

Скласти Звіт про прибутки і збитки із відображенням:

- а) змінних витрат (маржинальної калькуляції);
- б) калькуляції з повним розподілом витрат.

Охарактеризувати метод повного розподілу затрат як метод визначення собівартості виробленої продукції.

Підприємство виробляє і реалізує два види продукції: виріб А і виріб Б.

Вихідні дані наведені в таблиці:

Вихідні дані	Виріб А	Виріб Б
Ціна реалізації, грн.	300	250
Працевзатрати на од. продукції, грн.	45	56
Матеріали на одиницю продукції, грн.	94	78
Змінні виробничі накладні витрати на од. продукції, грн.	51	31
Обсяг виробництва, шт.		
Січень	400	500
Лютий	450	600
Обсяг реалізації, шт.		
Січень	350	400
Лютий	450	650
Постійні накладні витрати, грн.		
Січень	9 850	
Лютий	8 500	

Розв'язок:

- а) Звіт про прибутки і збитки, січень

Дохід від продажу: $300 \times 350 + 250 \times 400 = 205000$

Собівартість (змінні витрати) : 132500

- змінні витрати на оплату праці $45 \times 350 + 56 \times 400 = 38150$
- змінні матеріальні витрати $94 \times 350 + 78 \times 400 = 64100$
- змінні виробничі накладні витрати $51 \times 350 + 31 \times 400 = 30250$

Маржинальний дохід: 72500

Постійні накладні витрати: 9850

Прибуток: 62650

б) Звіт про прибутки, січень

Дохід від продажу: $300 \times 350 + 250 \times 400 = 205000$

Собівартість (з повним розподілом витрат) : 142350

- змінні витрати на оплату праці $45 \times 350 + 56 \times 400 = 38150$
- змінні матеріальні витрати $94 \times 350 + 78 \times 400 = 64100$
- змінні виробничі накладні витрати $51 \times 350 + 31 \times 400 = 30250$
- постійні накладні витрати: 9850

Прибуток: 62650

ІНДИВІДУАЛЬНА РОБОТА

ПЕРЕЛІК ТЕОРЕТИЧНИХ ПИТАНЬ

1. Еволюція управлінського обліку.
2. Стан та майбутнє розвитку управлінського обліку.
3. Роль управлінського обліку для функціонування вітчизняних підприємств в умовах ринкової економіки.
4. Роль та значення інформації для прийняття управлінських рішень.
5. Розвиток управлінського обліку в умовах його комп'ютеризації.
6. Поняття витрат на виробництво, напрями обліку витрат та їх класифікація.
7. Об'єкти обліку витрат і їх номенклатура.
8. Управлінський облік матеріальних витрат.
9. Управлінський облік витрат на оплату праці.
10. Облік загальновиробничих витрат і порядок їх розподілу.
11. Управлінський облік адміністративних витрат.
12. Управлінський облік витрат на збут.
13. Управлінський облік інших витрат операційної діяльності.
14. Управлінський облік фінансових витрат.
15. Облік інших витрат.
16. Облік втрат від браку.
17. Облік втрат від простоїв.
18. Аналіз співвідношення затрат, прибутку і обсягу реалізації.
19. Мета і методи аналізу взаємозв'язку «витрати – обсяг – прибуток».
20. Аналіз варіантів альтернативних рішень.
21. Система обліку і управління «Директ – костинг» та її суть.
22. Система обліку і управління «Стандарт – кост» та її характеристика.
23. Нормативний метод обліку витрат.
24. Позамовний метод обліку витрат.
25. Попередільний, попроцесний і простий методи обліку витрат і їх характеристика.
26. Облік доходів і фінансових результатів від основної діяльності.

27. Облік доходів і фінансових результатів від фінансової діяльності.
28. Управлінський облік доходів і фінансових результатів від інвестиційної діяльності.
29. Управлінський облік доходів і фінансових результатів від надзвичайних подій.
30. Внутрішня бухгалтерська та управлінська звітність: поняття, принципи розробки, використання для аналізу діяльності

ПЕРЕЛІК ЗАДАЧ

Задача 1

Визначити і обґрунтувати:

- а) точку беззбитковості для кожного виробу у комбінації їх продажу;
- б) обсяг реалізації, необхідний для одержання чистого прибутку 100000 грн.

ТЗОВ «Кераміка» виготовляє плитку облицювальну і продає її в наборі.

Показник	Фарба			
	Синя	Зелена	Голуба	Біла
Дохід від реалізації, тис. грн.	300	800	400	500
Питомий маржинальний дохід, грн./од.	200,0	300,0	600,0	200,0
Постійні витрати, тис. грн.	36 800			

Задача 2

Визначити втрати від браку на основі таких даних:

Вартість виявленого браку при проведенні робіт	12 500 грн
Сума виставленої претензії сторонній організації за брак з її вини	3 500 грн
Віднесена на виконроба частина вартості браку	1 200 грн
Нарахована заробітна плата робітникам за виправлення браку	4 430 грн
Здійснено нарахування ЄСВ на заробітну плату робітникам за виправлення браку	?
Списано матеріали на виправлення браку	820 грн
Списані втрати від браку	?

Скласти бухгалтерські проведення на всі суми.

Задача 3

Провести класифікацію затрат за економічними елементами і статтями калькуляції та скласти кореспонденцію рахунків на основі таких даних:

1. Зараховано на поточний рахунок позику банку.
2. Прийнято до оплати рахунок за спожиту електроенергію для виробничих потреб.
3. Витрати на відшкодування шкоди, заподіяної працівникові ушкодженням здоров'я, пов'язаним за виконання ним трудових обов'язків.
4. Знос нематеріальних активів адміністративного призначення.
5. Вартість пального, використаного для потреб техніки.
6. Заробітна плата директора підприємства.
7. Сума премій до ювілейних дат працівників організації.
8. Нарахування ЄСВ на заробітну плату начальника цеху.
9. Витрати на виготовлення продукції в підсобних виробництвах організації, не виділених на окремий баланс.

Задача 4

Провести класифікацію затрат за економічними елементами і статтями калькуляції та скласти кореспонденцію рахунків на основі таких даних:

1. Повернуто залишок невикористаних підзвітних сум.
2. Амортизація складських приміщень.
3. Відрахування структурних підрозділів на утримання апарату управління організації.
4. Витрати на службові відрядження бухгалтера.
5. Пеня за несвоєчасне перерахування податку на прибуток.
6. Нарахування ЄСВ на заробітну плату головного бухгалтера.
7. Використано з каси кошти на загальновиробничі потреби.
8. Заробітна плата виконроба.

9. Вартість аудиторських консультацій з питань обліку та оподаткування.

Задача 5

Визначити суму витрат операційної діяльності за економічними елементами та собівартість продукції за статтями калькуляції, фінансовий результат від всіх видів діяльності та чистий прибуток на основі таких даних:

1. Вартість матеріалів, використаних на виготовлення продукції – 350 000 грн.
2. Орендна плата за приміщення складу – 14 000 грн.
3. Матеріальна допомога в розмірі прожиткового мінімуму – ?
4. Заробітна плата адміністрації – 25 400 грн.
5. Заробітна плата робітників за виготовлення продукції – 185 000 грн.
6. Нарахування ЄСВ на заробітну плату працівників – ?
7. Відсотки по короткотермінових позиках банку для поповнення обігових коштів – 8 530 грн.
8. Списано залишкову вартість ліквідованого комп'ютера – 1 100 грн.
9. Амортизація по виробничому обладнанню – 16 000 грн.
10. Вартість реалізованої продукції разом з ПДВ – 1 680 000 грн.
11. Сума одержаного авансу від покупця – 850 000 грн.

Скласти бухгалтерські проведення на всі суми.

Задача 6

Провести розподіл на постійні та змінні, регульовані та нерегульовані на рівні начальника цеху та директора підприємства таких витрат:

1. Витрати матеріалів на потреби адмінперсоналу.
2. Основна заробітна плата адміністрації організації.
3. Додаткова заробітна плата робітників основного виробництва.
4. Орендна плата за користування приміщенням під офіс.
5. Амортизація по виробничому обладнанню.
6. Витрати на службові відрядження начальника цеху.

7. Знос інших необоротних матеріальних активів.
8. Нарахування ЄСВ на заробітну плату робітників.
9. Основна заробітна плата робітників основного виробництва.
10. Вартість матеріалів, використаних на виготовлення продукції.

Задача 7

Визначити і обґрунтувати витрати підприємства за економічними елементами та статтями калькуляції на основі таких даних:

№ з/п	Зміст господарських операцій	Сума, тис. грн.
1	Вартість матеріалів, використаних на виготовлення продукції	365
2	Орендна плата за користування офісом організації	11,0
3	Амортизація по обладнанню	9,8
4	В касу з рахунку в банку надійшли кошти для виплати заробітної плати	126
5	Заробітна плата робітників за виготовлення продукції	126
6	Нарахування ЄСВ на заробітну плату працівників	?
9	Відсотки по короткотермінових позиках банку для виробничих потреб	1,8
10	Безоплатно отримано матеріальні цінності	21
11	Виставлено рахунок покупцям за виготовлену продукцію	872

Задача 8

Нарахувати заробітну плату робітникам, використовуючи колективно-відрядну систему оплати праці. Фактична заробітна плата бригади становить 94530 грн.

№ п/п	ППП	Таб. номер	Розряд	Годинна тарифна ставка	Кількість відпрацьованих годин	КТУ
1.	Сидоров В. П.	12	II	62,50	230	1,0
2.	Гуменюк І. В.	13	III	67,70	210	1,1
3.	Левків О. М.	14	IV	70,90	245	0,9
4.	Шевчук Р. Л.	15	V	83,10	250	1,0

Задача 9

Згрупувати і обґрунтувати на підставі наведених даних витрати ТзОВ «Степ», що займається виготовленням столярних виробів, за статтями калькуляції, склавши бухгалтерські проведення.

1. Вартість браку за мінусом відшкодування винними особами.
2. Енергія для роботи пилорам зі сторони.
3. Оплата праці робітникам за роботу в нічний час.
4. Знос спеціального інструменту.
5. Заробітна плата майстра цеху.
6. Нарахування ЄСВ на заробітну плату працівників.
7. Витрати на опалення приміщення цеху власною котельнею.
8. Вартість допоміжних матеріалів.
9. Паливо та електроенергія для опалення приміщень цехів.
10. Тирсоплита, використана для виготовлення столярних виробів.

Задача 10

Визначити вартість матеріалів, списаних на виробництво, використовуючи оцінку середньозваженої собівартості і ФІФО, коли відомо:

- залишок матеріалів на початок місяця склав: 1200 шт. по 235 грн;
- надійшло від постачальників протягом місяця 3500 шт. по 250 грн;
1250 шт. по 283 грн;
850 шт. по 321 грн;
- залишок матеріалів на кінець місяця склав 2500 шт.

Знайти вартість матеріалів, що залишились на кінець місяця і скласти бухгалтерські проведення на списання матеріалів.

Задача 11

Визначити і обґрунтувати: загальну суму заготівельно-складських витрат і списати їх на вартість матеріалів і МШП, коли відомо, що

матеріалів протягом місяця за обліковими цінами надійшло на суму 152 000 грн., а МПП – 35 000 грн. Скласти бухгалтерські проведення на всі суми.

Протягом місяця мали місце такі заготівельно-складські витрати:

– заробітна плата працівників складу	29 600 грн;
– нарахування ЄСВ на заробітну плату працівників	?
– амортизація будинку складу	900 грн;
– знос інших необоротних матеріальних активів	1 180 грн;
– матеріальні витрати на потреби складу	7 900 грн;
– знос комп'ютера, який знаходиться в будівлі складу	1 120 грн.

Задача 12

Визначити, обґрунтувати і розподілити заробітну плату в сумі 148850 грн між членами бригади, коли відомо, що в бригаді працює шість чоловік: 2 – є із шостим розрядом, 2 – є із п'ятим, один із четвертим і один із третім. Вони відпрацювали за місяць відповідно 176 год., 180 год., 170 год., 176 год., 172 год., 176 год. Годинні тарифні ставки VI – 76,0 грн, V – 72,6 грн, IV – 68,2 грн, III – 63,7 грн. КТУ членів бригади відповідно становить 1,1; 0,8; 1,0; 0,9; 1,0; 1,0. Скласти бухгалтерські проведення на суму нарахованої заробітної плати.

Задача 13

Визначити, обґрунтувати і списати суми втрат від браку, виявленого в основному виробництві на основі таких даних:

- вартість виявленого браку – 12 600 грн.
- вартість одержаного металобрухту – 2000 грн.
- вартість матеріалів, витрачених на виявлення браку – 800 грн.
- сума виставленої претензій – 1360 грн.
- утримано із винуватця (майстра) за брак – 1250 грн.
- заробітна плата робітників за виправлення браку – 1210 грн.
- нарахування ЄСВ на заробітну плату робітників, які займались виправленням браку – ?

Задача 14

При якому обсязі виробництва підприємство одержить 200000 грн прибутку, якщо змінні витрати на одиницю продукції дорівнюють 110 грн, постійні витрати – 270 000 грн., а оптова ціна одиниці продукції – 260 грн. Знайдіть точку беззбитковості.

Задача 15

Визначити і обґрунтувати ціну електроенергії, яка забезпечить прибуток 900000 грн. при запланованому обсязі виробництва; розрахувати точку беззбитковості, виходячи з ціни, що була визначена; розрахувати запас міцності.

Гідроелектростанція потужністю 360 МВт планує виробити 635 млн. кВт/год. електроенергії на рік.

Бюджет витрат електроенергії має такий вигляд, грн.

Витрати	Постійні	Змінні на1000кВт/ год.
Плата за воду	-	55
Інші виробничі витрати	23400000	30
Витрати на транспортування електроенергії	-	10
Адміністративні витрати	6750000	-
РАЗОМ	30150000	95

Задача 16

Визначити вартість матеріалів, списаних на виробництво, використовуючи методи оцінки ФІФО та середньозваженої собівартості, коли відомо:

1. Залишок на початок місяця: 350 шт. по 1 450 грн;
2. Надійшло від постачальників 400 шт. по 1 500 грн;
250 шт. по 1 340 грн;
380 шт. по 1 250 грн;
3. Залишок матеріалів на кінець місяця склав 620 шт.

Задача 17

Визначити і обґрунтувати при якому обсязі виробництва рентабельність фірми складе 20 %, якщо постійні витрати на даний випуск дорівнюють 122 тис. грн., змінні витрати на одиницю продукції – 290 грн., а оптова ціна одиниці продукції – 590 грн. Знайдіть точку беззбитковості.

Задача 18

Визначити і обґрунтувати при якому обсязі виробництва підприємство одержить 500000 грн. прибутку, якщо змінні витрати на одиницю продукції дорівнюють 400 грн, постійні витрати – 180500 грн., а оптова ціна одиниці продукції – 700 грн. Знайдіть точку беззбитковості.

Задача 19

Визначити і обґрунтувати маржинальний дохід від реалізації продукції якщо відомо, що ціна одиниці реалізованої продукції – 120 грн, постійні витрати – 400000 грн., чистий прибуток – 150000 грн., обсяг реалізації – 1000 шт. Знайдіть точку беззбитковості та запас міцності.

Задача 20

Визначити і обґрунтувати собівартість 1 тис. шт. цегли після випалювання, якщо відомо:

Витрати на формування 180 000 шт. цегли:

прямі матеріальні витрати – 420 тис. грн.

прямі витрати на оплату праці – 220 тис. грн.

інші прямі витрати – 60 тис. грн.

загальновиробничі витрати – 120 тис. грн.

Брак цегли на стадії формування – 150 шт.

Додаткові витрати на сушіння 179 850 шт. цегли після її формування:

прямі матеріальні витрати – 250,0 тис. грн.

прямі витрати на оплату праці – 150 тис. грн.

інші прямі витрати – 95 тис. грн.

загальновиробничі витрати – 70 тис. грн.

Брак цегли на стадії сушіння – 80 шт.

Додаткові витрати на випалювання 179 770 шт. цегли після її сушіння:

прямі матеріальні витрати – 120 тис. грн.

прямі витрати на оплату праці – 91 тис. грн.

інші прямі витрати – 30 тис. грн.

загальновиробничі витрати – 77 тис. грн.

Задача 21

Визначити і обґрунтувати: собівартість 1 т прокату металургійного комбінату, якщо відомо:

Витрати на виплавку чавуну за звітний період становили, грн.:

- прямі матеріальні витрати – 32250 тис. грн.
- прямі витрати на оплату праці – 18000 тис. грн.
- інші прямі витрати – 8000 тис. грн.
- загальновиробничі витрати – 18000 тис. грн.

Виплавка чавуну становила 9000 тонн, з них 1000 тонн реалізовано, а 8000 тонн направлено на виплавку сталі.

На виплавку сталі, крім чавуну, було витрачено:

- інших матеріалів – 155 тис. грн.
- витрати на оплату праці – 4 000 тис. грн.
- інші прямі витрати – 3 200 тис. грн.
- загальновиробничі витрати – 130 тис. грн.

Виплавка сталі становила 8 100 тонн, з них 4 900 тонн реалізовано, а 3 200 направлено на виготовлення прокату.

На виготовлення прокату, крім сталі, витрачено:

- інших матеріалів – 900 тис. грн.
- витрати на оплату праці – 820 тис. грн.
- інші прямі витрати – 180 тис. грн.
- загальновиробничі витрати – 150 тис. грн.

Випуск прокату склав 3 220 тонн.

Задача 22

Визначити трансферну ціну напівфабрикату А, який використовується у виробництві продукту Б за умови, наведеними в таблиці (грн.).

	Повна собівартість	У тому числі		Ціна
		Матеріальні витрати	Витрати на обробку	
А	860	480	380	?
Б	1120	820	300	1420

Задача 23

Визначити результат діяльності виробничого підрозділу (цеху) підприємства за показником витрат. Дані про планові та фактичні витрати цеху наведені у таблиці. Оцінку здійснити виходячи з того, що цех виконав свою виробничу програму на 130 %.

Стаття витрат	Планові (грн)	Фактичні (грн)
Сировина і основні матеріали	75 000	83 000
Куповані вироби і напівфабрикати	10 000	15 000
Паливо і енергія на технологічні цілі	15 000	17 000
Основна заробітна плата виробничих робітників	78 000	75 500
Додаткова заробітна плата	2 300	3 100
Нарахування ЄСВ	?	?
Загальновиробничі витрати	87 000	90 000
Втрати від браку	2 000	X
Разом		

Задача 24

Визначити фінансові результати від всіх видів діяльності, чистий прибуток, склавши при цьому бухгалтерські проведення, на основі таких даних:

1. Прямі матеріальні витрати – 720 тис. грн.
2. Прямі витрати на оплату праці – 240 тис. грн.
3. Витрати на експлуатацію обладнання – 109 тис. грн.
4. Загальновиробничі витрати – 98 тис. грн.
5. Адміністративні витрати – 48 тис. грн.
6. Витрати на збут – 9 тис. грн.
7. Інші витрати операційної діяльності – 11 тис. грн.

8. Відсотки за банківськими кредитами сплачені – 2 тис. грн.
9. Дивіденди одержані – 17 тис. грн.
10. Відсотки банку, одержані за користування грошовими коштами – 2 тис. грн.
11. Плата незалежним реєстраторам за ведення реєстру акціонерів – 1,3 тис. грн.
12. Сума отриманих коштів за реалізовані матеріали – 18 тис. грн. (в т. ч. ПДВ).
13. Вартість реалізованої готової продукції разом з ПДВ – 1450 тис. грн.
14. Собівартість реалізованих запасів – 29 тис. грн.
15. Продажна вартість реалізованих запасів разом з ПДВ – 66 тис. грн.
16. Нарахований податок на прибуток – ?

Задача 25

Скласти Звіт про прибутки із відображенням:

- а) змінних витрат (маржинальної калькуляції);
- б) калькуляції з повним розподілом затрат.

Охарактеризувати метод повного розподілу затрат як метод визначення собівартості виробленої продукції. Підприємство виробляє і реалізує два види продукції: виріб А і виріб Б.

Вихідні дані наведені в таблиці.

	Виріб А	Виріб Б
Ціна реалізації, грн.	145	170
Працевитрати на од. продукції, грн.	13	16
Змінні виробничі накладні витрати, грн.	15	17
Матеріали, грн.	110	120
Обсяг виробництва, шт.		
Квітень	500	700
Травень	450	500
Обсяг реалізації, шт.		
Квітень	450	600
Травень	450	550
Постійні накладні витрати, грн.		
Січень	9700	
Лютий	9300	

Задача 26

Визначити і обґрунтувати: маржинальний дохід, чистий прибуток і точку беззбитковості виробництва, заповнити наведену нижче таблицю, розрахувавши витрати на кожен обсяг виробництва.

Вид витрат	Обсяг виробництва, шт.		
	I варіант	II варіант	III варіант
Обсяг виробництва, шт.	29700	48500	61000
Змінні витрати – всього	?	?	?
Постійні витрати – всього (грн)	550000	600000	700000
Загальні витрати (грн)	?	?	?
Змінні витрати на одиницю (грн)	300	310	320
Постійні витрати на одиницю	?	?	?
Загальні витрати на одиницю	?	?	?
Ціна за од. виробу (грн)	450	620	790

Задача 27

Знайти витрати на 1 т прокату металургійного комбінату, якщо відомо:

1. Витрати на виплавку чавуну за звітний період становили, грн.:
 - прямі матеріальні витрати – 730 тис. грн.
 - прямі витрати на оплату праці – 950 тис. грн.
 - відрахування на соціальні заходи – ?
 - амортизація основних засобів – 90 тис. грн.
 - інші загальновиробничі витрати – 103 тис. грн.
2. Виплавка чавуну становила 210 тонн, з них 90 тонн реалізовано, а 120 тонн направлено на виплавку сталі.
3. На виплавлення сталі, крім чавуну, було витрачено:
 - інших матеріалів – 540 тис. грн.
 - витрати на оплату праці – 180 тис. грн.
 - відрахування на соціальні заходи – ?
 - амортизація основних засобів – 60 тис. грн.
 - інші загальновиробничі витрати – 70 тис. грн.

4. Виплавка сталі становила 145 тонн. з них 55 тонн реалізовано, а 90 тонн направлено на виготовлення прокату.

5. На виготовлення прокату, крім сталі, витрачено:

- інших матеріалів – 500 тис. грн.
- витрати на оплату праці – 940 тис. грн.
- відрахування на соціальні заходи – ?
- амортизація основних засобів – 13 тис. грн.
- інші загальновиробничі витрати – 40 тис. грн.

6. Випуск прокату склав 101 тонна.

Задача 28

Заповніть журнал реєстрації господарських операцій на основі вищенаведених даних та вкажіть первинні документи, враховуючи, що першою подією було відвантаження комп'ютера. ТОВ «Будсервіс» реалізувало комп'ютер за договірною вартістю 24 000 грн., у тому числі ПДВ – 4 000 грн. Первісна вартість проданого комп'ютера – 38 900 грн., знос – 15 800 грн. Вказати вид діяльності.

Журнал реєстрації господарських операцій скласти за такою схемою:

№ з/п	Зміст господарської операції	Сума, грн.	Кореспонденція	
			Дт	Кт
1.	Переведено комп'ютер у склад товару	?	?	?
2.	Списано знос комп'ютера	?	?	?
3.	Відображено дохід від реалізації комп'ютера	?	?	?
4.	Нараховано податкові зобов'язання	?	?	?
5.	Віднесено доходи від реалізації на фінансовий результат	?	?	?
6.	Списано собівартість реалізованого товару	?	?	?
7.	Собівартість комп'ютера віднесено на фінансовий результат	?	?	?
8.	Відображено фінансовий результат	?	?	?
9.	Отримано грошові кошти від покупця на рахунок у банку	24 000	?	?

ГЛОСАРІЙ

ABC-костинг – система обліку за видами діяльності, яка використовується підприємствами, що виготовляють велику кількість продукції, мають стандартизований процес її виготовлення і багато виробничих процесів. «ABC-костинг» дає можливість розділити структурні підрозділи підприємства на більш важливі та на менш важливі та виявити ті проблемні ділянки діяльності, які призводять до отримання збитків.

Абсорпшен–костинг (absorption costing) – це система обліку і управління, яка призначена для калькулювання собівартості з повним розподілом витрат.

Активи – ресурси, контрольовані підприємством у результаті минулих подій, використання яких, як очікується, приведе до отримання економічних вигод у майбутньому.

Активний ринок – ринок, якому притаманні такі умови: предмети, що продаються та купуються на цьому ринку, є однорідними; у будь-який час можна знайти зацікавлених продавців і покупців; інформація про ринкові ціни є загальнодоступною.

Баланс – звіт про фінансовий стан підприємства, який відображає на певну дату його активи, зобов'язання і власний капітал.

Безнадійна дебіторська заборгованість – поточна дебіторська заборгованість, щодо якої існує впевненість про її неповернення боржником або за якою минув строк позивної давності.

Будівництво – спорудження нового об'єкта, реконструкція, розширення, добудова, реставрація і ремонт об'єктів, виконання монтажних робіт.

Бухгалтерська звітність – звітність, що складається на підставі даних бухгалтерського обліку для задоволення потреб певних користувачів.

Бухгалтерський облік – процес виявлення, вимірювання, реєстрації, накопичення, узагальнення, зберігання та передачі інформації про діяльність підприємства зовнішнім та внутрішнім користувачам для прийняття рішень.

Бюджет – це план господарської діяльності підприємства, відображений системою кількісних і вартісних показників, підготовлений на певний період часу, який відображає необхідну для досягнення визначеної мети величину доходів, витрат, капіталу.

Бюджетування – це динамічний процес планування майбутніх операцій підприємства за різними альтернативними рішеннями, результатом якого є підготовка окремих бюджетів.

Валова маржа – різниця між виручкою від реалізації та виробничою заводською собівартістю, в яку включаються прямі витрати (матеріали, заробітна плата), загальновиробничі непрямі витрати. Валова маржа може бути представлена загальною сумою або сумою, яка припадає на одиницю продукції.

Валюта звітності – грошова одиниця України.

Валютний курс – встановлений Національним банком України курс грошової одиниці України до грошової одиниці іншої країни.

Витрати – зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілу власниками).

Виправимий брак – це брак, який економічно доцільно виправляти.

Відсотковий ризик – імовірність того, що вартість фінансового інструмента буде змінюватися внаслідок змін відсоткових ставок.

Власний капітал – частина в активах підприємства, що залишається після вирахування його зобов'язань.

Внутрішньогосподарський (управлінський) облік – система збору, обробки та підготовки інформації про діяльність підприємства для внутрішніх користувачів у процесі управління підприємством.

Внутрішня вартість – різниця між справедливою вартістю акцій, на які постачальник товарів (робіт, послуг) за договором про платіж на основі акцій має право підписатися або отримати їх, та вартістю, яка йому повинна бути виплачена за ці акції.

Господарська операція – дія або подія, яка викликає зміни в структурі активів та зобов'язань, власному капіталі підприємства.

Дебіторська заборгованість – сума заборгованості дебіторів підприємству на певну дату.

Дивіденди – частина чистого прибутку, розподілена між учасниками (власниками) відповідно до частки їх участі у власному капіталі підприємства.

Директ-костинг – це система обліку і управління, при якій в собівартість продукції включаються тільки змінні витрати, якими є прямі та частина непрямих витрат.

Доходи – збільшення економічних вигод у вигляді надходження активів або зменшення зобов'язань, які призводять до зростання власного капіталу (за винятком зростання капіталу за рахунок внесків власників).

Економічна вигода – потенційна можливість отримання підприємством грошових коштів від використання активів.

Забезпечення – зобов'язання з невизначеними сумою або часом погашення на дату балансу.

Звичайна діяльність – будь-яка основна діяльність підприємства, а також операції, що її забезпечують або виникають внаслідок її проведення.

Звіт про власний капітал – звіт, який відображає зміни у складі власного капіталу підприємства протягом звітного періоду.

Звіт про рух грошових коштів – звіт, який відображає надходження і видаток грошових коштів у результаті діяльності підприємства у звітному періоді.

Звіт про фінансові результати – звіт про доходи, витрати і фінансові результати діяльності підприємства.

Зменшення корисності – втрата економічної вигоди в сумі перевищення залишкової вартості активу над сумою очікуваного відшкодування.

Зобов'язання – заборгованість підприємства, що виникла внаслідок минулих подій і погашення якої в майбутньому, як очікується, призведе до зменшення ресурсів підприємства, що втілюють у собі економічні вигоди.

Зовнішній брак – це брак, допущений з вини сторонніх організацій

Калькулювання – процес визначення собівартості одиниці продукції.

Калькуляція – це документ, в якому здійснюється калькулювання.

Кваліфікаційний актив – актив, який обов'язково потребує суттєвого часу для його створення.

Консолідована фінансова звітність – фінансова звітність підприємства, яке здійснює контроль, та підприємств, які ним контролюються, як єдиної економічної одиниці.

Користувачі фінансової звітності – фізичні або юридичні особи, які потребують інформацію про діяльність підприємства для прийняття рішень.

Ліквідаційна вартість – сума коштів або вартість інших активів, яку підприємство очікує отримати від ліквідації необоротних активів після закінчення строку їх корисного використання (експлуатації) за вирахуванням витрат, пов'язаних з ліквідацією.

Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку – нормативно-правовий акт, яким визначаються принципи та методи ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності підприємствами (крім підприємств, які відповідно до законодавства складають фінансову звітність за міжнародними стандартами фінансової звітності та національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку в державному секторі), розроблений на основі міжнародних стандартів фінансової звітності та законодавства Європейського Союзу у сфері бухгалтерського обліку та затверджений центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері бухгалтерського обліку.

Невиправимий брак – це такий брак, який економічно недоцільно виправляти.

Нерелевантна інформація – це така інформація, яка не може вплинути

на те чи інше управлінське рішення.

Нормативний метод обліку витрат – система обліку і управління, яка передбачає ведення відокремленого обліку нормативної собівартості, змін норм і відхилень від норм.

Маржинальний дохід – це різниця між виручкою і змінними витратами. Цей показник допомагає управлінському персоналу вирішити, яку продукцію і надалі слід виготовляти, оскільки вона вносить свій вклад у формування прибутку підприємства, а від виробництва якої слід відмовитися.

Об'єкт калькулювання – це одиниця продукції (робіт, послуг), тобто кінцевий продукт, виготовлений на підприємстві.

Облікова політика – сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються підприємством для ведення обліку, складання та подання фінансової звітності.

Первинний документ – документ, який містить відомості про господарську операцію та підтверджує її здійснення.

Переоцінена вартість – вартість необоротних активів після їх переоцінки.

Первісна вартість – історична (фактична) собівартість необоротних активів у сумі грошових коштів або справедливої вартості інших активів, сплачених (переданих), витрачених для придбання (створення) необоротних активів.

Примітки до фінансових звітів – сукупність показників і пояснень, яка забезпечує деталізацію і обґрунтованість статей фінансових звітів, а також інша інформація, розкриття якої передбачено відповідними положеннями (стандартами).

Принцип бухгалтерського обліку – правило, яким слід керуватися при вимірюванні, оцінці та реєстрації господарських операцій і при відображенні їх результатів у фінансовій звітності.

Провідний управлінський персонал – персонал, відповідальний за керівництво, планування та контролювання діяльності підприємства

Ризик грошового потоку – імовірність зміни величини майбутнього грошового потоку, пов'язаного з монетарним фінансовим інструментом.

Ризик ліквідності – імовірність втрат внаслідок неспроможності виконати свої зобов'язання у зв'язку з неможливістю реалізувати фінансові активи за справедливою вартістю.

Ринкова вартість фінансової інвестиції – сума, яку можна отримати від продажу фінансової інвестиції на активному ринку.

Ринковий ризик – імовірність того, що вартість фінансового інструмента буде змінюватися внаслідок змін ринкових цін незалежно від того, чи спричинені ці зміни факторами, які притаманні конкретному типу цінних паперів чи їх емітенту, або факторами, які впливають на вартість всіх цінних паперів в обігу на ринку.

Релевантна інформація – це інформація, внаслідок якої можна вплинути на прийняття рішення.

Справедлива вартість – сума, за якою може бути здійснений обмін активу, або оплата зобов'язання в результаті операції між обізнаними, зацікавленими та незалежними сторонами.

Стандарт-кост – це система обліку, яка полягає у тому, що до початку процесу виробництва розробляються стандарти всіх видів витрат як в кількісному, так і в вартісному виразі. Після цього, облік ведеться за стандартними витратами і відхиленнями від стандартів.

Стаття – елемент фінансового звіту, який відповідає критеріям, установленим ПСБО.

Суттєва інформація – інформація, відсутність якої може вплинути на рішення користувачів фінансової звітності. Суттєвість інформації визначається відповідними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку та керівництвом підприємства.

Теперішня вартість – дисконтована сума майбутніх платежів (за вирахуванням суми очікуваного відшкодування), яка, як очікується, буде необхідна для погашення зобов'язання в процесі звичайної діяльності підприємства.

Трансфертна ціна – це ціна, за якою продукти або послуги одного центру відповідальності компанії передаються іншому центру відповідальності цієї компанії.

Фінансова звітність – звітність, що містить інформацію про фінансовий стан та результати діяльності підприємства.

Центр відповідальності за доходами – це центр відповідальності, менеджер якого відповідає за отримання доходів, але не несе відповідальності за витрати.

Центри відповідальності за прибутками – це підрозділи, керівники яких відповідальні не тільки за витрати, але й за обсяги виробництва та продаж, ціни, а також за фінансові результати свого підрозділу.

Центри рентабельності – це підрозділи, в яких дохід є грошовим виразом виготовленої продукції; витрати – грошовий вираз використаних ресурсів, а прибуток – різниця між доходом та витратами. Центр рентабельності – це економіка підприємства в мініатюрі.

Чиста реалізаційна вартість дебіторської заборгованості – сума поточної дебіторської заборгованості за вирахуванням резерву сумнівних боргів.

Чистий прибуток – це різниця між прибутком до оподаткування і податком на прибуток. При системі обліку «директ-костинг» це – різниця між маржинальним доходом та постійними витратами.

Чисті активи – активи підприємства за вирахуванням його зобов'язань.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вербило О. Ф., Коробова Н. М. Управлінський облік: навч. посіб.; Нац. ун-т біоресурсів і природокористування України. [3-тє вид, переробл. і допов]. К.: НУБіПУ, 2011. 391 с.
2. Войнаренко М. П., Радецька Л. П., Овод Л. В. Управлінський облік: підруч. для студ. вищ. навч. закл. Хмельницький: ХНУ, 2013. 363 с.
3. Голов С. Ф. Управлінський облік: Підручник. Київ: «Центр учбової літератури», 2021. 534 с.
4. Добровський В. М., Гнилицька Л. В., Коршикова Р. С. Управлінський облік: навч.-метод. посіб.; за ред. В.М. Добровського. К.: КНЕУ, 2005. 278 с.
5. Єршова Н. Ю. Стратегічний управлінський облік в умовах інноваційно-орієнтованої моделі економіки : монографія. Харків: Лібуркіна Л. М. [вид.], 2019. 391 с.
6. Задорожний З. В. Управлінський облік: конспект лекцій. Тернопіль: ТНЕУ, 2019. 60 с.
7. Задорожний З., Панасюк В., Омецінська І. Інноваційні підходи до структурування витрат з метою ефективного управління бізнесом. *Вісник економіки*. 2024. Вип. 4. С. 164-178.
8. Задорожний З.В. Внутрішньогосподарський облік в будівництві: монографія. Тернопіль: Екон. думка, 2006. 336 с.
9. Задорожний З.-М.В. Стан і перспективи розвитку управлінського обліку в Україні. *Стан і перспективи розвитку бухгалтерського обліку в умовах глобалізації*: моногр.; за наук. ред. д.е.н., проф. З.М.В. Задорожного. Тернопіль: ТНЕУ, 2018. С. 61-69.
10. Задорожний З.-М. В., Муравський В. В., Семанюк В. З., Омецінська І. Я. Управлінський облік: навч. посіб. Тернопіль: ВПЦ «Університетська думка», 2023. 293 с.

11. Задорожний З.-М. В., Омецінська І. Я. Внутрішньогосподарська звітність у системі управління підприємством. *Вісник Тернопільського національного економічного університету*. 2020. Випуск 4. С. 169-184.
12. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16 липня 1999 р. № 996-XIV/ВР. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.
13. Костякова А. А. Управлінський облік як джерело інформаційного забезпечення системи управління. *Молодий вчений*. 2017. № 1.1 (41.1). С. 49-54.
14. Лень В. С., Гливенко В. В. Бухгалтерський облік у галузях економіки: підручник. Чернігів: Десна Поліграф, 2013. 437 с.
15. Лень В.С. Управлінський облік: Підручник. 2-е вид., виправ. Київ: Каравела, 2017. 260 с.
16. Методичні рекомендації з планування, обліку і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) сільськогосподарських підприємств, затверджені наказом Міністерства аграрної політики України від 18 травня 2001 р. № 132 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0132555-01#Text>
17. Методичні рекомендації з формування собівартості будівельно-монтажних робіт (нова редакція) / затверджено Наказом Мінрегіонбуду від 31.12.2010 р. №573 URL: <http://httpm.ua/show/2cid08543.htmls://dtko.co>
18. Методичні рекомендації з формування собівартості продукції (робіт, послуг) у промисловості, затверджено наказом Міністерства промислової політики України від 09.07.2007 р. № 373.
19. Методичні рекомендації щодо облікової політики підприємства: Наказ Міністерства фінансів України від 27 червня 2013 р. № 635 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0635201-13?lang=en>
20. Михальська О. Л., Швець В. Г. Управлінський облік та аналіз виробничих витрат : монографія; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, Екон. ф-т. Київ: Кондор, 2019. 222 с.
21. Мікрюкова Л. В. Управлінський облік: навч. посіб.; Миколаїв. нац. ун-т ім. В. О. Сухомлинського. Миколаїв: Швець В. М., 2018. 294 с.

22. Нападовська Л.В. Управлінський облік: підруч. для вузів., 2-ге вид., доопрац. та доп. Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2010. 648 с.
23. Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку № 1 – 34 / затверджені наказом Міністерства фінансів України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.
24. Охотнік С. І., Свічкач Н. М. Управлінський облік: навчальний курс: від теорії до практики. Дніпро: Акцент ПП, 2023. 512 с.
25. Подунай В. В., Бурко К. В. Роль управлінського обліку та проблеми його впровадження на вітчизняних підприємствах. *Економічні науки. Сер.: Облік і фінанси*. 2013. Вип.10 (4). С.141–146.
26. Садовська І. Б., Тлущкевич Н. В., Гарасим М. П. Управлінський облік: навч. посіб. / Луц. нац. техн. ун-т. Луцьк: РВВ ЛНТУ, 2010. 560 с.
27. Словник термінів бухгалтерського обліку: навч. посіб. / укл. З.-М. В. Задорожний, В. В. Муравський, І. Я. Омецинська. Тернопіль: ВПЦ «Університетська думка», 2021. 120 с.
28. Стратегічний управлінський облік: підручник / [О. В. Фоміна та ін.; за заг. ред. О. В. Фоміної]; Держ. торг.-екон. ун-т. Київ: Держ. торг.-екон. ун-т, 2025. 339 с.
29. Тлущкевич Н. В. Управлінський облік. Практикум: навч. посіб.; Луц. нац. техн. ун-т. Луцьк: Луц. НТУ, 2018. 213 с.
30. Управлінський облік: навч. посіб. / В. Я. Плаксієнко [та ін.]; за заг. ред. д-ра екон. наук В. Я. Плаксієнка. Полтава: Астроя, 2018. 250 с.
31. Управлінський облік: навч. посіб. / І. Б. Чернікова, Л.О. Кирильєва, А. В. Янчев, О. І. Черніков; Харк. держ. ун-т харчування та торгівлі. Х. : [б. в.], 2009. 247 с.
32. Управлінський облік : підручник / [О. В. Фоміна та ін.]; за заг. ред. О. В. Фоміної; Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2021. 227 с.
33. Управлінський облік для бухгалтера: практ. керівництво. Дніпро: Баланс-Клуб, 2019. 95 с.

34. Управлінський облік. Збірник задач: навч. посіб. / Д. А. Горовий [та ін.]; Нац. техн. ун-т «Харків. політехн. ін-т». Харків: Гельветика, 2018. 399 с.
35. Управлінський облік: Навчальний посібник / В. Д. Зелікман, І. М. Ізвекова, Р. Б. Сокольська та ін. Дніпро: НМетАУ, 2017. 198 с.
36. Управлінський облік: Підручник / Г. О. Партин, А. Г. Загородній, А. І. Ясінська, Т. І. Воскресенська. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2017. 340 с.
37. Фінансовий та управлінський облік за національними стандартами: підруч. / М. Ф. Огійчук, Л.О. Сколотій, М. І. Беленкова [та ін.]; за ред. проф. М. Ф. Огійчука. [7-ме вид., перероб. і допов.]. К.: Алерта, 2016. 1040 с.
38. Фінансово-економічні результати діяльності підприємства: собівартість, прибуток: навчальний посібник / П. В. Круш, О. В. Клименко, В. І. Подвігіна. Київ, 2017. 440 с.
39. Шевців Л. Ю. Управлінський облік : навч. посіб. Львів: Растр- 7, 2022. 642 с.
40. Zadorozhnyi Z.-M. V., Ometsinska I. Ya. Product total cost (work, service): organizational and methodical aspects of its formation. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2019. Том 4. № 31. С. 152-162.

З.-М. В. Задорожний, І. Я. Омецінська, Л. Т. Богуцька

**УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК:
ПРИКЛАДИ, ЗАДАЧІ, ТЕСТИ**

Навчальний посібник